

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

АНІСІМОВ ДМИТРО ОЛЕКСІЙОВИЧ

УДК 343.35

ДИСЕРТАЦІЯ

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРОТИПРАВНИЙ ВПЛИВ
НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ**

081 – «Право»

Галузь знань: 08 – «Право»

Подається на здобуття наукового ступеня
доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Д.О. Анісімов

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник
Кобко Василь Андрійович,
кандидат історичних наук, доцент

Дніпро – 2022

АНОТАЦІЯ

Анісімов Д.О. Кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (08 – Право). – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2022.

Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (протокол № 10 від 20.06.2019 р.).

Дисертація присвячена науковому обґрунтуванню кримінальної відповідальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань та створенню удосконалених конструкцій норм, що встановлюють відповідальність за цей злочин, а також розробці рекомендацій щодо вдосконалення відповідного законодавства та практики його застосування.

У вступі роботи здійснено обґрунтування вибору теми дослідження, проведено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет та методи дослідження, розкрито наукову новизну отриманих результатів та їх практичне значення.

У першому розділі роботи «Історико-правовий розвиток та соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань» здійснено дослідження витоків та сучасного стану кримінально-правового забезпечення результатів офіційних спортивних змагань, а також соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

За результатом аналізу історико-правового розвитку та сучасного стану законодавства про кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань було окреслено наступні періоди його встановлення: 1) перший період від середини XIX до початку XX ст. – царський період, який характеризується активним формуванням законодавства, яке встановлювало кримінальну відповідальність за хабарництво; 2) другий період від початку XX до кінця XX ст. – радянський період, який характеризується вдосконалення кримінального законодавства, щодо відповідальності за хабарництво; 3) третій період від кінця XX по теперішній час – період незалежності України, який характеризується встановлення кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Сучасний же стан кримінально-правового забезпечення результатів офіційних спортивних змагань потребує вдосконалення, адже постала нагальна потреба в боротьбі з корупцією та допінгом в сфері спорту.

Дослідження соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань надало змогу стверджувати, що в законодавця були всі обов'язкові обставини соціальної обумовленості для створення кримінально-правової норми, яка має на меті забезпечити суспільство від протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.

Однак, нами вбачається необхідність пеналізації протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. Пропонується передбачити збільшене кримінальне покарання за повторність вчинення злочину передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України, за вчинення злочину передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України групою осіб за попередньою змовою, організованою групою, злочинною організацією. Також, передбачити збільшене кримінальне покарання за злочинні діяння, передбачені ч. 1, або ч. 2 цієї статті, предметом яких була неправомірна вигода у великому та особливо великому розмірі.

В результаті дослідження зарубіжного досвіду кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань встановлено, що кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань характерна не для всіх досліджених країн. Так, у кримінальному законодавстві Австралії, Австрії, Аргентини, Бельгії, Болгарії, Данії, Естонії, Іспанії, Ірану, Казахстану, Киргизії, Китаю, Південної Кореї, Литви, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Таїланду, Туреччини, Туркменістану, Узбекистану, Франції, Швейцарії, Швеції та Японії не передбачена кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Однак, особи котрі вчиняють вказані дії, в окремих випадках можуть притягатися до кримінальної відповідальності за хабарництво або шахрайство.

Встановлено, що спеціальна норма котра передбачає кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань наявна в кримінальному законодавстві Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Ізраїлю, Латвії, Молдови, Росії, Таджикистану та штату Техас. У КК Сан-Марино протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань є кваліфікуючою ознакою шахрайства.

Серед досліджених кодексів, у яких наявна кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, а саме: КК Республіки Азербайджан, КК Республіки Білорусь, КК Республіки Вірменія, КК Грузії, КК Республіки Молдова, КК РФ, КК Республіки Таджикистан (7 країн з 11) досліджувана стаття законодавцем віднесена до злочинів у сфері економічної діяльності. Безпосереднім об'єктом злочину здебільшого є суспільні відносини у сфері спорту. Усі досліджені кримінально-правові норми за конструкцією формальні, а тому не передбачають необхідність настання наслідків від злочинних дій.

Кваліфікованим чи особливо кваліфікованим видом злочину в деяких державах є вчинення злочину повторно (Азербайджан, Білорусь, Грузія, Таджикистан), вчинення злочину поєднане із застосуванням насильства,

небезпечного для життя чи здоров'я (Азербайджан), погроза застосування насильства, поширення компрометуючих відомостей, знищення майна (Азербайджан), вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою, організованою групою, злочинним об'єднанням (злочинною організацією) (Азербайджан, Вірменія, Грузія, Латвія, Росія, Таджикистан), вчинення злочину, який спричинив шкоду у великих розмірах (Латвія), посередництво в скоєнні діянь, які спричинили шкоду в значному розмірі (Росія).

Покаранням за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань поряд із позбавленням волі, є обмеження волі, арешт, виправні роботи, примусові роботи, суспільно корисна праця, позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, штраф.

Зазначимо, що в Азербайджані, Білорусі, Вірменія, Грузія, Молдові, Росії та Таджикистані законодавець поряд з основним видом покарання застосовує покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Виправні або примусові роботи в якості покарання передбачені в санкціях Білорусі, Вірменії, Грузії, Таджикистану, Латвії та Росії.

В кримінальних законодавствах таких країн, як: Білорусь, Вірменія, Грузія, Росія та Таджикистан поряд із спортивними змаганнями передбачено кримінальну відповідальність за протиправний вплив на видовищні комерційні конкурси. Разом із тим, встановлено, що на даний момент відсутня необхідність в криміналізації протиправного впливу на видовищний комерційний конкурс в Україні.

Обґрунтовано, що до санкції ст. 369-3 КК України слід внести доповнення: передбачити додатковий вид покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Дані зміни будуть сприяти реалізації завдань кримінального закону.

Встановлено, що серед досліджених кримінальних законів зарубіжних країн, тільки в ч. 1 ст. 242-1 КК Республіки Молдова кримінальна

відповідальність може застосовуватися до юридичних осіб. Однак, даний крок став можливий у зв'язку із визнанням юридичної особи суб'єктом злочину за КК Республіки Молдова.

У таких країнах, як Азербайджан, Грузія та Росія, безпосередньо в примітках до статті передбачена можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності у разі добровільного повідомлення правоохоронних органів про вчинення злочину, або якщо злочин вчинено через погрози.

З метою стимулювання правосвідомості правопорушників, вважаємо за необхідне запозичення досвіду КК Республіки Азербайджану, КК Республіки Грузія та КК РФ із приводу можливості звільнення від кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

Також, вважаємо що рішення відмовитися від офіційного характеру спортивних змагань, значно розширить коло змагань, на результати яких може бути здійснено протиправний вплив, що зі свого боку значно полегшить застосування ст. 369-3 КК України.

У другому розділі роботи «Об'єктивні ознаки складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань» здійснено дослідження об'єкту та об'єктивної сторони кримінального правопорушення передбаченого ст. 369-3 КК України.

В результаті дослідження другого розділу встановлено, що безпосереднім об'єктом ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України є суспільні відносини у сфері проведення офіційних спортивних змагань, а ч. 3 ст. 369-3 КК України є встановлений порядок розміщення ставок на спорт. Додатковим факультативним об'єктом є нормальний соціальний розвиток різних груп населення.

Під предметом протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань необхідно розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди

нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав. Дане поняття неправомірної вигоди, можливо, використовувати без обмежень в усіх частинах ст. 369-3 КК України.

Потерпілим у випадку примушування до вчинення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України може бути, спортсмен, особа допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, посадова особа у сфері спорту. В інших випадках потерпілий відсутній. Потерпілими від протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань чи порушення заборони розміщення ставок на спорт, у разі звернення, також можуть бути фізичні та юридичні особи, права та законні інтереси яких порушені.

З метою відповідності Закону України «Про запобігання корупції» та Закону, вбачаємо за необхідне п. 2 ч. 3 ст. 8 Закону викласти в такій редакції: «отримання спортсменами, особами допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовими особами у сфері спорту грошових коштів або іншого майна, переваг, пільг, послуг, нематеріальних активів, будь-яких інших вигод нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав». Дані зміни виправлять ситуацію, згідно з якою Закон неправомірну вигоду розглядає тільки у майновому характері.

Вважаємо, що доцільно зробити зміни в примітці до ст. 364-1 КК України, де до переліку статей у яких, можливо, використовувати поняття неправомірної вигоди додати ст. 369-3 КК України. Дані зміни будуть узгоджуватися із Законом України «Про запобігання корупції» та припинять плутанину щодо неправомірної вигоди в розумінні ст. 369-3 КК України.

З метою дотримання єдності термінології, вбачається необхідність у ч. 2 ст. 8 Закону слова «неправомірної переваги» замінити на «неправомірної вигоди».

Об'єктивна сторона протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань полягає в такому: злочин передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України в першій формі вчиняється виключно шляхом активних дій, а саме: шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову, – за конструкцією матеріальний, і вважається закінченим із моменту досягнення наперед визначеного наслідку офіційного спортивного змагання; у другій формі, протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України, вчиняється шляхом пасивних дій, і полягає в одержанні неправомірної вигоди для себе чи третьої особи. У даному випадку вже вбачається формальний склад злочину, адже настання наслідків не несе в собі обов'язкового характеру; злочин передбачений ч. 3 ст. 369-3 КК України вчиняється виключно шляхом активних дій, і є закінченим тільки у разі настання суспільно небезпечних наслідків, які визначені як обов'язкова ознака ч. 3 ст. 369-3 КК України, і полягають у порушенні заборони розміщення ставок на спорт. Й зі свого боку є злочином із матеріальним складом.

Також, вбачаємо необхідність передбачення кримінальної відповідальності не тільки за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань котрі передбачені Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України, а й за інші спортивні змагання, котрі не входять до переліку Єдиного календарного плану.

У третьому розділі роботи «Суб'єктивні ознаки складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань» здійснено дослідження суб'єкта та суб'єктивної сторони кримінального правопорушення передбаченого ст. 369-3 КК України.

Встановлено, що суб'єктом злочину передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України в першій формі може бути загальний суб'єкт: фізична осудна особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років, а в другій формі та ч. 3 ст. 369-3 КК України – спеціальний суб'єкт, а саме: спортсмен – фізична особа, яка систематично займається певним видом

(видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах; особа допоміжного спортивного персоналу – будь-який тренер, наставник, менеджер, агент, працівник команди, офіційна особа команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються до спортивних змагань; посадова особа у сфері спорту – власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання, керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання.

У зв'язку з тим, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися юридичними особами, пропонується додати ст. 369-3 КК України до переліку статей за які згідно п. 1 ч. 1 ст. 96-3 КК України можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру.

Для досягнення єдності термінології вбачається необхідність виключити слово «безпосередньо» із ч. 2 ст. 6 Закону.

У примітці до ст. 369-3 КК України, слово «суб'єктом» пропонується замінити на слово «суб'єктами».

До переліку способів протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань вчинюваних загальним суб'єктом злочину (ч. 2 ст. 17 Закону) пропонується додати підкуп.

Встановлено, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися виключно з прямим умислом, що характерно для всіх частин досліджуваної статті. Тобто, особа вчиняючи протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань повинна усвідомлювати суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачати його суспільно небезпечні наслідки й бажати їхнього настання.

Мотивом та метою протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань є одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України незалежно від грошового та матеріального виміру. А у ч. 3 ст. 369-3 КК України є одержання неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Мета у випадку протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, несе обов'язковий характер, адже передбачена в диспозиції статті. Емоційний стан дає змогу тільки охарактеризувати особу злочинця, а тому має досліджуватися судом у разі призначення покарання, або звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація являється першим монографічним дослідженням в Україні, котре присвячене аналізу кримінально-правовому аналізу кримінальної відповідальності протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. У роботі сформовано низку нових наукових положень і висновків, зокрема:

вперше:

– доведено, що безпосереднім об'єктом ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України є суспільні відносини у сфері проведення офіційних спортивних змагань, а ч. 3 ст. 369-3 КК України є встановлений порядок розміщення ставок на спорт. Додатковим факультативним об'єктом є нормальний соціальний розвиток різних груп населення;

– обґрунтовано необхідність виокремлення ч. 3 ст. 369-3 КК України в окрему норму, і запропоновано її редакцію (стаття 369-4 «Розміщення ставок на спорт, пов'язаних із маніпулюванням спортивним змаганням»), а замість неї запропоновано встановити кримінальну відповідальність на рівні кваліфікованих складів за вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб, або організованою групою;

– запропоновано в примітці до ст. 369-3 та ст. 369-4 КК України передбачити можливість звільнення від кримінальної відповідальності особи, якщо вона активно сприяла розкриттю і (або) розслідуванню злочину і (або) стосовно неї мало місце вимагання, або ця особа добровільно повідомила про вчинений злочин в орган, який має право на відкриття кримінального провадження;

– запропоновано доповнити санкцію ч. 1, ч. 2, ч. 3 ст. 369-3 КК України покаранням у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років;

– запропоновано передбачити заходи кримінально-правового характеру до юридичних осіб за вчинення протиправного впливу на результати спортивних змагань.

удосконалено:

– пропозиції внесення змін і доповнень до Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» № 743-VIII від 3 листопада 2015 року;

– твердження про те, що необхідно доповнити примітку до ст. 364-1 КК України, де до переліку статей у яких можливо використовувати поняття неправомірної вигоди додати ст. 369-3 і ст. 369-4 КК України.

достало подальшого розвитку:

– твердження про те, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань необхідно відносити саме до корупційних злочинів передбачених ст. 45 КК України;

– твердження про те, що рішення відмовитися від офіційного характеру спортивних змагань, значно розширить коло змагань, на результати яких може бути здійснено протиправний вплив.

Практичне значення одержаних результатів у тому, що сформульовані та викладені в дисертації положення, узагальнення, висновки й рекомендації мають як загальнотеоретичне, так і практичне значення для науки кримінального права, криминології і кримінально-виконавчого права та

можуть бути використані в різних сферах, а також бути корисними для розроблення методики виявлення та припинення кримінальних правопорушень передбачених даною статтею.

Ключові слова: правила чесної гри, Fair Play, спортивні змагання, спорт, ставки на спорт, протиправний вплив, неправомірна вигода, корупція, корупційне правопорушення.

SUMMARY

Anisimov D.O. Criminal liability for unlawful influence on the results of official sports competitions. – Qualifying scientific work printed as manuscript.

The thesis is for the PhD degree in the field 081 "Law" (08 – Law). – Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro, 2022.

The topic of the dissertation was approved at the meeting of the Academic Council of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (protocol No. 10 of June 20, 2019).

The thesis deals with scientific substantiation of criminal liability for unlawful influence on the results of official sports competitions and the creation of improved constructions of rules that establish liability for this crime, as well as the development of recommendations for improving the relevant legislation and the practice of its application.

In the introduction of the work, the justification of the choice of the research topic has been made, the connection of the work with scientific programs, plans, topics, grants has been made, the purpose and tasks of the research have been formulated, the object, subject and methods of the research have been defined, the scientific novelty of the obtained results and their practical significance have been revealed.

In the first chapter of the work "Historical-legal development and social conditionality of criminal liability for unlawful influence on the results of official

sports competitions" the author has studied the origins and current state of criminal-legal enforcement of the results of official sports competitions, as well as the social conditionality of criminal liability for illegal influence on the results of official sports competitions.

Based on the analysis of the historical and legal development and the current state of the legislation on criminal liability for illegal influence on the results of official sports competitions, the following periods of its establishment were outlined: 1) the first period from the middle of the 19th to the beginning of the 20th century – the tsarist period, which is characterized with the active formation of legislation that established criminal liability for bribery; 2) the second period from the beginning of the 20th century to the end of the 20th century – the Soviet period, which is characterized with the improvement of criminal legislation regarding liability for bribery; 3) the third period from the end of the 20th century to the present - the period of independence of Ukraine, which is characterized with the establishment of criminal liability for illegal influence on the results of official sports competitions. The current state of criminal law enforcement of the results of official sports competitions needs improvement, because there is an urgent need to fight against corruption and doping in the field of sports.

The study of social conditioning of criminal liability for illegal influence on the results of official sports competitions made it possible to assert that the legislator had all the necessary circumstances of social conditioning for the creation of a criminal legal rule, which aims to protect society from illegal influence on the results of official sports competitions.

However, the author sees the need to penalize illegal influence on the results of official sports competitions. He has proposed to provide for an increased criminal penalty for the repetition of the crime provided for in Part 3 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine, for committing the crime provided for in part 1 and part 2 of Article 369-3 of the Criminal Code of Ukraine by a group of persons based on a prior conspiracy, organized by a group, a criminal organization. Also, the author proposed to provide for an increased criminal penalty for criminal acts

provided for in part 1 or part 2 of this article, the subject of which was an unlawful benefit in a large and especially large amount.

As a result of the study of foreign experience of criminal liability for illegal influence on the results of official sports competitions, it has been found that criminal liability for illegal influence on the results of official sports competitions is not characteristic of all the studied countries. Thus, in the criminal legislation of Australia, Austria, Argentina, Belgium, Bulgaria, Denmark, Estonia, Spain, Iran, Kazakhstan, Kyrgyzstan, China, South Korea, Lithuania, the Netherlands, Germany, Norway, Poland, Thailand, Turkey, Turkmenistan, Uzbekistan, France, Switzerland, Sweden and Japan do not have criminal liability for illegally influencing the results of official sports competitions. However, persons who commit the specified actions may in some cases be held criminally liable for bribery or fraud.

The author has found that a special provision providing for criminal liability for unlawful influence on the results of official sports competitions exists in the criminal legislation of Azerbaijan, Belarus, Armenia, Georgia, Israel, Latvia, Moldova, Russia, Tajikistan and the state of Texas. In criminal code of San Marino, unlawful influence on the results of official sports competitions is a qualifying feature of fraud.

Among the analyzed codes, which have criminal liability for unlawful influence on the results of official sports competitions, namely: the Criminal Code of the Republic of Azerbaijan, the Criminal Code of the Republic of Belarus, the Criminal Code of the Republic of Armenia, the Criminal Code of Georgia, the Criminal Code of the Republic of Moldova, the Criminal Code of the Russian Federation, the Criminal Code of the Republic of Tajikistan (7 countries out of 11) classified the studied article as a crime in the field of economic activity. The direct object of the crime is mostly social relations in the field of sports. All analyzed criminal legal provisions are formal by design, and therefore do not foresee the necessity of consequences from criminal actions.

A qualified or particularly qualified type of crime in some states is committing a crime repeatedly (Azerbaijan, Belarus, Georgia, Tajikistan), committing a crime combined with the use of violence dangerous to life or health (Azerbaijan), threatening to use violence, spreading compromising information, destroying property (Azerbaijan), commission of a crime by a group of persons based on a prior conspiracy, organized group, criminal association (criminal organization) (Azerbaijan, Armenia, Georgia, Latvia, Russia, Tajikistan), commission of a crime that caused damage on a large scale (Latvia), mediation in the commission of acts that caused damage in a significant amount (Russia).

Punishment for unlawful influence on the results of official sports competitions, along with deprivation of liberty, includes restriction of liberty, arrest, correctional labor, forced labor, community service, deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities, and a fine.

It should be noted that in Azerbaijan, Belarus, Armenia, Georgia, Moldova, Russia and Tajikistan, the legislator, along with the main type of punishment, applies punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities. Correctional or forced labor as a punishment is provided for in the sanctions of Belarus, Armenia, Georgia, Tajikistan, Latvia and Russia.

In the criminal legislation of such countries as: Belarus, Armenia, Georgia, Russia and Tajikistan, along with sports competitions, criminal liability is provided for illegal influence on spectacular commercial contests. At the same time the author has found that at the moment there is no need to criminalize illegal influence on a spectacular commercial competition in Ukraine.

It has been substantiated that before the sanction of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine should be amended: provide for an additional type of punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities for a period of up to three years. These changes will contribute to the implementation of the tasks of the criminal law.

The author has found that among the investigated criminal laws of foreign countries, only in part 1 of Art. 242-1 of the Criminal Code of the Republic of Moldova criminal liability can be applied to legal entities. However, this step became possible in connection with the recognition of a legal entity as a perpetrator under the Criminal Code of the Republic of Moldova.

In such countries as Azerbaijan, Georgia, and Russia, directly in the notes to the article, the possibility of releasing a person from criminal liability is provided for in the case of voluntary notification to law enforcement authorities about the commission of a crime, or if the crime was committed due to threats.

In order to stimulate the legal awareness of offenders, the author considers it necessary to borrow the experience of the Criminal Code of the Republic of Azerbaijan, the Criminal Code of the Republic of Georgia and the Criminal Code of the Russian Federation regarding the possibility of exemption from criminal liability for unlawful influence on the results of official sports competitions.

Also, he believes that the decision to refuse from the official nature of sports competitions will significantly expand the range of competitions, the results of which can be illegally influenced, which in turn will greatly facilitate the application of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine.

In the second chapter of the work "Objective signs of the composition of illegal influence on the results of official sports competitions" the author has studied the object and objective side of the criminal offense provided for in Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine.

As a result of the research of the second chapter, it has been found that the direct object of Part 1 and Part 2 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine are public relations in the field of holding official sports competitions, and Part 3 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine establishes the procedure for placing bets on sports. An additional optional object is the normal social development of various population groups.

Under the subject of illegal influence on the results of official sports competitions it is necessary to understand money or other property, advantages,

benefits, services, intangible assets, any other benefits of an intangible or non-monetary nature that are offered, promised, provided or received without legal grounds. This concept of unfair advantage can be used without restrictions in all parts of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine.

Victims in case of coercion to commit illegal influence on the results of official sports competitions, provided for in parts 1 and 2 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine, may be an athlete, a person of auxiliary sports personnel participating in a sports competition, an official in the field of sports. In other cases, the victim is absent. Victims of illegal influence on the results of official sports competitions or violation of the ban on placing bets on sports, in the case of appeals there may also be individuals and legal entities whose rights and legitimate interests are violated.

In order to comply with the Law of Ukraine "On Corruption Prevention" and the Law, the author considers it necessary the item 2 of part 3 of Article 8 of the Law should be read as follows: "the receipt by athletes, persons of auxiliary sports personnel who participate in a sports competition, officials in the field of sports of money or other property, advantages, benefits, services, intangible assets, any other benefits of intangible or of a non-monetary nature, which are promised, offered, given or received without legal grounds." These amendments will correct the situation, according to which the Law considers unlawful gain only in terms of property.

The author believes that it is expedient to make amendments in the footnote to Art. 364-1 of the Criminal Code of Ukraine, where Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine. These amendments will be consistent with the Law of Ukraine "On Corruption Prevention" and will stop confusion regarding undue advantage within the meaning of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine.

In order to maintain the unity of terminology, it is necessary to see part 2 of Art. 8 of the Law to be replaced the word "unlawful advantage" with "unlawful advantage".

The objective side of illegal influence on the results of official sports competitions is as follows: the crime is provided for in Part 1 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine in the first form is committed exclusively through active actions, namely: through bribery, coercion or incitement or entering into a conspiracy, is material by design, and is considered completed from the moment of achieving the predetermined consequence of the official sports competition; in the second form, illegal influence on the results of official sports competitions, provided for in Part 1 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine, is committed through passive actions, and consists in obtaining an illegal benefit for oneself or a third party. In this case, the formal composition of the crime can already be seen, because the onset of consequences is not mandatory; the crime provided for in Part 3 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine is committed exclusively through active actions, and is completed only in the event of the occurrence of socially dangerous consequences, which are defined as a mandatory feature of Part 3 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine, and are a violation of the ban on placing bets on sports. And for its part, it is a crime with material composition.

Also, the author sees the need to provide for criminal liability not only for illegal influence on the results of official sports competitions provided for in the Unified Calendar of Physical Culture and Sports Events of Ukraine, but also for other sports competitions that are not included in the list of the Unified Calendar.

In the third chapter of the work "Subjective signs of the composition of illegal influence on the results of official sports competitions", there is study of the subject and the subjective side of the criminal offense provided for in Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine.

It has been found that the actor of the crime provided for in Part 1 and Part 2 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine in the first form can be a general perpetrator: a sane individual who was sixteen years old at the time of the crime, and in the second form and Part 3 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine - a special perpetrator, namely: athlete – an individual who systematically engages in a certain type (types) of sport recognized in Ukraine and participates in sports

events; person of supporting sports personnel - any coach, mentor, manager, agent, team employee, team official, medical and other personnel serving or treating athletes participating in or preparing for sports competitions; an official in the field of sports - an owner, shareholder, manager or employee of a legal entity that organizes and promotes sports competitions, as well as persons authorized to hold an official sports competition, managers and employees of an international sports organization, other competent sports organizations that recognize competitions.

Due to the fact that illegal influence on the results of official sports competitions can be committed by legal entities it has been proposed to add Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine to the list of articles for which, according to item 1 of part 1 of Art. 96-3 of the Criminal Code of Ukraine, criminal-legal measures may be applied.

In order to achieve unity of terminology, it is considered necessary to exclude the word "directly" from Part 2 of Art. 6 of the Law.

In the note to Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine, the word "actor" is proposed to be replaced by the word "actors".

Bribery is proposed to be added to the list of methods of illegal influence on the results of official sports competitions committed by the general perpetrator (Part 2 of Article 17 of the Law).

The author has found that illegal influence on the results of official sports competitions can be done exclusively with direct intent, which is characteristic of all parts of the article under study. That is, a person exerting illegal influence on the results of official sports competitions must be aware of the socially dangerous nature of his/her action (action or inaction), foresee its socially dangerous consequences and wish for their occurrence.

The reason and the purpose of unlawful influence on the results of official sports competitions is to obtain an unlawful benefit for oneself or a third party, part 1 and part 2 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine regardless of the monetary and material dimension. And in part 3 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine is receiving an unlawful benefit for oneself or other persons in an

amount exceeding twenty subsistence minimums for able-bodied persons. The purpose in the case of illegal influence on the results of official sports competitions is mandatory, because it is provided for in the disposition of the article. The emotional state allows only to characterize the identity of the criminal, and therefore should be investigated by the court in case of punishment, or exemption from criminal liability and punishment for illegal influence on the results of official sports competitions.

The scientific novelty of the obtained results is that the thesis is the first monographic study in Ukraine, which deals with criminal and legal analysis of the criminal liability of illegal influence on the results of official sports competitions. The work formed a number of new scientific provisions and conclusions, in particular:

for the first time:

– it has been proved that the direct object of Part 1 and Part 2 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine are public relations in the field of holding official sports competitions, and Part 3 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine establishes the procedure for placing bets on sports. An additional optional object is the normal social development of various population groups;

– the need to separate part 3 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine into a separate provision, and its revision has been proposed (Article 369-4 "Placing bets on sports related to the manipulation of sports competitions"), and instead it has been proposed to establish criminal liability at the level of qualified teams for committing a crime under the previous conspiracy by a group of persons or an organized group;

– it has been proposed in the note to Art. 369-3 and Art. 369-4 of the Criminal Code of Ukraine to provide for the possibility of exempting a person from criminal liability, if he/she actively contributed to the detection and (or) investigation of the crime and (or) extortion took place in relation to him, or this person voluntarily reported the committed crime to the body that has the right to discover criminal proceedings;

– it has been proposed to supplement the sanction of Part 1, Part 2, Part 3 of Art. 369-3 of the Criminal Code of Ukraine by punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities for a period of up to three years;

– it has been proposed to provide criminal legal measures against legal entities for unlawful influence on the results of sports competitions.

it has been improved:

– proposals for amendments and additions to the Law of Ukraine "On preventing the influence of corruption offenses on the results of official sports competitions" No. 743-VIII of November 3, 2015;

– statement that it is necessary to add a note to Art. 364-1 of the Criminal Code of Ukraine, where Art. 369-3 and Art. 369-4 of the Criminal Code of Ukraine;

got further development:

– the statement that illegal influence on the results of official sports competitions must be attributed precisely to the corruption crimes provided for in Art. 45 of the Criminal Code of Ukraine;

– the statement that the decision to refuse from the official nature of sports competitions will significantly expand the range of competitions, the results of which can be illegally influenced.

The practical significance of the obtained results is that the provisions, generalizations, conclusions and recommendations formulated and laid out in the dissertation have both general theoretical and practical significance for the science of criminal law, criminology and criminal-executive law and can be used in various areas, as well as be useful for the development of methods of detection and termination of criminal offenses provided for in this article.

Keywords: rules of fair play, Fair Play, sports competitions, sports, betting on sports, illegal influence, unlawful advantage, corruption, corruption offense.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Dmytro O. Anisimov, Volodymyr V. Shablistiy Doping as a global problem of the 21st century on account of its illegal influence on the results of official sports competitions. *Wiadomości lekarskie*. Volume lxxiv, issue 11 part 2, November 2021. P. 3092–3097 (**Scopus**). (Вклад дисертанта становить 70%: огляд літератури, збір матеріалів, концепція та дизайн роботи, написання статті, критичний огляд, остаточне затвердження статті);
2. Anisimov D. Social condition of criminal liability for the illegal influence on the results of official sports competitions. *Visegrad journal on human rights*. № 6 (volume 2). 2019. Bratislava. С. 8–14;
3. Анісімов Д.О. Зарубіжний досвід окремих країн щодо кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 1 (30). С. 158–162;
4. Анісімов Д.О. Об'єкт протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2020. № 1. м. Запоріжжя. С. 198–201. URL: http://lsej.org.ua/1_2020/49.pdf;
5. Анісімов Д.О. Суб'єкт протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1 (104). С. 233–237;
6. Анісімов Д.О. Об'єктивна сторона складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 312–317;
7. Анісімов Д.О., Шаблистий В.В. Історія становлення законодавства про кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань на території України (1845-1991 рр.).

Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2021. Спеціальний випуск № 2. С. 211–215. (Вклад дисертанта становить 70%: огляд літератури, збір матеріалів, аналіз результатів, написання статті, підготовка статті до друку).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Анісімов Д.О. Кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань: постановка проблеми. *Проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення прав особи в Україні*: збірник матеріалів Міжнародної конференції. Львів: СПОЛОМ, 2019. С. 15–16;
9. Анісімов Д.О. Неправомірна вигода як предмет протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 листоп. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2019. С. 215–217;
10. Анісімов Д.О. Актуальні питання використання допінгу та наркотичних речовин у сфері спорту. *Наркобізнес: сучасні глобалізаційні процеси*: матер. Регіонал. наук.-практ. семінар. (28 лютого 2020 р., м. Дніпро). Дніпро: Видавець Біла К.О., 2020. С. 5–7.
11. Анісімов Д.О. Щодо визнання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційним злочином. *Напрями формування кримінальної юстиції в Україні*: матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 22 травня 2020 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. С. 14–18;
12. Анісімов Д.О. Розвиток службово-прикладних єдиноборств шляхом боротьби з корупцією у сфері спорту. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України*: тези IV Міжнародної науково-

практичної конференції (Київ, 19 листопада 2020 р.) Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ: НУОУ, 2020. С. 224–226;

13. Анісімов Д.О. Щодо впливу грального бізнесу на забезпечення національної безпеки держави. *Сучасні проблеми забезпечення національної безпеки держави*: тези III Міжнародної науково-практичної конференції (26 листопада 2020 року). Київ: Інститут УДО України КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. С. 4–5;

14. Анісімов Д. Окремі питання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. *Правові аспекти застосування прийомів рукопашного бою при силовому затриманні та проблемні питання надання домедичної допомоги*: збірник матеріалів круглого столу / за заг. ред. В.В. Богуславського. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 137–139;

15. Анісімов Д.О. Легалізація грального бізнесу на шляху Євроатлантичної інтеграції України через протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України*: тези V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 листопада 2021 р.). Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ: НУОУ, 2021. С. 267–269.

16. Анісімов Д.О. Визнання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційним кримінальним правопорушенням: за чи проти. *Протидія організованій злочинності: проблеми теорії та практики*: Матеріали регіонального науково-практичного семінару (м. Дніпро, 03 грудня 2021 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2021. С. 13–15.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	26
ВСТУП.....	27
РОЗДІЛ 1 ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК ТА СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОТИПРАВНИЙ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ.....	36
1.1 Витоки та сучасний стан кримінально-правового забезпечення результатів офіційних спортивних змагань.....	36
1.2 Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.....	65
1.3 Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.....	77
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	103
РОЗДІЛ 2 ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ПРОТИПРАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ.....	108
2.1 Об'єкт складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.....	108
2.2 Об'єктивна сторона складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.....	129
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	148
РОЗДІЛ 3 СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ПРОТИПРАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ.....	151
3.1 Суб'єкт складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.....	151
3.2 Суб'єктивна сторона складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.....	168
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	183
ВИСНОВКИ.....	186
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	195
ДОДАТКИ	227

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Закон	– Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань»
ЗМІ	– засоби масової інформації
КК	– Кримінальний кодекс
КК України	– Кримінальний кодекс України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
КУпАП	– Кодекс України про адміністративні правопорушення
п.	– пункт
РНК	– Рада Народних Комісарів
СРСР	– Союз Радянських Соціалістичних Республік
ст.	– стаття
УРСР	– Українська Радянська Соціалістична Республіка
ч.	– частина

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. З набуттям Україною незалежності в 1991 році, спортивна діяльність насамперед забезпечується Конституцією України. Згідно ст. 3 Конституції України права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, передбачає ст. 49. Спираючись на Основний Закон країни, 3 листопада 2015 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» № 743-VIII від 03.11.2015, котрий спрямований на запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень та порушень, пов'язаних із корупцією у сфері спорту, визначає засади, особливості суб'єктів і заходів запобігання та виявлення зазначених порушень і усунення їхніх наслідків, а також відповідальність за них.

Даний нормативно-правовий акт передбачає внесення до КК України ст. 369-3, яка має на меті боротьбу з протиправним впливом на результати офіційних спортивних змагань. Прийняття Закону та змін до КК України вбачають неабияку увагу до питання протиправних діянь у спорті з боку законодавчої гілки влади України.

Однак, згідно з Єдиним звітом про кримінальні правопорушення по державі Офісу Генерального прокурора України, за період з грудня 2015 по червень 2022 рік зареєстровано тільки 12 кримінальних проваджень передбачених ст. 369-3 КК України, і з них лише двом особам вручено повідомлення про підозру. Згідно з Єдиним державним реєстром судових рішень відомості про засуджених осіб відсутні зовсім.

Разом із тим, навіть побіжний огляд публікацій в ЗМІ дає змогу зрозуміти, що наявна безліч випадків вчинення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. А відсутність обвинувальних вироків за ст. 369-3 КК України пояснюється латентністю, а також широким

спектром проблем, які виникають під час доказування в рамках досудового та судового розгляду, про що говорять результати соціологічних досліджень.

Теоретичним дослідженням кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань приділялася увага такими вченими, як О.Ф. Бантишев, О.С. Бондаренко, Ю.В. Гродецький, О.А. Гритенко, А.О. Данилевський, О.О. Дудоров, О.В. Кришевич, І.Б. Медицький, Ф.Ю. Неміч, І.В. Одинець, А.В. Савченко, О.О. Семенюк, В.В. Сокурено, А.Б. Старка, О.А. Чуваков, О.С. Юнін, В.В. Шаблистий, М.І. Хавронюк, Н.М. Ярмиш та інші. На монографічному кримінологічні аспекти цієї тематики розглядалися в дисертації В.В. Сокурено «Кримінологічна характеристика та протидія злочинності у сфері фізичної культури і спорту» (2019 рік).

Проте, враховуючи вагомі доробки зазначених вище вчених, необхідно зосередити увагу на тому, що наразі відсутні комплексні роботи спрямовані на кримінально-правове дослідження кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань (369-3 КК України).

З огляду на мету Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2021-2025 року, яка полягає у визначенні провідної ролі фізичної культури і спорту, як важливого чиннику здорового способу життя, профілактики захворювань, формування гуманістичних цінностей, створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, сприяння досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявлення резервних можливостей організму, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного іміджу держави у світовому товаристві.

Враховуючи невизначеність законодавця, щодо віднесення ст. 369-3 КК України до переліку корупційних правопорушень, які зазначені в примітці до ст. 45 КК України (згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про

запобігання корупції» від 04 березня 2020 року № 524-IX законодавець прийняв рішення віднести ст. 369-3 КК України до переліку корупційних злочинів, але незабаром ст. 45 КК України була повернута до попередньої редакції регламентованої Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII зі змінами відповідно до Закону України «Про внесення зміни до розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»» від 03 грудня 2019 року № 321-IX.

В результаті чого, ст. 369-3 КК України знову отримала початковий статус некорупційного кримінального правопорушення), а також з огляду на все вищезазначене вважаємо означену тему дослідження актуальною та за необхідне проведення комплексної монографічної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертація виконана відповідно до Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2021-2025 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2020 року № 1669-р), Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту» (Указ Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), наказу МВС України «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки» від 11.06.2020 № 454, Переліку загальноуніверситетських тем наукових досліджень Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на період до 2023 року.

Мета й завдання дослідження. *Мета* роботи полягає в науковому обґрунтуванні кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань та створення удосконалених конструкцій норм, що встановлюють відповідальність за цей злочин; розробка рекомендацій щодо вдосконалення відповідного законодавства та практики його застосування.

Реалізація поставленої мети зумовить постановку й вирішення таких завдань:

- здійснити історико-правовий аналіз та дослідити генезис протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань;
- обґрунтувати небезпечність протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань;
- узагальнити зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань;
- визначити об'єкт складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань;
- розкрити ознаки об'єктивної сторони складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань;
- визначити суб'єкт складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань;
- провести аналіз ознак, що характеризують суб'єктивну сторону протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань;
- сформулювати пропозиції з удосконалення чинного законодавства та практики його застосування в частині протидії протиправному впливу на результати офіційних спортивних змагань.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Предмет дослідження – кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, вирішення сформульованих завдань, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження, у роботі були використані загальнонаукові та спеціальні методи. *Метод історико-правового аналізу* використовувався під час вивчення витоків та сучасного стану кримінально-правового забезпечення результатів офіційних спортивних змагань (підрозділ 1.1), *метод системного аналізу* використовувався для аналізу чинного законодавства, який дозволив виявити недоліки та протиріччя (підрозділ 1.2), *юридично-технічний метод* використовувався з метою проведення кримінально-правової характеристики протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань (розділ 2, 3), *порівняльно-правовий метод* було використано з метою узагальнення позитивного зарубіжного досвіду кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань (підрозділ 1.3), *метод правового моделювання* використовувався під час формування пропозицій щодо вдосконалення законодавства з кримінально-правової охорони офіційних спортивних змагань та відповідної правозастосовної практики (розділи 1, 2, 3), *метод статистичного інтерв'ювання* використовувався під час опитування професійних спортсменів щодо корупційних проявів у сфері спорту (підрозділ 2.1), *метод узагальнення* використовувався під час роботи з результатами аналізу емпіричної бази та позицій науковців (розділи 1, 2, 3).

Емпіричну базу дослідження склали матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень; дані державної статистичної звітності державної судової адміністрації та Офісу Генерального прокурора України; результати опитування 126 респондентів (Дніпропетровська та Запорізька області), які професійно займалися такими видами спорту, як дзюдо, самбо, сумо, бокс, кікбоксинг, пауерліфтинг, комбат дзю-дзюцу, вільна боротьба, волейбол, гирьовий спорт, рукопашний бій та фрі-файт; анкетування слідчих та оперативних працівників Національної поліції України, які проходили курси підвищення кваліфікації у Дніпропетровському державному університеті

внутрішніх справ протягом серпня 2020 – червня 2021 року та в цілому представляють всі області України (230 респондентів).

Наукова новизна отриманих результатів. Полягає в тому, що дисертація являється першим монографічним дослідженням в Україні, котре присвячене аналізу кримінально-правовому аналізу кримінальної відповідальності протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. У роботі сформовано низку нових наукових положень і висновків, зокрема:

вперше:

– доведено, що безпосереднім об'єктом ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України є суспільні відносини у сфері проведення офіційних спортивних змагань, а ч. 3 ст. 369-3 КК України є встановлений порядок розміщення ставок на спорт. Додатковим факультативним об'єктом є нормальний соціальний розвиток різних груп населення;

– обґрунтовано необхідність виокремлення ч. 3 ст. 369-3 КК України в окрему норму, і запропоновано її редакцію (стаття 369-4 «Розміщення ставок на спорт, пов'язаних із маніпулюванням спортивним змаганням»), а замість неї запропоновано встановити кримінальну відповідальність на рівні кваліфікованих складів за вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб, або організованою групою;

– запропоновано в примітці до ст. 369-3 та ст. 369-4 КК України передбачити можливість звільнення від кримінальної відповідальності особи, якщо вона активно сприяла розкриттю і (або) розслідуванню злочину і (або) стосовно неї мало місце вимагання, або ця особа добровільно повідомила про вчинений злочин в орган, який має право на відкриття кримінального провадження;

– на підставі вивчення зарубіжного досвіду, запропоновано доповнити санкцію ч. 1, ч. 2, ч. 3 ст. 369-3 КК України покаранням у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років;

– запропоновано передбачити заходи кримінально-правового характеру до юридичних осіб за вчинення протиправного впливу на результати спортивних змагань;

удосконалено:

– пропозиції внесення змін і доповнень до Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» № 743-VIII від 3 листопада 2015 року;

– твердження про те, що необхідно доповнити примітку до ст. 364-1 КК України, де до переліку статей у яких можливо використовувати поняття неправомірної вигоди додати ст. 369-3 і ст. 369-4 КК України;

дістало подальшого розвитку:

– твердження про те, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань необхідно відносити саме до корупційних кримінальних правопорушень, передбачених приміткою ст. 45 КК України;

– твердження про те, що рішення відмовитися від офіційного характеру спортивних змагань, значно розширить коло змагань, на результати яких може бути здійснено протиправний вплив.

Практичне значення одержаних результатів у тому, що сформульовані та викладені в дисертації положення, узагальнення, висновки й рекомендації мають як загальнотеоретичне, так і практичне значення для науки кримінального права, криминології і кримінально-виконавчого права та можуть бути використані в різних сферах, а також бути корисними для розроблення методики виявлення та припинення кримінальних правопорушень передбачених даною статтею.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дослідження, що складають наукову новизну та висновки практичного характеру оприлюднено на: міжнародній конференції «Проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення прав особи в Україні» (м. Львів, 07 червня 2019 рік); міжнародній науково-практичній конференції «Дискусійні питання

застосування антикорупційного законодавства» (м. Дніпро, 15 листопада 2019 року); регіональному науково-практичному семінарі «Наркобізнес: сучасні глобалізаційні процеси» (м. Дніпро, 28 лютого 2020 року); науково-практичному семінарі «Напрями формування кримінальної юстиції в Україні» (м. Львів, 22 травня 2020 року); міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України» (м. Київ, 19 листопада 2020 року); міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми забезпечення національної безпеки держави» (м. Київ, 26 листопада 2020 року); круглому столі «Правові аспекти застосування прийомів рукопашного бою при силовому затриманні та проблемні питання надання домедичної допомоги» (м. Дніпро, 5 лютого 2021 року); міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України» (м. Київ, 25 листопада 2021 р.); регіональному науково-практичному семінарі «Протидія організованим злочинності: проблеми теорії та практики» (м. Дніпро, 03 грудня 2021 року).

Публікації. Основні положення дисертації викладено в шістнадцяти наукових працях, у тому числі одна стаття у науковому виданні, що входить до наукометричної бази Scopus, одна стаття в періодичному зарубіжному науковому виданні за профілем дисертації (Словацька Республіка), п'ять наукових статей опублікованих у виданнях включених до переліку наукових фахових видань України та дев'яти тезах доповідей.

Особистий внесок здобувача. Усі теоретичні та практичні результати, що виносяться на захист, отримані автором самостійно. У двох статтях, опублікованих у співавторстві із В.В. Шаблістим, особисто автором здійснено огляд літератури, сформульовано концепцію та дизайн роботи, що становить приблизно 70%.

Структура та обсяг дисертації визначаються метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження. Дисертаційна робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, які охоплюють сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (269 найменувань) та додатку. Загальний обсяг роботи 230 сторінок, з яких основний текст займає 170 сторінок, список використаних джерел – 32 сторінки, додаток – 5 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК ТА СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОТИПРАВНИЙ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

1.1 Витоки та сучасний стан кримінально-правового забезпечення результатів офіційних спортивних змагань

Для того щоб найбільш науково підійти до досліджуваного питання, треба кинути хоча б побіжний історичний погляд на те, як спортивні змагання виникли і як вони розвивались. Це зумовлюється на сам перед тим, що найгрунтовнішим дослідження буде лише тоді, коли будуть встановлені обставини виникнення, розвитку та сучасний стан предмету дослідження.

Згідно з історичними дослідженнями змагання беруть свій початок ще за багато років до нашої ери. Так, серед перших офіційних спортивних змагань виправдано вважаються Олімпійські ігри. Історичний час ігор у Олімпії починається з того моменту, коли три грецькі царі – Лікурґ зі Спарти, Клеосфен із Піси та Іфіт з Еліди уклали священний союз, яким встановлювався порядок Олімпійських ігор, і текст якого був написаний на металевому дисківі. Дана подія датується 884 роком до н.е. [96, с. 181]. Однак перші офіційні відомості про олімпійські змагання відносяться до 776 р. до н.е. Вважається, що вони проводилися і раніше, але з цього року вівся запис переможців. Щодо зародження олімпійських змагань немає однозначної думки. Серед найвірогідніших припущень – це запровадження олімпійських ігор, як святкування в честь завоювання Трої [31, с. 10–11].

В період древніх Олімпійських ігор атлети з метою протиправного впливу на змагання використовувати насіння кунжуту, деякі види психотропних грибів (настоянки з мухомора й ін.). Деякі з них вживали вино з неймовірною кількістю ягнятини, часник, ковтали перед іграми баранячі

яєчка, які були джерелом допінгу під назвою тестостерон [62]. Отже, навіть в Олімпійські часи спортсмени порушували моральні принципи, з метою отримання більших шансів на перемогу.

Згідно з історичними даними є інформація і про інші змагання, крім Олімпійських ігор. Але для громадян грецьких міст змагання сприймалися більше релігійними обрядами, аніж змаганнями.

До участі в таких поєдинках допускалися всі вільні грецькі громадяни за умови, що протягом 10-12 місяців до початку змагань вони будуть напружено готуватися до них і потім здадуть суворі іспити авторитетної комісії елладоніков. Головним і беззастережним вимогою ігор була чесність [41, с. 5]. Правило чесної гри (Fair Play) висувається на перший план.

Проведення змагань також було пріоритетом римських правителів. Змагання могли бути присвячені як певним подіям так і завершенням святкових заходів. Серед таких правителів у всесвітню історію увійшов імператор Нерон. Котрий не тільки організовував змагання, а і брав у них безпосередню участь. Але Нерон залишився в історії, зокрема, як тиран, котрий підпалив Рим задля творчого натхнення.

Правляча верхівка завжди приступала до різного виду змагань, незважаючи на необхідне фінансування. Адже, якщо забезпечувати громадянам (вболівальникам) «Хліб та виставу», то вони будуть підтримувати такого правителя, не зважаючи на його правлячі інтереси.

Незабаром змагання починають проводитися на постійній основі. Переможці отримують славу на винагородження. Окремі атлети починають присвячуватимуть цій справі своє життя. Тобто, спорт набуває професійного спрямування.

У Греції також серед атлетів з'являються професіонали, які навіть створюють професійні об'єднання. Про одне з них, мабуть найбільш велике, відомо, що воно мало своє розкішне приміщення й носило назву «Товариство атлетів, увінчаних перемогою на священних іграх» [186, с. 45].

Особливою рисою грецької культури була її змагальність (агон). Зародившись у середовищі аристократії, агон пронизував життя греків протягом усієї античності. Суддями на змаганнях виступали громадяни: їхніх вподобання, традиції, норми, на яких орієнтувалися автори художніх творів, визначали успіх або неуспіх останніх, у той час як на Сході головними замовниками виступали царі і храми. Саме завдяки Олімпійським Іграм греки досягли своєї політичної єдності. Перемир'я (з давньогрецького екехеїгіа, що позначає «потиск рук»), що передбачає зупинку війн, виникло з початку Олімпійських Ігор. Спочатку перемир'я тривало протягом одного місяця, а в результаті змін тривалість його збільшилася до трьох місяців. Протягом цього періоду, спортсмени, їхні родичі та звичайні паломники могли без страху направлятися в Олімпію для перегляду й участі в Олімпійських іграх і повертатися назад в їхні міста [68, с. 78–79]. Керували Олімпійськими іграми елланодики – судді та організатори змагань. Вони обиралися за рік до чергових ігор із числа громадян Еліди. У час розквіту Ігор обиралося від восьми до десяти елланодиків [186, с. 26].

Більше того, коли ще не було письмових правил, вже відбувалося регулювання змагань з допомогою суддівства. Так, судді слідкували за порушеннями учасників змагання та дотриманням справедливості. До осіб котрі приступали встановлені правила застосовувалися такі покарання, як позбавлення нагород, накладення штрафу, тілесні покарання, у деяких випадках навіть смертна кара.

Отже, можемо побачити, що у всі часи змагання базувалися на таких основних концепціях, як: змагальність, рівність, справедливість. Однак, коли є нагорода та вигода, є і спокуса її отримати більш легшим шляхом.

Вважаємо, що порушення встановлених правил проведення спортивних змагань має довгостроковий історичний шлях встановлення. Однак дане питання заслуговує окремого монографічного дослідження, що виходить за межі нашого дослідження.

Враховуючи, що змагання – це один із проявів спорту, а спорт необхідно розглядати в комплексі із фізичною культурою, то в поле зору дослідження попадає і становлення фізичної культури і спорту.

Понад 200 років більша частина України, площею в 452 тис. кв. кілометрів із населенням у 25, 5 мільйонів чоловік розташовувалася у складів Російської імперії. У XIX ст. та на початку XX ст., фізична культура і спорт впроваджується в практику роботи військово-навчальних закладів, створюються основи фізичної підготовки в армії. Розвиток фізичної культури і спорту відбувається переважно за завдяки зусиллям прогресивних громадських, військових діячів, педагогів, науковців [43, с. 262].

У середині XIX ст. Російський імператор Микола Павлович Романов підписав «Уложение о наказанияхъ уголовныхъ и исправительныхъ» від 15 серпня 1845 року. Дану історичну пам'ятку не дарма називають першим російським повноцінним кримінальним кодексом. Встановлюється кримінальна відповідальність за «мздоимство» – хабарництво, та вимагання [19, с. 212].

Відповідно до ст. 402 «О мздоимстве и лихоимстве» передбачалось наступне «Кто, для учинения или допущения чего-либо противнаго обязанностям службы, приметъ, въ даръ деньги, вещи или что иное, сколько бы впрочем сума денегъ или цена вещей имъ полученныхъ ни была малозначительна, тотъ за сіе злоупотребленіе власти или доверенности начальства, приговаривается». До хабарництво можна було притягнути службових осіб, котрі здійснювали свою діяльність у сфері спорту [213, с. 175].

Відповідно до ст. 406 «Высшею степенью лихоимства почитается вымогательство. Подъ сим разумеется свякое требование подарков, или же неустановленной закономъ платы, или ссуды, или же какихъ-либо услуг, прибылей или иныхъ выгодъ по касающемся до службы или должности виновнаго». Також, було криміналізована і співучасть. У ст. 409

передбачалось «Содействование мздоимству или лихоимству» [213, с. 176–178].

У даних статтях ми бачимо прообраз неправомірної вигоди, щодо спеціального суб'єкта, що може розглядатися, як певне підґрунтя досліджуваної нами статті [19, с. 212].

Заборона лотерей крім державних, передбачалась ще в часи Російської імперії. Згідно ст. 1278 відповідальності підлягали ті «кто без дозволення правительства будетъ публично разыгрывать какія-либо вещи въ лотереи», ст. 1279 «кто будетъ изоблечень въ запрещенной закономъ раздаче билетовъ кокой-либо иностранной лотереи», ст. 1280 «за подлоги и другие обманы при разыгрываніи лотереи» [213, с. 520].

Відповідно до Кримінального уложення від 22 березня 1903 року котре затверджене за часів правління Миколая 2, а саме ст. 656 «Служащій, виновый въ принятіи взятки, заведомо данной за учиненное имъ входящее въ кругъ его обязанностей по службе, действіе, наказується» [199, с. 137]. До відповідальності можна було притягти суддю змагань за отримання взятки. У даних нормах уперше на законодавчому рівні імператор намагається врегулювати лотерейну діяльність [19, с. 212].

Розпочата 1914 р. перша світова війна зумовила необхідність здійснення ряду заходів щодо покращення процесу фізичної та військової прикладної підготовки молоді Російської імперії. Царським урядом, від 8 грудня 1915 р., було прийнято «Положення про мобілізацію спорту», у якому зазначалось про те, що мобілізація спорту має на меті організацію на час війни здійснення допризовної підготовки осіб, яким належить бути зарахованими до війська. Загалом у період у період 1915-1916 років курси військової допризовної підготовки в Київському учбовому окрузі пройшли 2276 учнів різних навчальних закладів [43, с. 263].

Роковою подією для нашого народу, стала революція 1917 року, котра звісна річ, вплинула на подальший розвиток фізичної культури і спорту [19, с. 212].

В свою чергу, це утворення 17 березня 1917 року Центральної Ради, стало початком процесу розбудови інститутів державності України. Третім універсалом, оголошеним 20 листопада 1917 р., проголошено Українську Народну Республіку, а четвертим універсалом (22 січня 1918 р.) – самостійність і незалежність України. Фізична культура і спорт перебувала у віданні Міністерства народної освіти [43, с. 263].

Розпочався новий етап становлення фізичної культури і спорту. На даному етапі дослідження, приділимо увагу питанням які поставали в СРСР із досліджуваної нами тематики [19, с. 213].

2-10 жовтня 1920 року пройшов III з'їзд ВЛКСМ (Всесоюзного ленінського комуністичного союзу молоді) на якому вперше після революції, одним із питань було обговорення значення фізичної культури і спорту в державі [19, с. 213].

Огляд Кримінального кодексу від 1922 року, дає підстави стверджувати, що законодавець основну увагу приділяв питанням врегулювання військових конфліктів. Однак, на лишена уваги кримінальна відповідальність за взятки. Це зокрема ст. 144 та ст. 115 [208, с. 14].

Основний закон СРСР прийнятий на другій сесії Центрального Виконавчого Комітету СРСР першого скликання 6 червня 1923 року також був спрямований на врегулювання державного контролю, було організовано добровольчі спортивні спілки [123].

ЦВК СРСР та РНК УРСР приймають постанову № 64/1087 від 21 липня 1936 року «Про створення Всесоюзного комітету в справах фізичної культури і спорту при Союзі Народних Комісарів УРСР» [119]. Дана постанова мала на меті посилення державного контролю за фізичною культурою та спортом [19, с. 213].

30 січня 1937 року у м. Києві, на XIV надзвичайному з'їзді рад, було затверджено проєкт нової Конституції УРСР. Відповідно до статті 19 останньої, до відання Української Радянської Соціалістичної Республіки в

особі її найвищих органів влади й органів державного управління належать керування й організація справами фізкультури і спорту [78].

Першого вересня 1939 року війська Адольфа Гітлера нападають на Польщу. Починається друга світова війна. За часи війни всі сили УРСР були спрямовані на боротьбу з німецьким окупантом. Закінчення війни датується 2 вересня 1945 року [19, с. 213].

Після звільнення території УРСР від німецьких військ, 1944 р. за рішенням Центрального комітету Комуністичної партії України (ЦК КП (б) У) та РНК УРСР від 7 грудня 1943 р., відновив свою діяльність Комітет у справах фізичної культури і спорту, приймаються Постанови ЦК КП (б) У і РНК УРСР за № 1592 від 20 листопада 1944 р. «Про заходи по поліпшенню масової фізкультурної та спортивної роботи УРСР» та ЦК КП (б) та РНК УРСР за № 375 від 16 лютого 1945 р. «Про військову та фізичну підготовку тих, що вчаться в школах, технікумах і вищих учбових закладах УРСР» [43, с. 266].

У Кримінальному кодексу УРСР від 28 грудня 1960 року Глава VII «Посадові злочини». Відповідно під посадовими особами розумілися особи, які постійно чи тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням [94]. Зокрема нам цікава ст. 168 «Одержання хабара». Вона передбачала кримінальну відповідальність за одержання посадовою особою в будь-якому вигляді хабара за виконання чи невиконання в інтересах того, хто дає хабара, будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи посадового становища. Дана норма потенційно могла бути застосована до випадків підкупу службових осіб спортивних федерацій, організацій, спортивних клубів [19, с. 213].

7 жовтня 1977 р. на позачерговій сьомій сесії Верховної Ради УРСР дев'ятого скликання було прийнято нову редакцію Конституції УРСР. У нормах зазначеної Конституції законодавець виділив фізичну культури і

спорт, як один із пріоритетів державної політики. У ст. 25 було проголошено, що УРСР забезпечує духовний і фізичний розвиток молоді, готує її до роботи та суспільної діяльності. У ст. 41, що громадяни УРСР мають право на розвиток суспільного спорту, фізичної культури й туризму [79].

Від акта до акта простежується розвиток нормативного забезпечення фізичної культури і спорту [19, с. 213]. Звісна річ, що проведений нами історичний аналіз кримінально-правового забезпечення результатів офіційних спортивних змагань є порівняно поверхневим. Однак, ми перед собою не мали мети, повного дослідження даного питання. Вважаємо, що дане питання заслуговує самостійного монографічного дослідження.

В наші дні спорт являє собою складне багатофункціональне суспільне явище, яке має вплив на найрізноманітніші сторони людського життя [182, с. 31]. Тому, держава повинна приділяти достатньо уваги діяльності спорту не тільки й не стільки на національному, а й на міжнародному рівні [19, с. 213].

Задоволення потреб глядачів у спостереженні спортивного видовища, яке відбувається в умовах чесного, безкомпромісного змагання спортсменів із дотриманням принципів етики й чесною боротьби, має бути одним із базових принципів проведення змагань. Однак факти корупційного впливу на офіційні спортивні змагання і їхні результати призводять до отримання масовим глядачем неякісного спортивного видовища, чим істотно порушуються інтереси громадян та інтереси розвитку спорту в Україні [174, с. 214]. Дана позиція є актуальною якщо розглядати її з позиції висунення глядачів на перший план. Дана думку не витримує критики, адже у верховенстві мають виступати охоронювані суспільні відносини. Так, ще древній Греції під час перегляду змагань глядачів, які порушували правила поведінки побивали палицями, це була справа спеціально визначеного наглядача [19, с. 214].

Віддаємо пріоритет думці, що спорт формує моральні якості як спортсменів, так глядачів і вболівальників. Духовний та фізичний розвиток

органічно доповнюють один одного, створюючи в синтезі вигляд культурної, різнобічно розвиненої людини. Водночас спорт є засобом формування не тільки фізичної досконалості, але й духовного багатства особистості [235, с. 10], [171, с. 73].

З набуттям Україною незалежності в 1991 році, спортивна діяльність у насамперед забезпечується Конституцією України. Згідно ст. 49 держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя [80].

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [166] у зв'язку з відсутністю єдиного кодифікованого акту у сфері спортивно діяльності, є одним з основоположних нормативно-правових актів цієї галузі, який визначає правові, соціальні, економічні та організаційні основи фізичної культури та спорту в Україні, участь державних органів, посадових осіб, а також підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності в зміцненні здоров'я громадян, досягненні високого рівня працездатності та довголіття засобами фізичної культури і спорту [224, с. 283].

Відповідно до норм вищезгаданого нормативно-правового акту, держава передбачає забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності.

17 липня 1997 року Україною ратифіковано Конвенцію «Про захист прав людини й основоположних свобод» [156], що вбачає ракурс країни на забезпечення прав і свобод людини як найвищу соціальну цінність.

15 листопада 2000 року Україною ратифіковано Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [75]. Конвенція зокрема передбачає, що відповідальність юридичних осіб може бути кримінальною, цивільно-правовою або адміністративною. В Україні за кримінальним законодавством юридичних осіб не можна вважати суб'єктом злочину. Однак до юридичних осіб можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру. Відповідно до ст. 96-3 КК України до

переліку злочинів за які можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру ст. 369-3 КК України не віднесена, але нами вбачається, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися, як фізичними так і юридичними особами.

15 листопада 2001 року Україною ратифіковано Європейську конвенцію «Про насильство на неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів і зокрема футбольних матчів» [159]. Вона проголошує необхідність дотримання поняття *чесної гри* (курсив наш – А.Д.) з метою поглиблення взаємної поваги як серед глядачів, так і серед спортсменів.

До джерел спортивного права також науковці відносять акти Президента України. Виокремимо Указ Президента України «Про національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту» № 1148/2004 від 28.09.2004 [160]. Відповідно до указу, спорт повинен сприяти досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявленню резервних можливостей організму, формуванню патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави. А що як не корупція, може негативно вплинути на міжнародний імідж держави?

З цього приводу слушно зазначає В.С. Березняк, що в умовах триваючих євроінтеграційних процесів в Україні відбуваються суттєві зміни у функціонуванні органів державної влади та місцевого самоврядування. Так, протягом останніх років можна спостерігати істотні трансформаційні процеси, що стосуються оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, зокрема Національної поліції України, оновлення нормативно-правової основи їхньої діяльності, реорганізації відповідно до високих європейських стандартів. У процесі свого розвитку суспільство створює не тільки позитивні надбання, але і ряд проблем, які обов'язково потребують конструктивного вирішення. Сьогодні поширеним явищем, із яким не одне десятиріччя веде боротьбу світова спільнота, є корупція. Вона поширена і в Україні. На нормативному рівні створюються і удосконалюються механізми боротьби зі згаданим негативним явищем у нормальній життєдіяльності

суспільства як у сфері кримінального, так і адміністративного права, а також створення дієвого механізму дисциплінарної відповідальності для державних службовців [24, с. 112].

Ба більше, як загальновідомо найперспективніший шлях боротьби з корупцією є її попередження. Тому, протидія злочинності, як соціальному явищу, потребує постійної розробки і впровадження дієвих та ефективних заходів із покращення кримінологічної ситуації у державі. Саме таке основне завдання має стояти перед одним із напрямків державної політики будь-якої розвиненої країни світу – політикою у сфері боротьби зі злочинністю [176, с. 123].

Так, 18 жовтня 2006 року Україною ратифіковано Кримінальну Конвенцію про боротьбу з корупцією [84]. У преамбулі якої зазначено, що корупція загрожує правопорядку, демократії та правам людини, руйнує належне управління, чесність та соціальну справедливість, перешкоджає конкуренції та економічному розвитку й загрожує стабільності демократичних інститутів і моральним засадам суспільства.

До 04 березня 2020 року ст. 369-3 КК України не входила до переліку корупційних злочинів, які зазначені в примітці до ст. 45 КК України. Однак враховуючи соціально-правовий зміст ст. 369-3 КК України, а також те що предметом злочину, визначено неправомірну вигоду, Верховна Рада України шляхом підписання Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції»» № 524-IX від 04 березня 2020 року [142] віднесла ст. 369-3 КК України до переліку корупційних злочинів.

Проте, в подальшому ст. 45 КК України була повернута до попередньої редакції регламентованої Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII зі змінами відповідно до Закону України «Про внесення зміни до розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про

внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»» від 03 грудня 2019 року № 321-IX. В результаті чого, ст. 369-3 КК України знову втратила статус корупційного кримінального правопорушення [7, с. 14].

17 листопада 2010 року Україною ратифіковано Конвенцію Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом та про фінансування тероризму [141]. У конвенції зазначається, що одним із головних методів боротьби з корупційними злочинами є позбавлення злочинців доходів, одержаних злочинним шляхом.

До 2015 року, кримінальне законодавство відзначалося фрагментарністю в частині проявів корупції у сфері спорту. Зокрема, положення ст. 368-3 КК України потенційно могли бути застосовані до випадків підкупу різноманітних спортивних функціонерів (зокрема, службових осіб спортивних федерацій, спортивних клубів) за вчинення або невчинення ними певних дій, які б дозволили впливати на результати спортивних змагань; положення ст. 354 КК України – до випадків підкупу спортсменів, які перебувають у трудових правовідносинах із певною юридичною особою, тобто є її працівниками підприємства, установи чи організації, або ж до арбітрів спортивних змагань, що діють на підставі договорів про надання послуг із відповідними юридичними особами, тобто є особами, які працюють на користь підприємства, установи чи організації. Однак, підкуп спортсменів, які не перебувають у трудових правовідносинах із певною юридичною особою, або підкупу власників спортивних клубів чи підкупу батьків неповнолітніх спортсменів криміналізований не був [63, с. 146–147].

Дотримуючись спрямованості держави, 3 листопада 2015 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» № 743-VIII. Він має на меті запобігання впливу на результати офіційних

спортивних змагань корупційних правопорушень та порушень, пов'язаних із корупцією у сфері спорту, визначає засади, особливості суб'єктів і заходів запобігання та виявлення зазначених порушень і усунення їхніх наслідків, а також відповідальність за них.

Структура передбачає чотири розділи та прикінцеві положення. Законом передбачено внесення змін до КК України та КУпАП. Кримінальне законодавство отримало норму, яка передбачає протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань ст. 369-3. Адміністративне законодавство заборону порушення правил розміщення ставок на спорт, пов'язаних із маніпулюванням офіційним спортивним змаганням» ст. 172-9-1.

Відповідно до ст. 172-9-1 КУпАП передбачається адміністративна відповідальність за порушення заборони розміщення ставок на спорт заінтересованими сторонами офіційного спортивного змагання, у якому вони беруть участь з одержанням за це неправомірної вигоди в розмірі, що не перевищує двадцяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб [139]. Кваліфікуючими ознаками даної статті є вчинення її особою яку протягом року вже було притягнуто до адміністративної відповідальності за даною статтею.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році» від 20.12.2016 № 1791-VIII) [145] були внесені зміни до низки нормативно-правових актів. Зокрема в абз. 1 ч. 1 ст. 172-9-1 КУпАП слова «мінімальних заробітних плат» було замінено словами «прожиткових мінімумів для працездатних осіб».

У примітці до статті ст. 172-9-1 КУпАП, як і в ст. 369-3 КК України зазначено, що суб'єктом правопорушень є особи, зазначені в ч. 2 ст. 17 Закону.

Згідно з Єдиним державним реєстром судових рішень у період з 2015 по 2020 рік відомості, щодо застосування адміністративної відповідальності за ст. 172-9-1 КУпАП відсутні.

Також даний нормативно-правовий акт передбачив внесення до КК України ст. 369-3, яка має назву «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань [92].

Розглянемо детально дану статтю. У першій частині статті зазначено, що вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу в змову щодо результатів офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи або одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи. Карається штрафом від двохсот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від одного до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

У другій частині статті зазначено, що дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо офіційних спортивних змагань неповнолітніх або повторно. Караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Третя частина передбачає, порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних із маніпулюванням офіційним спортивним змаганням з одержанням у результаті цього неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Карається штрафом від семисот до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

У примітці до розглянутої нами статті передбачено, що суб'єктом правопорушення в цій статті є особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону [150].

Згідно з Єдиним звітом про кримінальні правопорушення по державі Офісу Генерального прокурора України, за період з грудня 2015 по червень 2022 рік зареєстровано тільки 12 кримінальних проваджень передбачених ст. 369-3 КК України, і з них лише двом особам вручено повідомлення про підозру. Згідно з Єдиним державним реєстром судових рішень відомості про засуджених осіб відсутні зовсім.

Наступною складовою всеукраїнського законодавства у сфері фізичної культури і спорту необхідно виокремимо статут національного олімпійського комітету (НОК) України [185]. Відповідно до мети та завдань, НОК України спрямовує свою діяльність на розвиток та зміцнення олімпійського руху в Україні, поширення принципів олімпізму у співробітництві з органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими та іншими об'єднаннями на засадах незалежності та доброї волі, в інтересах спорту й олімпійського руху, підвищення престижу українського спорту на міжнародній арені.

Наступним етапом України боротьби з корупцією в спорті стала ратифікація Конвенцію Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями 16 листопада 2016 року [77]. Котра також має на меті боротьбу з маніпулюванням спортивними змаганнями з метою захисту чесності спорту і спортивної етики відповідно до принципу автономії спорту. Бачимо, що протидія корупції у сфері спорту перебуває під пильною увагою не тільки України, але і Європейського союзу [4, с. 15]. У підтвердження чого процитуємо преамбулу в котрій зазначено, що кожна країна й кожен вид спорту у світі, можуть потенційно піддатися впливу маніпулювань спортивними змаганнями та підкреслюючи, що це явище, як глобальна загроза чесності в спорті, потребує глобальних заходів у відповідь.

Відповідно до Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року зазначено, що наразі законодавцем вбачається провідна роль фізичної культури і спорту як важливого фактору здорового способу життя, профілактики захворювань,

формування гуманістичних цінностей, створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, сприяння досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявлення резервних можливостей організму, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного іміджу держави у світовому співтоваристві [152].

Згідно з ратифікованою Україною Конвенцією Організації Об'єднаних Націй проти корупції [74] зазначається, що корупція являється однією із проблем і загроз для стабільності й безпеки суспільства, підриває демократичні інститути й цінності, етичні цінності і справедливості та завдає шкоди сталому розвитку і принципу верховенства права.

Надалі, враховуючи, що у ст. 369-3 КК України передбачено два порівняно відокремлені злочини. Перший склад у ч. 1, ч. 2, а другий у ч. 3 статті. У третій частині досліджуваної статті передбачено відповідальність за порушення розміщення ставок на спорт, пов'язаних із маніпулюванням офіційним спортивним змаганням. Розглянемо нормативні документи, що регламентують порядок розміщення ставок на спорт.

Насамперед варто зупинити увагу на Законі України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 15.05.2009 № 1334-VI [149]. З цього часу в Україні забороняється гральний бізнес та участь в азартних іграх. Гральний бізнес визначається, як діяльність, пов'язана з організацією, проведенням та наданням можливості доступу до азартних ігор у казино, на гральних автоматах, комп'ютерних симуляторах, у букмекерських конторах, в інтерактивних закладах, в електронному (віртуальному) казино незалежно від місця розташування сервера. Азартна гра – будь-яка гра, обов'язковою умовою участі в якій є сплата гравцем грошей, у тому числі через систему електронних платежів, що дає змогу учаснику як отримати виграш (приз) у будь-якому вигляді, так і не отримати його залежно від випадковості. У Законі «Про заборону грального бізнесу в Україні» також зазначено, що до азартних ігор не належить організація та проведення лотерей.

Для розуміння поняття «лотерея» звернемося до Закону України «Про державні лотереї в Україні» від 06.09.2012 № 5204-VI [147]. Лотерея визначається, як масова гра, незалежно від її назви, умовами проведення якої передбачається розіграш призового (виграшного) фонду між її гравцями й перемога в якій має випадковий характер, територія проведення (розповсюдження) якої поширюється за межі однієї будівлі (споруди), незалежно від способу прийняття грошей за участь у такій грі.

Забороняється використання слова «лотерея» та словосполучень «державна лотерея», «національна лотерея», «українська лотерея» в будь-яких відмінках і контекстах у рекламі окремих видів підприємницької діяльності (товарів, робіт, послуг) або в назвах юридичних осіб, якщо такі особи не мають статусу оператора державних лотерей або розповсюджувача державної лотереї відповідно до Закону України «Про державні лотереї в Україні» [147].

Не вважаються лотереєю ігри, що проводяться на безоплатних засадах юридичними особами та фізичними особами – підприємцями й мають на меті рекламування їх товару (платної послуги), сприяння їх продажу (наданню) за умови, що організатори цих ігор витрачають на їх проведення свій прибуток (дохід). Проведення лотереї визначається, як господарська діяльність, яка включає в себе прийняття сплати участі в лотереї (ставок), проведення розіграшів призового (виграшного) фонду лотереї, виплату виграшів (видачу призів), а також інші операції, що забезпечують проведення лотереї [134].

Лотерейна діяльність в Україні також регламентується Господарським кодексом України, зокрема ст. 365-1 [45]. Відповідно до якої в Україні діє державна монополія на організацію і проведення лотерей. Проведення в Україні будь-яких інших лотерей, крім державних, заборонено.

Відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [158] до переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відносять випуск та проведення лотерей. За зайняття гральним

бізнесом законодавцем було передбачено також кримінальну відповідальність за ст. 203-2 КК України.

Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва Міністерства фінансів України видав наказ від 12.12.2002 № 128/1037 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей і Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей» [154]. У наказі виділяються такі види лотерей: державна лотерея бінго, державна лотерея тотото, державна миттєва лотерея, державна розрядна лотерея, державна числова лотерея.

Однак все змінилося з 14 липня 2020 року у зв'язку із прийняттям Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор». Приймаючи даний закон Верховна Рада передбачала в подальшому поповнення державного бюджету через оподаткування азартних ігор і букмекерської діяльності. Забуваючи про негативні наслідки, які можуть настати. Адже ставки це одна з можливостей легкого збагачення, яка успішно рекламується через засоби масової інформації [18, с. 4].

Так, заняття гральним бізнесом декриміналізовано, яке було передбачене ст. 203-2 КК України, а криміналізовано незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей (без ліцензії) [18, с. 4].

Оцінка грального бізнесу як негативного соціального явища не є однозначною, про що свідчать різні підходи держав світу щодо нормативно-правового регулювання організації та участі в азартних іграх – від повної заборони на їх проведення – до стимулювання розвитку індустрії азартних ігор як основного джерела бюджетних надходжень зазначає В. Філютович-Герасименко [215, с. 12].

Погоджуємося з думкою С. Рябчука, що гральний бізнес є вкрай небезпечним видом господарської діяльності, що підриває соціально-економічну атмосферу життєдіяльності суспільства. Небезпечність цього

виду діяльності полягає в тому, що цей вид господарської діяльності нерозривно пов'язаний з таким суспільним явищем, як азартні ігри, які у свою чергу виявляють руйнівний вплив на особистість гравця, спричиняючи у деяких випадках патологічну залежність до них [168, с. 191].

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що прийняття Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» є вкрай неоднозначним. Адже поряд з легалізацією «тіньового бізнесу», є негативний вплив на свідомість населення, а в результаті стає загроза національній безпеці держави [18, с. 5].

Разом із тим, злочини у сфері корупції та шахрайства характеризуються інтелектуальною складовою з боку злочинців. Адже згідно статистики засуджені за дані категорії злочинів в більшій кількості особи з вищою освітою. До даних злочинів досить професійно готуються, а тому ускладнюється їх розкриття з боку правоохоронців. Тому однією із причин що впливає на сучасний стан криміногенної ситуації в країні – це недостатнє фінансування та повільний розвиток матеріально-технічної бази правоохоронних органів. Що ускладнює дослідження руху віртуальних криптовалют до гаманців злочинців, і в результаті відсутність доказової бази [5, с. 139].

У зв'язку з чим, можемо стверджувати, що в сучасних умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій держава не встигає забезпечувати необхідний рівень безпеки віртуального простору. Тому, ми і можемо побачити чисельні хакерські атаки та відсутність засуджених за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань [5, с. 139].

Продовжуючи дослідження відзначимо, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань крім передбачених у ст. 369-3 КК України способів, може вчинятися шляхом вживання допінгу. Адже тоді також порушуються правила чесної гри (Fair Play).

Злочини у сфері спорту, як і будь-який інший злочину порушує правило суспільної моралі, як системи етичних норм, правил поведінки, що

склалися в суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість [74].

Кримінальна відповідальність за вживання допінгу в кримінальному законодавстві відображена частково. Згідно ст. 323 КК України злочинним вважається спонукання неповнолітніх до застосування допінгу. Однак вживання допінгу повнолітніми (дорослими) не криміналізоване [6, с. 5].

15 березня 2001 року Україною ратифіковано Антидопінгову конвенцію [20], яка проголошує необхідність боротьби проти допінгу у сфері спорту, а також забезпечення належного проведення спортивних заходів на основі принципу *справедливої гри* (курсив наш – А.Д.).

25.07.2002 року Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову «Про утворення Національного антидопінгового центру» № 1063 [165]. Центр було створено з метою профілактики, запобігання застосуванню й розповсюдженню допінгу в спорті.

Відповідно до Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті [111], допінг ставить під загрозу етичні принципи, здоров'я спортсменів, принцип *чесної гри* (курсив наш – А.Д.) та ставить перепони зміцненню міжнародного взаєморозуміння й миру.

У сфері боротьби з допінгом важливу роль відіграє Всесвітній антидопінговий кодекс [42] котрий вважається основоположним і універсальним документом, на якому ґрунтується Всесвітня антидопінгова програма у сфері спорту. Кодекс як основоположне проголошує необхідність захисту фундаментального права спортсменів брати участь у змаганнях, вільних від допінгу, і таких чином пропагувати здоров'я, справедливість і рівність для всіх спортсменів світу.

На необхідності дотримання основоположних документів у сфері спорту наголошували та наголошують свою увагу чимало вчених. Так, зокрема, на необхідності дотримання рівних прав у спортивних змаганнях, а також важливості подолання дискримінації у цьому напрямку наголошували

такі вчені, як: O. Yunin, S. Komisarov, D. Shebanits, S. Naumenko, A. Steblianko [266, с. 173].

Відповідно до олімпійської хартії [121] роль Міжнародного олімпійського комітету полягає в захисті чистих спортсменів і цілісності спорту ведучи боротьбу з допінгом, а також шляхом вжиття заходів проти всіх форм маніпуляції змаганнями й пов'язаної з цим корупції.

Відповідно до міжнародної хартії фізичної культури і спорту [112], фізичне виховання і спорт повинні допомагати зближенню як між народами, так і між окремими людьми, а також безкорисливому змаганням, солідарності і братерства, поваги і взаємного розуміння, визнання цілісності й гідності людей.

З вищезазначеного, вважаємо доцільним розглянути питання можливості криміналізації вживання допінгу загальним суб'єктом, як елемент протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. У зв'язку з тим, що допінг ставить під загрозу етичні принципи, здоров'я спортсменів, принцип чесної гри, ставить перепони зміцненню міжнародного взаєморозуміння й миру.

Зауважимо, що в примітці до статті передбачено визначення допінгу із посиланням на Антидопінговий кодекс Олімпійського руху прийнятий у 1999 році в Лозанні на Всесвітній конференції з допінгу у сфері спорту. Але наразі він втратив чинність, у зв'язку з набуттям чинності Всесвітнього антидопінгового кодексу.

Згідно з Законом України «Про антидопінговий контроль у спорті» від 07.02.2017 р. № 1835-VIII [140], допінг у спорті – випадок порушення антидопінгових правил, а допінг-проба – будь-який біологічний матеріал, відібраний для цілей допінг-контролю.

Спочатку під допінгом розумілося використання субстанцій, які штучно підвищують ефективність виступів. Найбільш повним можна вважати визначення допінгу, дане Міжнародним конгресом зі спортивної медицини (Страсбург, 1965 р.): «Допінг – це введення в організм людини

будь-яким шляхом речовини, чужої цьому організму, будь-якої фізіологічної субстанції в ненормальній кількості або якої-небудь речовини неприродним шляхом для того, щоб штучно й нечесно підвищити результат спортсмена під час виступу на змаганнях» [40, с. 57].

Згідно із забороненим переліком ВАДА 2020 року [60] в змагальний та в позазмагальний періоди до заборонених речовин та методів належать: анаболічні агенти; пептидні гормони, чинники росту, подібні речовини й міметики; Бета-2-агоністи; гормони й модулятори метаболізму; діуретики та маскуючі агенти; заборонені методи: маніпуляції з кров'ю та її компонентами, хімічні і фізичні маніпуляції, генний та клітинний допінг; заборонені речовини: стимулятори, каннабіноїди, глюкокортикоїди, наркотики; речовини, заборонені в окремих видах спорту: бета-блокатори.

Проблема допінгу, як протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань вносить свої реалії на міжнародну арену. Зазначимо деякі резонансні випадки застосування допінгу які наявні у ЗМІ серед українських спортсменів.

Олімпіада-2004 у Афінах. Міжнародний олімпійський комітет лишив українську спортсменку з греблі Олену Оліфіренко за використання інстенону, золотої медалі легкоатлета Юрія Білонога за використання оксандролону [2].

Олімпіада-2008 в Пекіні. Міжнародний олімпійський комітет лишив українського борця Василя Федоришина срібної медалі, за використання туринаболу [113], Ольгу Коробку срібної медалі із важкої атлетики за використанні туринаболу [32], Людмилу Блонську срібної медалі з легкої атлетики за використання метилтестостерону, Наталю Давидову бронзової медалі з важкої атлетики за використанні туринаболу, Дениса Юрченка бронзової медалі з легкої атлетики за використанні туринаболу [183], Вікторію Терещук бронзової медалі із сучасного п'ятиборства, за використання туринаболу [249].

Олімпіада-2012 в Лондоні. Міжнародний олімпійський комітет лишив українського метальника списа Олександра П'ятницю срібної медалі за використання туринаболу [212], Юлію Калину бронзової медалі з важкої атлетики за використання туринаболу [211], Олексія Торохтія золотої медалі з важкої атлетики за використання туринаболу [210].

Загалом Міжнародний олімпійський комітет застосував санкції до 11 українських спортсменів. З них:

- 8 спортсменів за використання туринаболу;
- 1 спортсмена за використання естенону;
- 1 спортсмена за використання оксандролону;
- 1 спортсмена за використання метилтестостерону.

Однак, питання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань шляхом вживання допінгу стосується не тільки України та українських спортсменів. Так, бронзовий призер Олімпіади в Пекіні-2008 зі стрибків у довжину Блессинг Окагбаре відсторонена від участі у Олімпійських іграх 2020 року за підозрою в порушенні антидопінгових правил. У Токіо 30 липня 2021 року вона вийшла в півфінал змагань на дистанції 100 м, вигравши свій кваліфікаційний забіг. Але напередодні півфіналу Незалежний орган по боротьбі з негативними явищами в легкій атлетиці повідомив, що в пробі нігерійської спортсменки від 19 липня 2021 року було виявлено гормон росту [137].

Разом із тим, санкцій під час участі в Олімпіаді-2020 зазнав і грузинський легкоатлет. Як повідомляє пресслужба Міжнародного агентства допінг-тестування, грузинський штовхач ядра Бенік Абрамян відсторонений від участі в Олімпійських іграх в Токіо через порушення антидопінгових правил. У допінг-пробі А, яку Абрамян здав 31 липня 2021 року в Токіо, виявлені заборонені речовини [50].

На даний час, серед професійних спортсменів українського суспільства, які претендують на високі досягнення у сфері спорту, лідирує такий допінг, як туринабол.

Серед основних дій туринаболу можна виділити: прискорення процесу обміну, а також створення нових речовин, які приймають участь у формуванні гіпертрофованих тканин. Це, зокрема, здійснюється завдяки затриманню в організмі спортсмена калію, фосфору і сірки, що в свою чергу стимулює виробництво білка [236, с. 131].

Андрогенні анаболічні стероїди (ААС) до яких належить туринабол, скорочують час котрий необхідний для здобуття певного рівня фізичної підготовленості. Вони також, допомагають подолати так званий «бар'єр», котрий час від часу виникає в спортсменів високого рівня, коли вони підходять до максимального розвитку своїх фізичних якостей. Даний аспект, і є «забороненим яблуком» котрий у багатьох випадках, і вибирають спортсмени з великими амбіціями, котрі бажають великих спортивних досягнень. Однак, вони не завжди можуть передбачати негативні наслідки, які можуть настати [6, с. 6].

Окремої уваги необхідно приділити медичному лікарському засобу «Мельдоній», який був внесений до забороненого списку Всесвітнього антидопінгового агентства тільки 01 січня 2016 року. Так, мельдоній, або мілдронат (з лат. mildronate) – метаболічний засіб, який спрямований на збільшення продуктивності, зокрема, витривалості, покращення реабілітації (відновлення), профілактику від перевантаження центральної нервової системи тощо. Що на думку WADA є порушенням правила чесної гри (Fair Play), адже використання мельдонію надає перевагу спортсменам які його застосовують [250, с. 167].

На цьому також зосереджували свою увагу такі вчені, як Christian Görgens, Sven Guddat, Josef Dib, Hans Geyer, Wilhelm Schänzer, Mario Thevis – застосування мельдонію має дуже великий потенціал для неправильного його застосування в елітних видах спорту [241, с. 973]. А деякі вчені (Giusepee Lippi та Camilla Mattiuzzi) взагалі наголошували на тому, що його застосування може бути небезпечним для життя та здоров'я спортсменів, які його застосовують для штучного підвищення результативності [248, с. 50–

51]. Однак, поки що це не зупиняє окремих спортсменів використовувати мельдоній під час спортивної кар'єри [246, с. 3094].

Так, після офіційної заборони мельдонію у засобах масової інформації оголошені імена деяких російських спортсменів, викритих у застосуванні даного заборонено засобу, зокрема це: біатлоніст Едуард Латипов, велогонщик Едуард Ворганов, фігуристка Катерина Боброва, тенісистка Марія Шарапова, ковзаняр Павло Куліжніков, шорт-трекіст Семен Єлістратов і Катерина Константинова, волейболіст Олександр Маркін [264].

До форми прояву допінгу неофіційно також відносять гормональний сплеск. Він зокрема може застосовуватися до спортсменів жіночої статі. За визначений термін до проведення змагань спортсменка вагітніє, чим підвищує виробітку гормонів, що має велику вагу на її спортивні результати. У деяких випадках спортсменки навіть роблять аборт. Для чоловіків навпаки рекомендують утримання від полового життя, з метою підвищення рівня гормону. Про непоодинокі випадки застосування такого роду допінгу свідчать зафіксовані випадки під час Олімпіада 1980 року [246, с. 3094].

Однак, яка бачимо заборона зазначених вище речовин розповсюджується тільки на змагальний період. Кокаїн використовується спортсменами для зняття больового синдрому, прискореного нарощування м'язів та підвищення витривалості. Згідно з оглядом засобів масової інформації, можемо виділити наступних знаменитих спортсменів світового рівня котрі вживали кокаїн. Серед них футболісти Дієго Марадона, Адріана Муту, Пол Гаскойн; тенісисти Мартіна Хінгіс, Ден Еванс, Рішар Гаске; боксери Майк Тайсон та Тайсон Ф'юрі. І це далеко не повний список [5, с. 6]. Також необхідно відзначити, що використання допінгу під час участі у офіційних спортивних змагання в переважній більшості випадків здійснюється під впливом тренера та змові з лікарем, який супроводжує спортсмена під час спортивної кар'єри. Або навіть взагалі мати національний рівень, що підтримується вищими політичними діячами [246, с. 3094].

Так, зокрема у 2019 році рішенням Всесвітнього антидопінгового агентства було накладено санкції на Російську Федерацію за допінгові порушення з боку російської влади, які були спрямовані на внесення змін до бази даних Московської антидопінгової лабораторії. Згідно з доповіддю канадського професора Річарда Макларена, який провів розслідування підміни результатів допінг тестів, на основі показів голови московської антидопінгової лабораторії Григорія Родченкова зазначено, що співробітники спеціальних підрозділів Російської Федерації здійснювали несанкціоновані підміни результатів допінг тестів на регулярній основі, зокрема на Олімпійських іграх 2014 року [246, с. 3094–3095].

За результатом санкцій Росія на чотири роки позбавлена права брати участь у масштабних міжнародних змаганнях, серед яких: Олімпіади та чемпіонати світу. Більше того, накладено заборону на організацію та проведення міжнародних змагань на території країни, використання російського прапору та гімну під час змагань. Відзначимо, що не оминули стороною заборони і російських спортсменів, які не обвинувачені у використанні допінгу, їм дозволено брати участь у змаганнях лише під нейтральних прапором. Останньою новиною на сьогоднішній день в цьому допінговому скандалі стало затвердження частини музичного концерту для фортепіано з оркестром № 1 Петра Чайковського замість гімна Російської Федерації під час нагородження [246, с. 3095].

Якщо говорити про негативні наслідки застосування допінгу, то насамперед, це негативне проходження тесту на вживання заборонених речовин WADA. Після чого спортсмен лишається всіх нагород, і звання котрі він здобув. З іншої сторони медалі це негативний вплив на здоров'я спортсмена. Адже рідко коли втручання в ідеальний організм людини призводить до гарних наслідків.

Однак слід знати, що анаболічні стероїди мають ряд негативних побічних ефектів. Вони можуть бути оборотні і необоротні, токсичні і

«гормональнообумовлені». Так, на думку Г.Л. Юсіної основні негативи виражаються наступними проявами:

- порушення функцій серцево-судинної системи пов'язані з підвищеним рівнем холестерину і ліпопротеїдів низької щільності і зниженими показниками ліпопротеїдів високої щільності. Зростання маси міокарда без відповідного збільшення його кровопостачання;
- порушення водно-електролітного балансу в організмі. В результаті спостерігається посилене накопичення води і натрію, що виражається в набряках тканин і підвищеному артеріальному тиску;
- ураження печінки супроводжується больовим синдромом;
- виникнення холестазу (застій жовчі в печінці), неінфекційного гепатиту, цирозу, пухлин;
- на нирки лягає величезне навантаження під час прийому стероїдів. Вони фільтрують і виводять з організму токсичні продукти розпаду. Високий артеріальний тиск і сильні коливання водно-електролітного балансу організму можуть на тривалий період пошкодити її функції. Описуються випадки виникнення пухлинних процесів, наголошує науковець;
- АА стероїди надають гальмуючий ефект на дугу гіпоталамусу – гіпофіз. Відбувається придушення нормальної функції яєчок, що виражається у чоловіків в зниженні вироблення тестостерону і сперматогенезу, атрофії яєчок; у жінок порушенням менструального циклу;
- Явища фемінізації можуть стати помітними у чоловіків у вигляді припухання молочних залоз (гінекомастія), посиленою схильністю до жиронакопичення і у вигляді розм'якшеної мускулатури. Причиною виникнення цих симптомів є ароматизація, тобто часткова конвертованість стероїду в жіночі статеві гормони (естроген);
- у жінок маскулінізація проявляється зростанням бороди, огрубінням голосу, зміною фігури за чоловічим типом;

- підвищення секреції сальних залоз, поява схильності до утворення акне (прищів), алергічних дерматитів;
- інші можливі побічні явища при застосуванні ААС – головні болі, запаморочення, нездужання, підвищений ризик пошкодження м'язів, суглобів, зв'язок сполучної тканини, анафілактичний шок, абсцеси в місці введення ін'єкції, подовжений термін згортання крові, облісіння;
- можливе пригнічення процесів росту у дітей та підлітків. У цьому відношенні особливий інтерес викликає те, наголошує науковець, що часто виникає короткостроковий процес прискорення зростання кістки. При продовженні прийому стероїдів може виникнути передчасне закриття епіфізарних зрощень на кінцях кісток, що проявляється в припиненні процесу зростання. Подальше зростання виключено, так що тут мова йде про незворотні явища;
- відзначається ефект пригнічення імунітету при тривалому прийомі ААС, що проявляється зниженням резистентності до туберкульозу та інших інфекційних хвороб. Однак часто в терапію ВІЛ-інфікованих хворих включають ААС, які на певний час підвищують імунітет [236, с. 132–133].

Бачимо очевидні негативні наслідки не тільки для самого спортсмена, а і для суспільства загалом. Адже безпліддя наносить удар для генофонду нашої країни, у котрій і так смертність переважає над народжуваністю.

Серед останніх подій, котрі можна вважати, як планомірну боротьбу зі злочинами у сфері спорту, це прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції» № 198-ІХ від 17.10.2019 [144]. Ним передбачено внесення змін до Закону щодо захисту прав осіб, які надають допомогу в запобіганні корупційного впливу на результати офіційних спортивних змагань (ст. 15). Якщо раніше окремі питання захисту таких осіб були зазначені в Законі, то зараз наявна тільки відсилка до Закону України «Про запобігання корупції». Даний крок науковці підтверджує те, що ст. 369-3 КК України була віднесена до переліку

корупційних злочинів, які зазначені в ст. 45 КК України згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» від 04 березня 2020 року № 524-IX [17, с. 16–17].

На завершення звернемо увагу на позицію Міністерства молоді та спорту України, яку озвучив заступник Міністра Микола Мовчан, зазначивши, що одним із пріоритетів діяльності є захист морально-етичних цінностей спорту, зокрема боротьба з допінгом, корупцією, маніпулюванням спортивними результатами, насильством тощо. Микола Петрович зазначив, що Міністерство усвідомлює, що договірні матчі та інші подібні маніпулювання продовжують залишатися однією з найбільших загроз для чесного спорту в усьому світі, і в тому числі і в Україні [167].

Отже, аналіз історико-правового розвитку та сучасного стану законодавства про кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань надав змогу окреслити наступні періоди його встановлення: 1) перший період від середини ХІХ до початку ХХ ст. – царський період, який характеризується активним формуванням законодавства, яке встановлювало кримінальну відповідальність за хабарництво; 2) другий період від початку ХХ до кінця ХХ ст. – радянський період, який характеризується вдосконалення кримінального законодавства, щодо відповідальності за хабарництво; 3) третій період від кінця ХХ по теперішній час – період незалежності України, який характеризується встановлення кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

Більше того, встановлено, що допінг дійсно є глобальною проблемою ХХІ століття через протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Враховуючи результати вивчення доктринальних положень вітчизняної та зарубіжної науки щодо відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом вживання допінгу, національного та зарубіжного кримінального законодавства,

правозастовної практики та результатів соціологічного дослідження, встановлено, що наразі відсутня необхідність встановлення кримінально-правової заборони за вживання допінгу спортсменами на весь час професійної кар'єри. Вивчення міжнародного та національного досвіду правового регулювання відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань у контексті такого його способу вчинення як вживання допінгу дозволило констатувати про недоцільність криміналізації таких діянь як квазікорупційного шахрайства [246, с. 3096].

Сучасний же стан кримінально-правового забезпечення результатів офіційних спортивних змагань потребує вдосконалення, адже постала нагальна потреба в боротьбі з корупцією та допінгом в сфері спорту [19, с. 214].

1.2 Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань

Дослідження питання соціальної обумовленості кримінально-правових норм є базовим у теорії кримінального права. Соціальна обумовленість повинна відповідати на потреби й інтереси суспільства загалом.

Суспільна корисність охоронних норм кримінального права полягає в тому, що вони охороняють відповідні суспільні відносини від небезпечних посягань [130, с. 71].

У свою чергу все це передбачає: а) встановлення фактів суспільно небезпечних проявів людської поведінки; б) обґрунтування допустимості, можливості та доцільності боротьби з ними кримінально-правовими засобами; в) розгляд питання про конструювання в кримінальному законі тих конкретних видів діянь, які б визнавалися злочинними та караними [195, с. 122].

Як зазначає О.О. Пащенко соціальна обумовленість закону про кримінальну відповідальність є однією з «незручних» наукових проблем

сьогодення. Незважаючи на численні спроби її вирішення як у радянські часи, так і після проголошення Україною незалежності, дотепер ще не побудовано раціональної (обґрунтованої й достатньої) системи обставин, що визначають соціальну обумовленість кримінально-правових норм (законів про кримінальну відповідальність). Більше того, в науці виокремилося два підходи: одні автори пишуть про обґрунтованість криміналізації того чи іншого діяння (групи діянь), а інші – власне про соціальну обумовленість закону. Повністю погоджуємося з науковцем, та вважаємо, що це не одне й те саме, оскільки криміналізація стосується тих явищ, які ще не знайшли свого законодавчого закріплення, тоді як обґрунтування необхідності існування (збереження) певних норм (інститутів) знаходиться поза межами поняття «криміналізація» й має бути досліджено за допомогою теорії соціальної обумовленості закону про кримінальну відповідальність [127, с. 210–211].

Тобто, соціальну обумовленість необхідно відрізнити від терміну «криміналізація», оскільки вони віддзеркалюють два різні юридичні феномени. Водночас друге з наведених понять має використовуватися тоді, коли йдеться про суспільно небезпечні діяння (поведінку людини), а перше слід застосовувати під час характеристики кримінально-правових норм (законів про кримінальну відповідальність) [125, с. 70].

З метою повного розкриття досліджуваного нами питання. Розглянемо саму дефініцію соціальної обумовленості.

Згідно з словником іншомовних слів поняття соціальний (від лат. *socialis* – товариський, громадський) – суспільний, громадський; який стосується суспільного ладу, відносин у суспільстві [114, с. 538], згідно з словником української мови – пов'язаний із життям і стосунками людей у суспільстві, здійснюваний у суспільстві, породжений умовами суспільного життя, певного середовища, ладу, існуючий у певному суспільстві [179, с. 476].

Термін «обумовленість» згідно з словником української мови означає залежність від певних умов, обставин, визначеність певними обставинами; зумовленість [178, с. 596].

Тобто, соціальна обумовленість – це суспільний лад який визначений певними обставинами, або зумовлений відносинами в суспільстві.

У юридичній науці відсутнє загальноприйняте розуміння соціальної обумовленості. Тому наразі, на нашу думку, одне з найвдаліших визначень пропонують Л.П. Брич та В.О. Навроцький.

Вони зазначають, що соціальна обумовленість кримінально-правової норми визначається як її відповідність об'єктивним тенденціям розвитку відповідної суспільно-економічної формації, вимогам справедливості, а також основоположним принципам системи права, тобто принципам законності, як формально, так і за суттю [30, с. 13].

О.О. Пащенко серед обов'язкових обставин соціальної обумовленості охоронних (заборонних) кримінально-правових норм (законів про кримінальну відповідальність) виділяє універсальні обов'язкові обставини й альтернативно обов'язкові обставини. Серед універсальних обов'язкових обставин науковець виділяє: 1) суспільну небезпечність, 2) співрозмірність позитивних і негативних наслідків заборони, 3) можливість боротьби з діями за допомогою кримінально-правових заходів та неможливість боротьби за допомогою інших, 4) наявність ресурсів для здійснення кримінального переслідування (матеріальних, інтелектуальних, процесуальних тощо), 5) системно-правову несуперечливість, 6) безпрагальність і не надмірність заборони, 7) повноту складу злочину. Серед альтернативних обов'язкових обставин виділяє: історичні традиції або зміну умов життя суспільства [127, с. 212].

Н. Грищенко вважає, що доцільно виділяти тільки перші три обставини соціальної обумовленості [47, с. 259].

Однак, суспільна небезпека (небезпечність) при характеристиці злочину, діяння, посягання, наслідку, особи злочинця, психічно хворого,

способу вчинення злочину є скоріше даниною традиціям, які не є безспірними, а дискусію про їх оновлення можна вважати відкритою або розпочатою. Про це свідчить той факт, що на перших роках побудови радянської держави будь-яке діяння, що загрожувало не людині, а радянському ладу, тобто державі, вважалося суспільно небезпечним та злочинним. Вбачається, що саме звідси бере початок застосування кримінального закону за аналогією. Про небезпеку для окремо взятої людини мови й бути не могло, на відміну від кримінальних законів XIX ст. Саме тому ознака «суспільна небезпека» злочину не може мати місце в державі, у якій людину проголошено найвищою соціальною цінністю [228, с. 120].

Тому, погоджуємося з думкою В.В. Шаблистого, який під час дослідження законодавчого закріплення суспільної небезпеки (небезпечності), як однієї з основоположних категорій сучасного кримінального права, запропонував її виключити як із поняття злочину, так з усього законодавства про кримінальну відповідальність, запропонувавши як альтернативу безпеку людини, суспільства, держави та людства [229, с. 5].

Розглянемо під час визначення соціальної обумовленості кримінально-правової норми всі сім обставин запропонованих О.О. Пашенко, однак з оглядом на позицію В.В. Шаблистого.

Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань порушує принцип чесної гри (Fair Play), і несе в собі негативний вплив на подальший розвиток спорту, як у рамках країни, так і за її межами на міжнародній арені. Корупція у сфері спорту порушує ст. 49 Конституції України, яка наголошує – «держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту». Зі свого боку держава, не забезпечуючи нормальний розвиток фізичної культури і спорту, порушує принцип забезпечення життя і здоров'я людини як найвищої соціальної цінності.

Думка про те, що кримінальна відповідальність у процесі своєї реалізації неминуче породжує деякі небажані соціальні наслідки, є достатньо тривіальною [129, с. 59]. Можемо погодитись, що негативні наслідки

існування кримінально-правової норми (передусім її реального застосування) стосуються не лише засудженого, а й інших осіб, а також суспільства в цілому [129, с. 61]. Тому, встановлення кримінальної караності діяння є допустимим тоді й лише тоді, коли є впевненість у тому, що позитивні соціальні результати застосування кримінального права істотно перевищать неминучі негативні наслідки криміналізації [129, с. 59].

У санкції статті, як основний вид покарання передбачається: штраф, обмеження волі, позбавлення волі. До 18 лютого 2016 року як додатковий вид покарання була спеціальна конфіскації, яку законодавець прийняв рішення вилучити з усіх трьох частин.

Як негативні наслідки кримінально-правової заборони досліджуваної нами статті, можемо зазначити у випадку штрафу, позбавлення засудженого грошових коштів у передбаченій кількості, які він міг реалізувати на забезпечення свого, або своєї сім'ї життя. У випадку обмеження волі, засуджений позбавлений права подорожувати та використовувати свій час на власний розсуд у зв'язку з обов'язковим залученням до праці. У разі позбавлення волі засудженого суспільство не отримує результатів трудової діяльності, які він міг би реалізувати будучи на свободі. Сама особа, позбавляється можливості вдосконалення себе в певній сфері діяльності, можливості всебічного розвитку своєї особистості, можливості виховання дітей, а також реалізації свого життєвого потенціалу в загалом [238, с. 11].

Позитивні наслідки кримінально-правової заборони, передбаченої ст. 369-3 КК України, вбачаються нами, у захисті суспільних відносин у сфері спорту від завдання їм шкоди, попередження вчинення кримінального правопорушення, та в забезпеченні реалізації принципу чесної гри (Fair Play) [238, с. 11].

Викладене дає змогу зазначити, що негативні наслідки заборони кримінально-правової норми менші за позитивні [238, с. 11].

З приводу можливість боротьби з діянням з допомогою кримінально-правових заходів та неможливість боротьби з допомогою інших, зазначимо наступне.

К.П. Задоя принагідно зауважив, що на момент ухвалення Закону положення кримінального законодавства вже відзначалось фрагментарністю в частині криміналізації проявів корупції у сфері спорту. Зокрема, положення ст. 368-3 КК України потенційно могли бути застосовані до випадків підкупу різноманітних спортивних функціонерів (зокрема, службових осіб спортивних федерацій, спортивних клубів) за вчинення або невчинення ними певних дій, які б дозволили впливати на результати спортивних змагань; положення ст. 354 КК України – до випадків підкупу спортсменів, які перебувають у трудових правовідносинах із певною юридичною особою, тобто є її працівниками підприємства, установи чи організації, або ж до арбітрів спортивних змагань, що діють на підставі договорів про надання послуг із відповідними юридичними особами, тобто є особами, які працюють на користь підприємства, установи чи організації [63, с. 146–147].

З іншого боку, жодне положення КК України раніше не охоплювало, наприклад, підкупу спортсменів, які не перебувають у трудових правовідносинах із певною юридичною особою, або підкупу власників спортивних клубів чи підкупу батьків неповнолітніх спортсменів [63, с. 147]. Із К.П. Задоя також погоджуються О. Семенюк та Ф. Неміч, і зазначають, межі кримінально-правової охорони наявних статей КК України, що передбачали відповідальність за корупційні діяння, до цього часу не охоплювали відповідні діяння у сфері спорту. Саме тому законодавче закріплення криміналізації такого діяння було вкрай необхідне для подальшої боротьби з корупційними проявами в цій сфері [174, с. 214].

Треба зазначити, що ресурсів для здійснення кримінального переслідування потребуватиме боротьба з будь-якими злочинами. Коли в держави немає ресурсів, вона не може ефективно протидіяти негативним явищам незалежно від ступеня їх суспільної небезпечності, тобто

здійснювати політику боротьби зі злочинністю загалом. Під час криміналізації нових суспільно небезпечних діянь слід з'ясовувати, яких саме додаткових ресурсів у й у якому обсязі потребуватиме втілення в життя нової кримінально-правової заборони [126, с. 137].

Розділяємо думку науковця, що для визначення соціальної обумовленості наявної норми це не має принципового значення.

Системно-правова несуперечливість соціальної обумовленості полягає в тому, що кримінально-правова норма не має суперечити: 1) іншим нормам кримінально-правового інституту, до якого належить досліджувана норма, 2) нормам інших кримінально-правових інститутів, 3) нормам інших галузей права, 4) нормам інших підсистем права [128, с. 34].

Під час аналізу нормативно-правових актів які стосуються досліджуваної тематики. Ми дійшли до висновку, що ст. 369-3 КК України не суперечить нормам кримінального законодавства, зокрема злочинам у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Також, відповідає Закону, Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями, яка ратифікована Україною 16 листопада 2016 року й Закону України «Про фізичну культуру і спорт». Зазначимо, що дана стаття не суперечить і іншим галузям права, зокрема це простежується на Кодексі України про адміністративні правопорушення ст. 172-9-1. «Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних із маніпулюванням офіційним спортивним змаганням» [238, с. 12].

На момент ухвалення Закону жодне положення КК України раніше не охоплювало, підкуп спортсменів які не перебувають у трудових правовідносинах з певною юридичною особою, або підкупу власників спортивних клубів чи підкупу батьків неповнолітніх спортсменів [63, с. 146–147].

У зв'язку з чим, досліджувана нами кримінально-правова норма не дублює заборони, які встановлені іншими нормами, а також не створює конкуренції.

Згідно повноти складу злочину виокремимо думку О.С. Бондаренко [28, с. 217] та К.П. Задоя [63, с. 154], які вважають законодавче обмеження щодо можливості застосування повторності лише для ч. 1 ст. 369-3 КК України необґрунтованим, оскільки виключається можливість застосування повторності до ч. 3 ст. 369-3 КК України, яка містить абсолютно самостійний склад злочину. О.С. Бондаренко також вбачає за необхідне доповнення статті такою кваліфікуючою обставиною, як вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою [28, с. 217]. А.Б. Старка, по-перше, погоджується з думками О.С. Бондаренко та К.П. Задоя щодо нелогічного обмеження повторності, а по-друге, пропонує встановити в розглянутій статті кримінальну відповідальність за пропозицію надання неправомірної вигоди, обіцянку надання неправомірної вигоди, прийняття пропозиції неправомірної вигоди, прийняття обіцянки неправомірної вигоди [184, с. 160–161]. Схожі висновки роблять О. Семенюк та Ф. Неміч вбачаючи проблему в тому, що немає можливості кваліфікувати злочин, передбачений ст. 369-3 КК України, скоєний шляхом: надання неправомірної вигоди; обіцянки надання неправомірної вигоди; прийняття пропозиції неправомірної вигоди; прийняття обіцянки неправомірної вигоди [174, с. 215].

Аналізуючи праці плеяди вчених, ми дійшли до висновку, що повнота складу злочину передбаченого ст. 369-3 КК України потребує подальшого удосконалення шляхом внесення змін і доповнень.

Підсумовуючи вищевикладене можемо дійти до висновку, що в законодавця були всі обов'язкові обставини соціальної обумовленості для створення кримінально-правової норми, яка має на меті забезпечити суспільство від протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань [238, с. 13].

На даний час ми не маємо підстав стверджувати, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань не поширюється, а лише вказує на те, що наразі є суб'єктивні проблеми кримінально-правового

забезпечення даної норми, які потребують подальших наукових досліджень. Також, можемо припустити, що дане кримінальне правопорушення, як зокрема, і низка правопорушень у галузі неправомірної вигоди, характеризується великим рівнем латентності, бо обидві сторони зазвичай зацікавлені в дотриманні таємниці [238, с. 13]. Підтвердженням цьому є наведене нижче анкетування.

Так, в рамках проведеного дослідження кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, нами було здійснено анкетування слідчих та оперативних працівників Національної поліції України, які проходили курси підвищення кваліфікації у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ протягом серпня 2020 – червня 2021 року та в цілому представляють всі області України (230 респондентів), та було встановлено, що на сьогоднішній день існує надвисокий рівень латентності злочинів, передбачених ст. 369-3 КК України (на що вказало 190 респондентів, що становить 83% від загальної кількості опитаних), проблеми застосування доказової бази в судових органах (203 респонденти, що становить 88% від загальної кількості опитаних), майже 100% респондентів надали негативну відповідь щодо криміналізації таких діянь як квазікорупційне шахрайство [246, с. 3095].

Разом із тим, погоджуємося із думкою І.Б. Медицького, з приводу того, що криміногенна ситуація сьогодні не знаходить адекватного відтворення у даних статистики (кримінальної, економічної, медичної, соціальної, демографічної та ін.). У той же час, слушно наголошує науковець, усвідомлення реальної, а не «адаптованої» цифри, що позначає суспільні втрати від злочинності, повинне враховуватися під час формування обґрунтованої та реальної загальнодержавної стратегії й тактики протидії криміналітету (кримінально-правової, кримінологічної, кримінальної процесуальної та кримінально-виконавчої політики) [109, с. 6].

Для найбільш ґрунтовного дослідження протиправного на результати офіційних спортивних змагань, вважаємо за потребу перейти до дослідження криміналізації.

На думку В.Ф. Примаченко криміналізація у широкому розумінні – передбачає закріплення у кримінальному законі не лише ознак нового складу злочину (злочинів), й відповідних йому конкретних юридичних форм щодо санкції (санкцій) та інших кримінально-правових наслідків [138, с. 193]. За О.О. Пащенко криміналізація, полягає у визнанні певних діянь злочинними [125, с. 44]. З чого виходить, що за своєю сутністю криміналізація ширше за соціальну обумовленості, і безпосередньо вміщує в собі останню.

Криміналізація суспільно-небезпечних діянь, котрі мають місце в суспільстві, відіграє провідну роль серед засобів впливу на злочинність. Для того, аби закон працював, був ефективнішим у боротьбі із відповідними суспільно-небезпечними діяннями, ніж інші правові норми, кримінально-правова заборона повинна бути не тільки соціально, а і кримінологічно зумовленою [122, с. 99].

Кримінальне законодавство проходить свій розвиток насамперед під впливом закономірностей суспільного життя. Суспільство, як система взаємодії між людьми, висуває свої вимоги до кримінально-правового регулювання кожної країні по різному. Найперше це питання ментального розвитку окремої народності.

Перші дві причини, на нашу думку, сприяли саме запровадженню кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

З розвитком інформаційних технологій, створенням букмекерських контор, протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, почав набирати масового характеру. Дане твердження, і вбачає підвищену суспільну небезпеку досліджуваного діяння.

До введення ст. 369-3 КК України, не було криміналізовано підкуп спортсменів, які не перебувають у трудових правовідносинах з певною юридичною особою, або підкупу власників спортивних клубів чи підкупу батьків неповнолітніх спортсменів [63, с. 147].

Законодавець, шляхом введення до КК України спеціальної норми, що передбачає кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, виключив чергову прогалину кримінального законодавства.

Взагалі під криміналізацією за Д.О. Балабановою розуміється, процес виявлення суспільно небезпечних форм індивідуальної поведінки, визнання допустимості, можливості й доцільності кримінально-правової протидії їм і фіксації їх у законі як злочинних і кримінально караних. Прийняття рішення про криміналізацію діянь стосується процесу формування законодавчої волі, тому вона містить у собі підстави криміналізації й декриміналізації, пеналізації й депеналізації і т. ін., що дає право включати її як складову частину до теорії криміналізації [21, с. 13–14].

Декриміналізація в свою чергу, як наголошує К.Б. Марисюк, також являє собою процес, однак він прямо протилежний процесу криміналізації. Послідовно проходячи ті ж стадії, що й криміналізація, декриміналізація завершується іншим результатом – виключенням діяння з кола злочинного і відмовою його кримінальної караності [101].

Пеналізація – це процес визначення характеру караності діянь, а також їх фактична караність, тобто процес призначення кримінального покарання в судовій практиці. Вона реалізується на законотворчому і правозастосовному рівнях. Основними способами її реалізації є диференціація й індивідуалізація кримінальної відповідальності й покарання. Процес визначення характеру караності діянь законодавцем і процес призначення покарання в судовій практиці можна розглядати як етапи пеналізації, які слідує один за іншим [71, с. 209]. Депеналізація як протилежність пеналізації означає звуження меж державного примусу за вчинені злочинні діяння, що полягає у

звільненні винних від кримінальної відповідальності, виключенні окремих покарань із конкретних санкцій або взагалі із системи покарань, у відмові від них через їх неефективність [190, с. 156].

У нашому випадку, згідно з інформацією отриманої зі ЗМІ, проглядається низка резонансних подій у сфері офіційних спортивних змагань. Випадковий характер криміналізації протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань виключається в «а ртіогі».

Питанню криміналізації та пеналізації окремих форм протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань наразі приділяється увага вітчизняних науковців, однак зазвичай вони дублюються. Тому, у рамках нашого дослідження виокремимо позицію О.С. Бондаренко.

Науковець пропонує додати до сучасної диспозиції ч. 2 ст. 369-3 КК України наступні зміни. Діяння передбачені ч. 1, або ч. 2 цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб, та діяння, передбачені ч. 1, або ч. 2 цієї статті, предметом яких була неправомірна вигода в значному розмірі, великому розмірі, особливо великому розмірі [28, с. 217].

На нашу думку, зауваження науковця є доцільними, адже, протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань частіше може вчиняється злочинними групами.

Зі свого боку предметом протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань може бути неправомірна вигода, котра в багато разів може перевищувати двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Зокрема у футболі, сума неправомірної вигоди може обчислюватися в мільйонах доларів.

Залежно від суми неправомірної вигоди, повинна бути співрозмірність злочину та покарання, адже шкода завдається в різних масштабах, і потребує різної кваліфікації.

Кримінальне законодавство під неправомірною вигодою в значному розмірі вважає вигоду, що в сто й більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі – таку, що

у двісті й більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, в особливо великому розмірі – таку, що в п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Вбачається не виправданий крок законодавця в передбаченні для обчислення суми неправомірної вигоди у ч. 3 ст. 369-3 КК України в прожиткових мінімумах для працездатних осіб, адже для кримінального закону характерне обчислення неправомірної вигоди в неоподатковуваних мінімумах доходів громадян. Різниця в поняттях вносить складнощі в процедуру кваліфікації досліджуваного злочину.

Наступним зазначимо, не зрозумілою також є позиція законодавця у обмеженні повторності до ч. 3 ст. 369-3 КК України. Адже, порушення заборони розміщення ставок на спорт теж може вчинятися повторно, і повинно нести більш суворе покарання для злочинців.

1.3 Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань

Орієнтація України на європейську та євроатлантичну інтеграцію вимагає проведення широкомасштабних реформ, що мають на меті забезпечити наближення до відповідних міжнародних стандартів [216, с. 11]. Удосконалення норм кримінального права України в такому разі передбачає необхідність врахування позитивних здобутків норм кримінальних законів зарубіжних країн. У зв'язку з чим, вбачається необхідність використання компаративістського (порівняльного) методу дослідження. Адже, саме порівняльно-правовий метод вже багато поколінь використовується дослідниками з метою дослідження та вдосконалення норм кримінального законодавства [8, с. 158].

Визначення схожості та відмінності кримінальних кодексів України й більшості інших держав Європи носять закономірний характер. Схожість стосується структури Загальної й Особливої частин цих кодексів, змісту

багатьох інститутів і конкретних положень кримінального права, що свідчить про розвиток кримінального законодавства в зазначених державах під впливом: однакових чинників політичного, економічного, соціального, культурного, правового характеру тощо; відповідних актів міжнародного та загальноєвропейського законодавства; взаємних запозичень [83, с. 98–99].

Особливо затребуваним нині він є з огляду на те, що сьогодні відмова від вузькокласового підходу в порівняльно-правових дослідженнях передбачає ознайомлення з позитивним досвідом, накопиченим у зарубіжному кримінальному праві, а отже, можливість його використання (звісно, не механічного) у вітчизняних умовах [26, с. 181–182]. З метою удосконалення та гармонізації кримінального законодавства України із законодавством, розробленим у межах РЄ, ЄС, ООН, з урахуванням принципів і традицій національної правової системи можуть бути запозичені, навіть конкретні положення європейських держав, зазначає М.І. Хавронюк [217].

Реальністю сьогодення є взаємний зв'язок елементів національної кримінально-правової системи не лише між собою, а й із відповідними елементами зарубіжних кримінально-правових систем: українська доктрина кримінального права існує і розвивається з урахуванням відомих нам досягнень зарубіжної доктрини кримінального права, правильних та помилкових рішень кримінально-правової політики й положень кримінального законодавства інших держав; новели в українському кримінальному законодавстві з'являються часто під впливом апробованих на практиці положень законодавства інших держав або результатів наукових досліджень зарубіжних учених; кримінально-правові норми в Україні застосовуються з урахуванням певною мірою того, як аналогічні норми застосовуються в інших державах; учені-криміналісти різних країн на міжнародних конференціях діляться між собою досвідом викладання кримінального права як навчальної дисципліни; населення різних країн, буваючи за кордоном особисто або отримуючи зі ЗМІ новини з-за кордону,

не лише дивується кримінально-правовій культурі населення інших країн, а часто й переймає її найкращі зразки та підштовхує національних законодавців до зміни тих чи інших законів про кримінальну відповідальність [220, с. 298–299].

Погоджуємося з науковцем, що з метою вдосконалення норм кримінального права України необхідно враховувати тільки позитивні здобутки норм кримінальних законів. З цією метою вбачається необхідність використання компаративістського (порівняльного) методу дослідження.

Даний метод дозволяє вийти за межі своєї національної правової системи, розширити бачення можливих моделей і конструкцій [26, с. 181], проаналізувати проблеми юридичної науки та практики з кримінального права інших держав, розширити рамки юридичних пошуків, здійснити обмін правовою інформацією, науковими ідеями, врахувати як позитивний, так і негативний юридичний досвід у законотворчості й у правозастосуванні, а також дозволяє використати встановлене позитивне правове регулювання з указаних проблем і сформулювати пропозиції з вдосконалення чинного кримінального законодавства і практики його застосування пишуть М.І. Панов і Н.О. Гуторова [124, с. 303].

У рамках нашого дослідження буде проводитися зіставлення кримінальних законів різноманітних держав із метою виділення загального, спільного, відмінного, а також унікального в кримінальному законодавстві України та зарубіжних держав щодо відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Зазначимо, що наше дослідження буде проводитися за такими критеріями, як склад злочину та санкція. Вважаємо, що саме так, є можливість отримати достовірну інформацію про напрямки удосконалення ст. 369-3 КК України та доцільність, або недоцільність таких змін [8, с. 159].

М.І. Хавронюк також зазначає, що яскрава відмінність українського кримінального законодавства та кримінального законодавства більшості інших держав Європи і світу полягає в дуалізмі останнього, коли

кримінально-правові норми містяться не лише в КК України, а і в інших законах, і навіть підзаконних актах. Водночас йдеться не лише про спеціальні закони, якими регулюються питання кримінальної відповідальності військовослужбовців або неповнолітніх. У багатьох державах існують спеціальні закони, присвячені кримінальній відповідальності колективних суб'єктів, а також відповідальності за злочини у сферах: економіки, фінансів загалом і недозволеної конкуренції, відмивання капіталів; обігу наркотиків, психотропних і отруйних речовин; обігу зброї; порнографії; діяльності засобів масової інформації; довкілля й захисту моря; судноплавства; дорожнього руху тощо [220, с. 319].

Так, кримінально-правовою реальністю є взаємний зв'язок елементів національної кримінально-правової системи не лише між собою, а й відповідними елементами зарубіжних кримінально-правових систем: українська доктрина кримінального права існує й розвивається з урахуванням відомих нам досягнень зарубіжної доктрини кримінального права, правильних та помилкових рішень кримінально-правової політики і кримінального законодавства інших держав; новели в українському кримінальному законодавстві з'являються часто під впливом апробованих на практиці положень законодавства інших держав або результатів наукових досліджень зарубіжних учених; кримінально-правові норми в Україні застосовуються з огляду на те, як аналогічні норми застосовуються в інших державах; учені-криміналісти з різних країн на міжнародних конференціях діляться між собою досвідом викладання кримінального права як навчальної дисципліни; населення різних країн, буваючи за кордоном особисто або отримуючи зі ЗМІ зарубіжні новини з-за кордону, не лише дивується кримінально-правовій культурі населення інших країн, а часто й переймає її найкращі зразки та підштовхує національних законодавців до певної зміни законодавства про кримінальну відповідальність [218, с. 18–19]. Уряди благополучних сусідніх (і не лише сусідніх) країн мають розуміти: наша бідність, наша корупція, наша аморальність впливають на їхнє населення так

само, як, скажімо, гангстерський Гарлем у свій час впливав на Нью-Йорк, а сицилійська мафія на всю Італію [219, с. 43].

У більшості країн світу законодавство ставить на перший план забезпечення прав і свобод людини. Що зі свого боку зумовлює регулювання суспільних відносин шляхом кримінальних норм.

Так, Європейському Союзу, як і в окремих державах, система гарантій прав і свобод людини, її безпечного існування включає в себе три основні складові:

1) по-перше, інституційні гарантії, пов'язані із функціонуванням органів, діяльність яких спрямована на охорону й захист порушених прав;

2) по-друге, процесуальні гарантії, які реалізуються у разі здійснення правосуддя, перед усім це стосується кримінального процесу;

3) по-третє, матеріальні гарантії у вигляді норм матеріального права, які спрямовані на компенсацію збитків і іншої шкоди, яка спричинена порушенням права [99, с. 4–5].

М.В. Олійник та І.І. Башта зазначають, що слід більш активно використовувати вітчизняний і зарубіжний досвід, розширювати міжнародне співробітництво у сфері антикорупційної політики. У сфері фізкультури і спорту доцільно створити систему антикорупційного контролю, яка включала б у себе парламентський, судовий, фінансовий, відомчий, громадський контроль, прокурорський нагляд. І вважають, що тільки скоординована робота всіх держав за допомогою різних форм співпраці, заснована на взаємодопомозі й довірі, дасть змогу досягти серйозних результатів у боротьбі з корупцією у сфері спорту, що, своєю чергою, сприятиме досягненню високих результатів спортсменів усього світу, заснованих на чесності і прозорості шляхів і способів їх досягнення [120, с. 174].

Нагадаємо читачу, що наше дослідження буде проводитися за такими критеріями, як склад злочину та санкції. Вважаємо, що саме так є можливість

отримати достовірну інформацію про напрями удосконалення ст. 369-3 КК України та доцільність таких змін.

Кримінальні закони задля системності будемо досліджувати в алфавітному порядку. Зазначимо, що актуальність законодавства деяких країн оцінюється нами за ймовірністю їхньої чинності, адже використовуємо не мову оригіналу, а в здебільшого російськомовний переклад.

Встановлено, що кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань відсутня в КК Австралії [245], Республіки Австрія [259], Аргентинської Республіки [243], Королівства Бельгія [260], Республіки Болгарія [116], Королівства Данія [257], пенітенціарному кодексі Естонської Республіки [131], Королівства Іспанія [253], Законі про ісламські кримінальні покарання Ісламської Республіки Іран [267], Республіки Казахстан [207], Киргизької Республіки [203], Китайської Народної Республіки [201], Республіки Корея (Південна Корея) [202], Литовської Республіки [204], Королівства Нідерланди [265], Федеративної Республіки Німеччина [258], Королівства Норвегія [254], Республіки Польща [251], Королівства Таїланд [268], Турецької Республіки [262], Республіки Туркменістан [263], Республіки Узбекистан [255], Французької Республіки [242], Республіки Швейцарії [256], Королівства Швеція [240] та Японської Держави [269].

Першим кримінальним кодексом котрий передбачає кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати спортивних змагань розглянемо КК Республіки Азербайджан [8, с. 159].

Так, Глава 24 «Злочини у сфері економічної діяльності» КК Республіки Азербайджан [239], у ст. 192-2 передбачає відповідальність за маніпуляцію спортивних змагань:

192-2.1. Пропозиція, обіцянка або передача спортсмену, спортивному судді, тренеру, спонсору або іншій особі прямо чи опосередковано, особисто або через посередника, безпосередньо йому або третім особам матеріальних та інших благ, пільг чи привілеїв із метою маніпуляції спортивних змагань, –

караються штрафом у розмірі від трьох тисяч до п'яти тисяч манатів, або позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

192-2.2. Вимога або отримання спортсменом, спортивним суддею, тренером, спонсором або іншою особою прямо чи опосередковано, особисто або через посередника, безпосередньо для себе або для третіх осіб матеріальних та інших благ, пільг чи привілеїв за будь-яку дію (бездіяльність) з метою маніпуляції спортивних змагань, або прийняття ними пропозиції або запевнення про це, –

караються штрафом у розмірі від трьох тисяч до п'яти тисяч манатів, або позбавленням волі на строк від трьох до шести років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

192-2.3. Діяння, передбачені ст. ст. 192-2.1 і 192-2.2 КК Республіки Азербайджан:

192-2.3.1. вчинені повторно;

192-2.3.2. вчинені організованою групою або злочинним об'єднанням (злочинною організацією), –

караються позбавленням волі на строк від шести до восьми років.

192-2.4. Застосування насильства або погроза застосування насильства по відношенню до спортсмена, спортивного судді, тренера, спонсора або іншої особи, або їх близьких родичів із метою маніпуляції спортивних змагань, або вимога від них виконати або не виконувати будь-які дії шляхом погрози поширення компрометуючих відомостей про них або їх близьких родичів, або погрози знищення їхнього майна або майна їхніх близьких родичів, –

караються позбавленням волі на строк до трьох років.

192-2.5. Діяння, передбачені ст. 192-2.4 КК Республіки Азербайджан, вчинені із застосуванням насильства, небезпечного для життя чи здоров'я, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

Примітка:

1. У ст. ст. 192-2.1, 192-2.2 і 192-2.4 КК Республіки Азербайджан під «маніпуляцією спортивних змагань» мається на увазі діяння (дія або бездіяльність), спрямоване на умисну зміну ходу або результату спортивних змагань з метою отримання незаконної переваги на користь самої особи або інших осіб.

2. Особа, яка вчинила діяння, передбачене ст. 192-2.1 КК Республіки Азербайджан, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона добровільно повідомила про це відповідному державному органу або вчинила його через погрози.

3. Посадова особа, яка вчинила діяння, передбачене ст. 192-2.2 КК Республіки Азербайджан, у зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків (повноважень), притягується до кримінальної відповідальності за ст. 311 «Одержання хабара (пасивне хабарництво)».

Першою відмінністю КК Республіки Азербайджан є розміщення ст. 192-2 котра передбачає кримінальну відповідальність за маніпуляцію спортивних змагань у главі «Злочини у сфері економічної діяльності».

Предмет злочину, як і в ст. 369-3 КК України, може бути, як матеріального так і нематеріального характеру. Серед способів вчинення злочину в ст. 192-2 КК Республіки Азербайджан законодавець виділяє пропозицію, обіцянку, передачу, вимогу, отримання, прийняття пропозиції або запевнення про це, застосування насильства або погроза застосування насильства, погроза поширення компрометуючих відомостей, або погроза знищення майна. Можемо побачити, що перелік способів вчинення злочину значно ширший, ніж у ст. 369-3 КК України. Суб'єкт злочину може бути як загальний так і спеціальний. Злочин вчиняється тільки умисно [8, с. 159].

Розглядаючи покарання, вважаємо, що позбавлення волі на строк від трьох до шести років, передбачене у ч. 1 ст. 192-2 КК Республіки Азербайджан є занадто жорстоким покаранням. Позитивним вважаємо передбачення КК Республіки Азербайджан, окрім схожих зі ст. 369-3 КК

України видів покарань позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [8, с. 159].

Позитивним, на нашу думку, є рішення законодавця Республіки Азербайджан передбачити кваліфікуючу ознаку вчинення злочину, як вчинення маніпуляції спортивних змагань організованою групою або злочинним об'єднанням (злочинною організацією) [8, с. 159].

Примітка досліджуваної статті заслуговує окремої уваги. По-перше, варто зазначити, що ч. 1 примітки розкриває дефініцію «маніпуляція спортивних змагань». Так, під нею розуміється діяння (дія або бездіяльність), спрямоване на умисну зміну ходу або результату спортивних змагань з метою отримання незаконної переваги на користь самої особи або інших осіб [8, с. 159].

По-друге, позитивним вбачається можливість звільнення від кримінальної відповідальності, особи, яка добровільно повідомила про вчинення злочину відповідному державному органу або вчинила його через погрози [8, с. 159].

По-третє, цікавим є вирішення питання щодо притягнення посадової особи до кримінальної відповідальності. Так, посадова особа, яка вчинила діяння, передбачене ст. 192-2.2 КК Республіки Азербайджан, у зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків (повноважень), притягується до кримінальної відповідальності за ст. 311 «Одержання хабара (пасивне хабарництво)». Даним кроком законодавець отримав змогу розмістити ст. 192-2 КК Республіки Азербайджан у главі «Злочини у сфері економічної діяльності» [8, с. 159].

Наступна досліджувана норма розміщується в Главі 25 «Злочини проти порядку здійснення економічної діяльності» КК Республіки Білорусь [206]. Зокрема ст. 253 передбачає кримінальну відповідальність за підкуп учасників та організаторів професійних спортивних змагань та видовищних комерційних конкурсів:

1. Отримання грошей, цінних паперів, іншого майна або послуг майнового характеру спортсменом, спортивним суддею, тренером, керівником команди або організатором спортивних змагань, організатором або членом журі видовищного комерційного конкурсу за надання впливу на результати змагання чи конкурсу або надання такої винагороди, –

караються штрафом, або позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, або виправними роботами на строк до двох років, або арештом, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно, –

караються штрафом, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю або без позбавлення.

Як можемо побачити, КК Республіки Білорусь передбачає кримінальну відповідальність за схожі діяння зі ст. 369-3 КК України, однак викладені досить лаконічно порівнюючи зі ст. 192-2КК Республіки Азербайджан.

З назви статті можемо зрозуміти, що під захистом кримінального закону поряд зі спортивними змаганнями законодавцем виокремлено видовищні комерційні конкурси.

Як зазначає Г.Є. Майна конкурс як явище, процес встановлення найкращого претендента, одержав активне поширення в сучасному повсякденному житті й стрімко увійшов до сфери цивільних правовідносин. Діапазон ситуацій, в яких він використовуються, є вкрай широким, починаючи від дитячих конкурсів мистецтв локального рівня і завершуючи масштабними загальнодержавними або міжнародними конкурсами на кшталт Нобелівської премії, кінопремії «Оскар», міжнародних спортивних змагань та ін. В основу таких заходів покладається змагання, порівняння та оцінка результатів, виявлення найкращих праць або показників, що і становить сутність конкурсу. При цьому, наголошує науковець, феномен конкурсу

практично однаково розкривається у всіх сферах суспільного життя [100, с. 61].

Знову ж таки кримінально-правова норма знайшла своє відображення в главі «Злочини проти порядку здійснення економічної діяльності». На відміну від КК України де протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань розміщений у розділі «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг».

У науковій літературі обидві ці позиції законодавця були піддані обґрунтованій критиці пише А.О. Данилевський. Так, В.В. Хілюта вказує, що стаття 253 КК Республіки Білорусь покликана захищати не економічну діяльність як таку, а інший порядок – здійснення різних функцій особами, які не є посадовими. Не згоден із розміщенням цієї норми і Н.А. Бабин, на думку якого безпосереднім об'єктом злочину виступає порядок проведення професійних спортивних змагань та видовищних комерційних конкурсів, який визначається відповідним законодавством [51, с. 131–132].

Першим хто зробив товчок і початок дослідження міжнародного досвіду Республіки Білорусь із приводу кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати спортивних змагань вважаємо А.О. Данилевського.

Так, науковець під час порівняльного аналізу ст. 369-3 КК України та ст. 253 КК Республіки Білорусь, пропонує українську норму протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань віднести до розділу V «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина» адже суб'єктами правопорушення можуть виступати не тільки службові особи, а й особи не наділені владними повноваженнями, та й суб'єктивна сторона даного злочину не завжди пов'язана із виконанням владних повноважень [51, с. 132].

Враховуючи те, що в ході нашого дослідження запропоновано під безпосереднім об'єктом ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України розуміти суспільні

відносини у сфері проведення офіційних спортивних змагань, а під об'єктом ч. 3 ст. 369-3 КК України встановлений порядок розміщення ставок на спорт. Пропонуємо віднести ст. 369-3 КК України до розділу 7 «Злочини у сфері господарської діяльності».

Предметом ст. 369-3 КК України являється неправомірна вигода, а ст. 253 КК Республіки Білорусь гроші, цінні папери, інше майно або послуги майнового характеру. З порівняння бачимо, що український законодавець під предметом злочину, окрім речей матеріального світу передбачає й нематеріальні блага, на відміну від білоруського.

Злочин передбачений у ст. 369-3 КК України вчиняється виключно шляхом активних дій, а саме: шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову та в порушенні заборони розміщення ставок на спорт. А в ст. 253 КК Республіки Білорусь тільки у формі отримання або отримання грошей, цінних паперів, іншого майна або послуг майнового характеру.

Так, деякі науковці котрі досліджують кримінальне законодавство Республіки Білорусь вказують на необхідність розширення заходів кримінальної відповідальності за рамки виключно підкупу учасників і організаторів спортивних змагань. Не зайвим бачиться і вказівка на можливість передачі незаконної винагороди третім особам, як це зроблено в кримінальному законодавстві України або статтею 184 КК Російської Федерації [51, с. 133].

У ст. 369-3 КК України суб'єкт може бути як спеціальний (ч. 3 ст. 369-3 КК України), а саме: спортсмен; особа допоміжного спортивного персоналу; посадова особа у сфері спорту так і загальний суб'єкт (ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України), а, суб'єктами ст. 253 КК Республіки Білорусь є спортсмени, спортивні судді, тренера, керівники команди або організатори спортивних змагань, організатори або членом журі видовищного комерційного конкурсу.

Бачимо, що коло суб'єктів також ширше викладено в українському кримінальному законодавстві.

Обидва злочини можуть вчинятися виключно з прямим умислом, що характерно для всіх частин досліджуваних статей.

Розглядаючи покарання, можемо зазначати, що КК Республіки Білорусь, окрім схожих зі ст. 369-3 КК України видів покарань виділяє ще позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, або виправні роботи.

Вважаємо, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю є позитивним надбанням ст. 253 КК Республіки Білорусь, адже так особа протягом певного часу не буде допущена до можливості повторно використовувати свої посадові можливості для злочинної діяльності в зазначеній сфері. Вважаємо, що доцільно такий вид покарання використовувати і в ст. 369-3 КК України.

Глава 22 «Злочини проти економічної діяльності» КК Республіки Вірменія [205], у ст. 201 передбачає кримінальну відповідальність за підкуп учасників та організаторів професійних спортивних змагань та видовищних комерційних конкурсів:

1. Підкуп спортсменів, спортивних суддів, тренерів, керівників команд або інших учасників і організаторів професійних спортивних змагань, а також організаторів видовищних комерційних конкурсів і членів конкурсної комісії (журі) з метою здійснення впливу на результати цих змагань (конкурсів), –

карається штрафом у розмірі від двісті до п'ятисот розмірів мінімальних заробітних плат, або виправними роботами на строк від шести місяців до одного року, або арештом на строк не більше двох місяців.

2. Те саме діяння, вчинене групою осіб за попередньою змовою або організованою групою, –

карається позбавленням волі на строк не більше п'яти років.

3. Незаконне отримання матеріальних цінностей або незаконне користування послугами майнового характеру спортсменами, спортивними суддями, тренерами, керівниками команд або іншими учасниками або

керівниками професійних спортивних змагань або організаторами комерційних конкурсів і членами конкурсної комісії (журі), які їм були передані або надані свідомо з метою здійснення впливу на результати змагань чи конкурсів, –

карається штрафом у розмірі від двохсот до п'ятисот розмірів мінімальних заробітних плат, або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк не більше трьох років, або арештом на строк від двох до трьох місяців, або позбавленням волі на строк не більше двох років.

З назви статті ми можемо зрозуміти, що вона передбачає кримінальну відповідальність тільки за підкуп учасників та організаторів професійних спортивних змагань та видовищних комерційних конкурсів. Інші способи вчинення злочину залишилися поза увагою законодавця [8, с. 160].

З негативної сторони ст. 201 КК Республіки Вірменія зазначимо безальтернативність санкції за ч. 2 (тільки позбавленням волі на строк не більше п'яти років) [8, с. 160].

З позитивного боку зазначимо підвищену санкцію для кваліфікованого складу злочину передбаченого ч. 2 ст. 201 (вчинене групою осіб за попередньою змовою або організованою групою), а також широкую альтернативу покарання передбаченого за вчинення злочину передбаченого ч. 3 ст. 201 [8, с. 160].

Глава 26 «Злочини проти підприємницької або іншої економічної діяльності» КК Грузії [200], у ст. 203 передбачає кримінальну відповідальність за підкуп учасників або організацій професійних спортивних змагань або комерційних видовищних конкурсів:

1. Підкуп учасників, суддів, тренерів, керівників команд або організацій професійних спортивних змагань, або організаторів або членів журі комерційних видовищних конкурсів з метою здійснення впливу на результати змагань чи конкурсів, –

карається штрафом або суспільно корисною працею на строк від ста двадцяти до ста вісімдесяти годин, або виправними роботами на строк від шести місяців до одного року, або позбавлення волі на строк до одного року.

2. Те саме діяння, вчинене неодноразово, –

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, вчинене організованою групою, –

карається позбавленням волі на строк від чотирьох до шести років.

4. Незаконне отримання учасниками професійних спортивних змагань грошей, цінних паперів або іншого майна, або користування майновими послугами з метою здійснення впливу на результати змагань чи конкурсів –

караються позбавленням волі на строк до двох років із позбавленням права обіймати посади або займатися діяльністю на строк до трьох років.

5. Незаконне отримання суддями, тренерами, керівниками команд або організаціями професійних спортивних змагань, а також організаторами або членами журі комерційних видовищних конкурсів грошей, цінних паперів або іншого майна чи користування майновими послугами з метою здійснення впливу на результати змагань чи конкурсів, –

караються штрафом із позбавленням права обіймати посади або займатися діяльністю на строк до трьох років або позбавленням волі на строк до одного року.

Примітка. Від кримінальної відповідальності звільняються особи, які добровільно заявили органам влади про передачу будь-кому з осіб, зазначених у ч. 1 цієї ст., грошей, цінних паперів або іншого майна чи наданні йому майнових послуг.

Під захистом даної кримінально-правової норми перебувають тільки професійні спортивні змагання, як і в ст. 201 КК Республіки Вірменія, що значно обмежує сферу застосування ст. 203 КК Грузії на відміну від ст. 192-2 КК Республіки Азербайджан, де під захистом кримінального закону знаходяться всі спортивні змагання [8, с. 160].

Криміналізовано тільки активний та пасивний підкуп. Передбачено кримінальну відповідальність за кваліфікований (повторно) та особливо кваліфікований (вчинення організованою групою) склад злочину [8, с. 160].

Позитивний надбанням КК Грузія є можливість звільнення від кримінальної відповідальності передбачена в примітці до ст. 203. Так, від кримінальної відповідальності звільняються особи, які добровільно заявили органам влади про передачу будь-кому з осіб, зазначених у ч. 1 ст. 203, грошей, цінних паперів або іншого майна чи наданні йому майнових послуг [8, с. 160].

Глава хей: «Злочини у сфері хабарництва» закону про кримінальне право Ізраїлю [64], у ст. 292 передбачає кримінальну відповідальність за хабарі на змаганнях:

(Алеф). Той, хто дає хабар з наміром вплинути на проведення, хід або результати спортивних змагань або іншого змагання, проведення якого або його результат становлять суспільний інтерес, –

карається тюремним ув'язненням терміном на три роки.

(Бет). Відповідальність хабароодержувача рівнозначна відповідальності хабародавця.

З назви ст. 292 виходить, що під захистом кримінального закону перебувають всі спортивні змагання, а не тільки офіційні, як у КК України. Що є позитивний досвідом закону про кримінальне право Ізраїлю. А з негативного боку зазначимо, категоричність санкції, яка полягає тільки в тюремному ув'язненню терміном на три роки.

Способи вчинення злочину законодавець Ізраїлю окремо перелічив у ст. 293 закону про кримінальне право Ізраїлю. Згідно з даною статтею, способи одержання та надання хабара не мають значення.

Глава 19 «Злочинні діяння в народному господарстві» КК Латвійської Республіки [252], у ст. 212-1 передбачає кримінальну відповідальність за маніпуляції зі спортивними змаганнями:

(1) Маніпуляції з проводжуваними спортивними організаціями спортивними змаганнями, –

караються позбавленням волі на строк до одного року, або короткочасним позбавленням волі, або примусовими роботами, або штрафом.

(2) Передбачені ч. 1 цієї ст. дії, пов'язані з прийняттям, передачею або пропозицією матеріальних цінностей, благ майнового або іншого характеру, –

караються позбавленням волі на строк до трьох років, або короткочасним позбавленням волі, або примусовими роботами, або штрафом.

(3) Передбачене ч. 2 цієї ст. злочинне діяння, вчинене у великих розмірах або вчинений організованою групою, –

карається позбавленням волі на строк до п'яти років, або короткочасним позбавленням волі, або примусовими роботами, або штрафом.

З огляду ст. 212-1 КК Латвійської Республіки виникає закономірне питання, чому законодавець розмістив маніпуляцію зі спортивними змаганнями в Главі 19 «Злочинні діяння в народному господарстві»?!

Кримінальній відповідальності злочинець підлягає за діяння спрямовані на маніпуляцію тільки проводжуваними спортивними організаціями спортивними змаганнями.

Дана стаття виділяється із загального масиву досліджуваних норм, особливо кваліфікований складом злочину, який передбачений у ч. 3 ст. 212-1 КК Латвійської Республіки (вчинення маніпуляції у великих розмірах або організованою групою).

Глава 10 «Економічні злочини» КК Республіки Молдова [244], у ст. 242-1 передбачає кримінальну відповідальність за маніпулювання заходом:

(1) Заохочення, надання впливу або інструктування учасника спортивного заходу або заходу, запропонованого для укладення парі, щодо вчинення дій, що ведуть до порочного результату по відповідному заходу, з метою отримання не передбаченого майна, послуг, переваг або вигод в будь-якій формі, для себе або для іншої особи, –

караються штрафом у розмірі від 2350 до 4350 умовних одиниць або позбавленням волі на строк від 1 року до 3 років із позбавленням в обох випадках права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років, а в разі юридичної особи – штрафом у розмірі від 6000 до 9000 умовних одиниць із позбавленням права займатися певною діяльністю.

(2) Ті самі дії, вчинені тренером, агентом спортсмена, членом журі, власником спортивного клубу або особою з керівництва спортивної організації, –

караються штрафом у розмірі від 3350 до 5350 умовних одиниць або позбавленням волі на строк від 2 до 6 років із позбавленням в обох випадках права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від 4 до 7 років.

У ч. 1 ст. 242-1 КК Республіки Молдова суб'єктом маніпулювання заходом може бути, як загальний суб'єкт, так і юридична особа. У ч. 2 кримінальній відповідальності підлягає спеціальний суб'єкт – тренер, агент спортсмена, член журі, власник спортивного клубу або особа з керівництва спортивної організації.

Серед досліджених зарубіжних кримінально-правових норм, тільки у ч. 1 ст. 242-1 КК Республіки Молдова передбачено кримінальну відповідальність юридичних осіб. Так, юридична особа за маніпулювання заходом карається штрафом у розмірі від 6000 до 9000 умовних одиниць із позбавленням права займатися певною діяльністю. Однак, це першу чергу кримінальна політика держави, що визначає юридичну особу суб'єктом злочину.

Як зазначає В. Козій КК Республіки Молдова передбачає кримінальну відповідальність юридичних осіб як суб'єктів злочину, за винятком органів публічної влади, за наявності однієї із таких умов: вини юридичної особи в невиконанні чи неналежному виконанні прямого припису закону; вини юридичної особи в здійсненні діяльності, не передбаченої в установчих документах або такої, що не відповідає заявленій меті її функціонування, а також якщо діяння спричиняє або створює реальну загрозу спричинення шкоди у значних розмірах особі, суспільству або державі, вчинено в інтересах цієї юридичної особи або допущено, санкціоновано, затверджено чи використано органом або особою, наділеною функціями керівництва цією юридичною особою [72, с. 86].

Щодо Кримінального кодексу Російської Федерації, то на думку А.С. Сем'янова, ст. 184 КК Російської Федерації найкращим чином регламентує відповідальність за підкуп учасників і організаторів професійних спортивних змагань на пострадянському просторі. І вважає, що багато прогресивних моментів можна врахувати у разі вдосконалення вітчизняної кримінально-правової норми, яка передбачає відповідальність за вчинення даного злочину [175, с. 323].

Так, Глава 22 «Злочини у сфері економічної діяльності» КК Російської Федерації [209], у ст. 184. передбачає кримінальну відповідальність за надання протиправного впливу на результат офіційного спортивного змагання або видовищного комерційного конкурсу:

1. Передача спортсмену, спортивному судді, тренеру, керівнику спортивної команди, іншому учаснику або організатору офіційного спортивного змагання (в тому числі їх працівнику), а так само члену журі, учаснику або організатору видовищного комерційного конкурсу грошей, цінних паперів, іншого майна, а також надання йому послуг майнового характеру, надання інших майнових прав (в тому числі коли за вказівкою такої особи майно передається, або послуги майнового характеру виявляються, або майнові права надають іншій фізичній або юридичній

особі) з метою надання протиправного впливу на результат офіційного спортивного змагання або видовищного комерційного конкурсу, або примушування чи схиляння таких осіб до надання цього впливу, або попередню змову з такими особами в тих же цілях, –

караються штрафом у розмірі від трьохсот тисяч до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або в розмірі заробітної плати або іншого доходу засудженого за період від чотирьох місяців до одного року, або примусовими роботами на строк до чотирьох років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого, або позбавленням волі на строк до п'яти років зі штрафом у розмірі до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або в розмірі заробітної плати або іншого доходу засудженого за період до п'яти місяців або без такого і з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Діяння, передбачені ч. 2 цієї ст. та вчинені організованою групою, –

караються штрафом у розмірі від п'ятисот тисяч до одного мільйона рублів або в розмірі заробітної плати або іншого доходу засудженого за період від двох до п'яти років, або примусовими роботами на строк до п'яти років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого, або позбавленням волі на строк до семи років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Отримання спортсменом, тренером, керівником спортивної команди або іншим учасником офіційного спортивного змагання, а так само учасником видовищного комерційного конкурсу грошей, цінних паперів, іншого майна, а також користування ним послугами майнового характеру або іншими майновими правами (в тому числі коли за вказівкою такої особи майно передається, або послуги майнового характеру надаються, або майнові права надаються іншій фізичній або юридичній особі) або попередня змова

таких осіб з метою протиправного впливу на результат офіційного спортивного змагання або видовищного комерційного конкурсу, –

караються штрафом у розмірі від трьохсот тисяч до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або в розмірі заробітної плати або іншого доходу засудженого за період від чотирьох місяців до одного року, або примусовими роботами на строк до чотирьох років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого, або позбавленням волі на строк до п'яти років зі штрафом у розмірі до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або в розмірі заробітної плати або іншого доходу засудженого за період до п'яти місяців або без такого із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

4. Дії, передбачені ч. 3 цієї ст. і вчинені спортивним суддею або організатором офіційного спортивного змагання, а так само членом журі або організатором видовищного комерційного конкурсу, –

караються штрафом у розмірі від п'ятисот тисяч до одного мільйона рублів або в розмірі заробітної плати або іншого доходу засудженого за період від двох до п'яти років, або примусовими роботами на строк до п'яти років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого, або позбавленням волі на строк до семи років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

5. Посередництво в скоєнні діянь, передбачених ч. ч. 1, 2, 3, 4 цієї ст., у значному розмірі, –

карається штрафом у розмірі до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або в розмірі заробітної плати або іншого доходу засудженого за період до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого, або

примусовими роботами на строк до чотирьох років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого, або позбавленням волі на строк до чотирьох років зі штрафом у розмірі до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або в розмірі заробітної плати або іншого доходу засудженого за період до трьох місяців або без такого та з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Примітки. 1. Значним розміром у ч. 5 цієї ст. визнаються сума грошей, вартість цінних паперів, іншого майна, послуг майнового характеру, інших майнових прав, що перевищують двадцять тисяч рублів.

2. Особа, яка вчинила злочин, передбачений ч. 1, ч. 2 або ч. 5 цієї ст., звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона активно сприяла розкриттю і (або) розслідуванню злочину і (або) щодо неї мало місце вимагання, або ця особа добровільно повідомила про вчинений злочин в орган, який має право порушити кримінальну справу.

Безпосередній об'єктом злочину передбаченого ст. 184 КК РФ є суспільні відносини, котрі забезпечують встановлений порядок проведення офіційних спортивних змагань або видовищного комерційного конкурсу.

Предметом злочину виступають гроші, цінні папери, інше майно, а також надання послуг майнового характеру та надання інших майнових прав.

Можемо побачити, що законодавець РФ предмет злочину характеризує тільки майновим характером.

Об'єктивна сторона злочину передбаченого характеризується: у ч. 1 ст. 184 КК РФ, як: підкупу, примушування, схиляння, попередньої змови; у ч. 3 ст. 184, як отримання вигоди та попередня змова.

Суб'єктом злочину передбаченого ч. 1 ст. 184 КК РФ загальний – фізична осудна особа, яка досягла віку 16 років, ч. 3 ст. 184 спеціальний – спортсмен, тренер, керівник спортивної команди, учасник офіційного спортивного змагання, або учасник видовищного комерційного конкурсу, ч.

4 ст. 184 також спеціальний суб'єкт – спортивний суддя, організатор офіційного спортивного змагання, член журі або організатором видовищного комерційного конкурсу.

Суб'єктивна сторона зазначеного злочину характеризується умисною формою вини у вигляді прямого умислу.

Кваліфікуючими ознаками ст. 184 КК РФ є вчинення злочину організованою групою ч. 2, або в значному розмірі ч. 5 (що перевищує двадцять тисяч рублів). Дані кваліфікуючі ознаки, вважаємо позитивним надбанням даної статті, однак не зрозуміла відсутність такої кваліфікуючої ознаки, як повторність.

Позитивним кроком законодавця ми вважаємо, можливість звільнення від кримінальної відповідальності, яка передбачена у ч. 2 примітки до ст. 184 КК РФ. Так, особа, яка вчинила злочин, передбачений ч. 1, ч. 2 або ч. 5 ст. 184 КК РФ звільняється від кримінальної відповідальності:

- якщо особа активно сприяла розкриттю і (або) розслідуванню злочину;
- щодо особи мало місце вимагання;
- особа добровільно повідомила про вчинений злочин в орган, який має право порушити кримінальну справу.

Розглядаючи покарання, можемо побачити, що воно значно жорстокіше за українське. Адже за ч. 1 ст. 369-3 КК України законодавець передбачає максимальне позбавлення волі до трьох років, а в ст. 184 КК РФ на строк до п'яти років зі штрафом у розмірі до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або в розмірі заробітної плати або іншого доходу засудженого за період до п'яти місяців або без такого і з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Вважаємо, що цілком обґрунтованим видом покарання є також позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Більше того, необхідно зазначити, що в законодавчій гілці влади ведуться розробки, щодо встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб за ст. 184 КК РФ. Такі зміни, зокрема, пропонувалися у законопроекті № 750443-6 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів РФ у зв'язку з введенням інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб». З цього виходить, що в країні ведуться роботи з запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб. Адже, де як не сфері спорту можуть бути причетні компанії, які ведуть нелегальний бізнес.

Аналізуючи КК Республіки Сан-Марино [247, с. 148–149], можемо побачити, спеціальна норма, яка б передбачувала кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати спортивних змагань відсутня. Однак, протиправний вплив на результати спортивних змагань визначається як кваліфікуюча ознака шахрайства. Так, Глава 5 «Злочини проти майна» в ст. 204 передбачає кримінальну відповідальність за шахрайство:

Будь-яка особа, яка обманює іншу особу, тобто за допомогою підступності або хитрощі намагається отримати невинуватий прибуток, –

піддається покаранню у вигляді тюремного ув'язнення другого ступеня, а також у вигляді поденно штрафу або позбавлення прав другого ступеня.

Відповідно до ч. 4 ст. 204 КК Республіки Сан-Марино встановлено, якщо діяння котре відбувається з метою домогтися перемоги в спортивних змаганнях або в інших публічних змаганнях або у відповідних дозволених суперечках, пов'язаних із використанням парі, збільшує покарання на одну ступінь.

Також, зазначимо, що в КК Республіки Сан-Марино наявна спеціальна норма, яка передбачає можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини під час проведення спортивних змагань (Глава 4 «Виправдувальні обставини»). Так, відповідно до ст. 44 не підлягає

покаранню особа, яка під час проведення спортивних змагань сприяла виникненню наслідків, пов'язаних із заподіянням збитку супернику або третім особам, якщо змагання проводяться відповідно до правил гри і з дотриманням правил, встановлених владою [247, с. 54–55].

У Главі 27 «Злочини у сфері економічної діяльності» КК Республіки Таджикистан [70], у ст. 280 передбачено кримінальну відповідальність за підкуп учасників та організаторів професійних спортивних змагань та видовищних комерційних конкурсів:

1) Підкуп спортсменів, спортивних суддів, тренерів, керівників команд або інших учасників або організаторів професійних спортивних змагань, а так само підкуп організаторів, членів журі видовищних комерційних конкурсів з метою здійснення впливу на результати цих змагань чи конкурсів, –

карається виправними роботами на строк від ста до ста вісімдесяти годин, або виправними роботами на строк до двох років.

2) Те саме діяння, вчинене:

а) повторно;

б) або групою осіб за попередньою змовою або організованою групою, – *карається позбавленням волі на строк до трьох років.*

3) Незаконне отримання матеріальних цінностей або користування послугами майнового характеру спортсменами, спортивними суддями, тренерами керівниками команд або іншими учасниками або організаторами професійних спортивних змагань, а так само організаторами або членами журі видовищних комерційних конкурсів, переданих або наданих свідомо з метою вплинути на результати змагань або конкурсів, –

карається позбавленням волі на строк до трьох років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років.

З позитивного боку зауважимо, що в ч. 2 ст. 280 КК Республіки Таджикистан на відміну від ст. 369-3 КК України кваліфікуючою ознакою,

передбачено відповідальність за підкуп учасників та організаторів професійних спортивних змагань та видовищних комерційних конкурсів повторно та групою осіб за попередньою змовою або організованою групою.

З негативного боку ст. 280 КК Республіки Таджикистан зазначимо, безальтернативні санкції ч. 2 (позбавлення волі на строк до трьох років) та ч. 3 (позбавлення волі на строк до трьох років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років).

Глава 32 «Шахрайство», підглава D «Інші види шахрайських дій» КК штату Техас [261, с. 327–328], у ст. 32.44 передбачає кримінальну відповідальність за маніпуляцію при проведенні публічних змагань:

(A) Особа здійснює посягання, якщо, маючи намір вплинути на результат (включаючи рахунок) публічних змагань:

(1) вона пропонує, надає чи погоджується надати будь-яке благо, або загрожує заподіянням шкоди:

(A) учаснику змагань з метою спонукати його не робити все залежне від нього, щоб перемогти; або

(B) посадовій особі або іншій особі, пов'язаному з проведенням змагань; або

(2) порушує встановлені для змагань правила поведження з людьми, тваринами або предметами.

(B) Особа здійснює посягання, якщо вона навмисно або усвідомлено просить, приймає або, погоджуючись прийняти будь-яке благо, надання якого є посяганням, передбаченим частиною (a).

(C) Посягання, передбачене цією статтею, є місдімінором класу А.

Місдімінор – злочинне посягання, за яке передбачене законом покарання у вигляді штрафу, позбавлення волі, або й тим, і другим [261, с. 67–68].

Відповідно до ст. 12.21 індивідуум, якого визнали винним у скоєнні злочину місдімінору класу А, карається, –

- (1) штрафом у розмірі, що не перевищує 4000 доларів;
- (2) ув'язненням на термін, що не перевищує одного року; або
- (3) і тим, і другим покаранням [261, с. 119].

Суб'єктом даного злочину є загальним у зв'язку зі специфікою кримінального законодавства штату Техас – фізична, осудна особа, яка досягла 15 річного віку.

Вважаємо, що ст. 32.44 КК штату Техас викладена дещо недолуго, а тому позитивного досвіду для нас не становить.

З вищенаведеного, можемо побачити, що КК зарубіжних країн мають спільні та відмінні риси з КК України в питанні кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Що зі свого боку дало можливість сформулювати пропозиції з вдосконалення ст. 369-3 КК України.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Отже, аналіз історико-правового розвитку та сучасного стану законодавства про кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань надав змогу окреслити наступні періоди його встановлення: 1) перший період від середини ХІХ до початку ХХ ст. – царський період, який характеризується активним формуванням законодавства, яке встановлювало кримінальну відповідальність за хабарництво; 2) другий період від початку ХХ до кінця ХХ ст. – радянський період, який характеризується вдосконалення кримінального законодавства, щодо відповідальності за хабарництво; 3) третій період від кінця ХХ по теперішній час – період незалежності України, який характеризується встановлення кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Сучасний же стан кримінально-правового забезпечення результатів офіційних спортивних змагань потребує

вдосконалення, адже постала нагальна потреба в боротьбі з корупцією та допінгом в сфері спорту

Дослідження соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань надало змогу стверджувати, що в законодавця були всі обов'язкові обставини соціальної обумовленості для створення кримінально-правової норми, яка має на меті забезпечити суспільство від протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.

Однак, нами вбачається необхідність пеналізації протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. Пропонується передбачити збільшене кримінальне покарання за повторність вчинення злочину передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України, за вчинення злочину передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України групою осіб за попередньою змовою, організованою групою, злочинною організацією. Також, передбачити збільшене кримінальне покарання за злочинні діяння, передбачені ч. 1, або ч. 2 цієї статті, предметом яких була неправомірна вигода у великому та особливо великому розмірі.

Дослідження зарубіжного досвіду кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, дозволило зробити наступні висновки.

Встановлено, що кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань характерна не для всіх досліджених країн. Так, у кримінальному законодавстві Австралії, Австрії, Аргентини, Бельгії, Болгарії, Данії, Естонії, Іспанії, Ірану, Казахстану, Киргизії, Китаю, Південної Кореї, Литви, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Таїланду, Туреччини, Туркменістану, Узбекистану, Франції, Швейцарії, Швеції та Японії не передбачена кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Однак, особи котрі вчиняють вказані дії, в окремих випадках можуть притягатися до кримінальної відповідальності за хабарництво або шахрайство.

Встановлено, що спеціальна норма котра передбачає кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань наявна в кримінальному законодавстві Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Ізраїлю, Латвії, Молдови, Росії, Таджикистану та штату Техас. У КК Сан-Марино протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань є кваліфікуючою ознакою шахрайства.

Серед досліджених кодексів, у яких наявна кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, а саме: КК Республіки Азербайджан, КК Республіки Білорусь, КК Республіки Вірменія, КК Грузії, КК Республіки Молдова, КК РФ, КК Республіки Таджикистан (7 країн з 11) досліджувана стаття законодавцем віднесена до злочинів у сфері економічної діяльності. Безпосереднім об'єктом злочину здебільшого є суспільні відносини у сфері спорту. Усі досліджені кримінально-правові норми за конструкцією формальні, а тому не передбачають необхідність настання наслідків від злочинних дій.

Кваліфікованим чи особливо кваліфікованим видом злочину в деяких державах є вчинення злочину повторно (Азербайджан, Білорусь, Грузія, Таджикистан), вчинення злочину поєднане із застосуванням насильства, небезпечного для життя чи здоров'я (Азербайджан), погроза застосування насильства, поширення компрометуючих відомостей, знищення майна (Азербайджан), вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою, організованою групою, злочинним об'єднанням (злочинною організацією) (Азербайджан, Вірменія, Грузія, Латвія, Росія, Таджикистан), вчинення злочину, який спричинив шкоду у великих розмірах (Латвія), посередництво в скоєнні діянь, які спричинили шкоду в значному розмірі (Росія).

Покаранням за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань поряд із позбавленням волі, є обмеження волі, арешт, виправні роботи, примусові роботи, суспільно корисна праця, позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, штраф.

Зазначимо, що в Азербайджані, Білорусі, Вірменія, Грузія, Молдові, Росії та Таджикистані законодавець поряд з основним видом покарання застосовує покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Виправні або примусові роботи в якості покарання передбачені в санкціях Білорусі, Вірменії, Грузії, Таджикистану, Латвії та Росії.

В кримінальних законодавствах таких країн, як: Білорусь, Вірменія, Грузія, Росія та Таджикистан поряд із спортивними змаганнями передбачено кримінальну відповідальність за протиправний вплив на видовищні комерційні конкурси. Разом із тим, встановлено, що на даний момент відсутня необхідність в криміналізації протиправного впливу на видовищний комерційний конкурс в Україні.

Обґрунтовано, що до санкції ст. 369-3 КК України слід внести доповнення: передбачити додатковий вид покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Дані зміни будуть сприяти реалізації завдань кримінального закону.

Встановлено, що серед досліджених кримінальних законів зарубіжних країн, тільки в ч. 1 ст. 242-1 КК Республіки Молдова кримінальна відповідальність може застосовуватися до юридичних осіб. Однак, даний крок став можливий у зв'язку із визнанням юридичної особи суб'єктом злочину за КК Республіки Молдова.

У таких країнах, як Азербайджан, Грузія та Росія, безпосередньо в примітках до статті передбачена можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності у разі добровільного повідомлення правоохоронних органів про вчинення злочину, або якщо злочин вчинено через погрози.

З метою стимулювання правосвідомості правопорушників, вважаємо за необхідне запозичення досвіду КК Республіки Азербайджану, КК Республіки Грузія та КК РФ із приводу можливості звільнення від кримінальної

відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

Також, вважаємо що рішення відмовитися від офіційного характеру спортивних змагань, значно розширить коло змагань, на результати яких може бути здійснено протиправний вплив, що зі свого боку значно полегшить застосування ст. 369-3 КК України.

РОЗДІЛ 2

ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДУ ПРОТИПРАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

2.1 Об'єкт складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань

Правильне встановлення об'єкта злочину є важливою теоретичною та практичною проблемою, оскільки від чіткого визначення об'єкта залежить точне встановлення ознак складу злочину та відведення цьому злочину місця в Особливій частині кримінального кодексу. Також велике значення має встановлення об'єкта злочинного посягання і для з'ясування характеру злочину, ступеня його небезпечності для суспільства, вірної кваліфікації та відмежування від інших правопорушень і протиправних дій, оскільки його особливості та властиві йому якості дозволяють якомога повніше розкрити соціально-правовий зміст того чи іншого діяння і його юридичні ознаки [82, с. 101].

У процесі проведеного нами соціологічного дослідження серед 126 респондентів (Дніпропетровська та Запорізька області), які професійно займалися такими видами спорту, як дзюдо, самбо, сумо, бокс, кікбоксинг, пауерліфтинг, комбат дзю-дзюцу, вільна боротьба, волейбол, гирьовий спорт, рукопашний бій, фрі-файт було отримано цікаві результати. Встановлено, що 67 осіб (53%) опитуваних із загальної кількості у своїй спортивній кар'єрі зустрічали корупційні прояви, 21 особа (17%) особисто отримували пропозиції корупційного характеру, а 38 осіб (30%) не зустрічали зовсім. Результати можемо наочно побачити на рисунку № 1 [11, с. 198–199].

Рис. № 1. Корупційні прояви у сфері спорту в результаті опитування 126 респондентів

У зв'язку з тим, що дослідження змісту об'єкта злочину впливає на вірне вирішення виникаючих питань кримінально-правового регулювання, питання дослідження об'єкту, на сьогодні, як і раніше перебуває на першому плані та не втрачає своєї актуальності, як у теорії дослідження, так і в практиці застосування норм кримінального законодавства [11].

Згідно ч. 1 ст. 2 КК України підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого КК України. Дослідження такого складового елементу як об'єкт злочину заслуговує особливої уваги науковців кримінально-правової галузі.

З огляду на те, що ми досліджуємо складовий елемент злочину. Насамперед розглянемо питання його складу. У ч. 1 ст. 2 КК України передбачено поняття складу злочину, однак не зазначено, що входить у його структуру. Тому, звернемось до теорії кримінального законодавства.

Теорія кримінального права склад злочину визначає, як сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують у кримінальному законі суспільно небезпечні діяння як злочин. Складовими злочину є чотири його елементи: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона, кожний з яких характеризується обов'язковими і факультативними ознаками [110, с. 841], які визначають конкретний склад злочину. Без встановлення обов'язкових ознак складу злочину неможливі притягнення особи до кримінальної відповідальності і правильна кваліфікація злочину [136, с. 61].

З латинської «склад злочину» – *corpus delicti*. Фразу *corpus delicti* вперше запровадив італійський криміналіст Farinacius у своїй праці «*Variae quaestiones et communes opiniones*», видану 1581 р. А в 1794 р. Klein переклав це словосполучення дослівно німецькою мовою як *Thatbestand*. Спочатку це поняття було суто процесуальним та значило сукупність речових доказів злочину. За системою загального права зазначене поняття й нині має кримінально-процесуальне значення [115, с. 10].

Переконані, що без поділу злочину на складові елементи, виникає загроза невірної юридичної кваліфікації злочину, а також передбачається поява складнощів під час дослідження сучасних кримінально-правових норм.

Досліджуючи безпосередньо об'єкт злочину, необхідно погодитись, що феномен об'єкта злочину стосується як законотворчості, так і правозастосування. Від його визначення залежить ступінь надійності теоретичного фундаменту вирішення багатьох проблем як Загальної, так і Особливої частин кримінального права [73, с. 196].

Виступаючи системоутворюючим елементом складу злочину, об'єкт дозволяє розкрити соціальну сутність злочину та встановити його суспільно небезпечні наслідки. Крім того, як справедливо зазначають науковці, об'єкт злочину надає можливість виробити підстави й критерії вибору об'єктів кримінально-правової охорони й засобів їх захисту, а також оптимальні

правила побудови законодавства про кримінальну відповідальність та кваліфікації злочинів [193, с. 5].

Саме слово «об'єкт» походить від латинського «objectum» – об'єкт, предмет. У філософії воно позначає те, на що спрямована активність (реальна й пізнавальна) певного суб'єкта. Об'єкт не є тотожним об'єктивній реальності, а постає її складовою, що перебуває в певному зв'язку із суб'єктом [115, с. 10]. Згідно з словником іншомовних слів об'єкт (від лат. objectus) – предмет пізнання і практичного впливу з боку людини (суб'єкта) [114, с. 396].

Саме тому, у доктрині кримінального права предмет злочину розглядається у рамках дослідження об'єкту. А виділення предмету за межі об'єкту злочину є необґрунтованим та недоцільним.

Продовжуючи наше дослідження, зазначимо, що в юридичних джерелах, які торкаються проблем об'єкта злочину, дана «вертикальна» класифікація об'єктів. Розрізняють загальний об'єкт, родовий (іноді його називають груповим або спеціальним) та безпосередній. У деяких джерелах простежується інше виділення в класифікаційному ряді ще й видового об'єкта. Вона детально обґрунтована в докторській дисертації М.Й. Коржанського, і в низці його публікацій [234, с. 236].

Відповідно до цієї класифікації, з позиції прихильників концепції об'єкт злочину – суспільні відносини, що поставлені під охорону кримінального закону: загальний об'єкт – уся сукупність суспільних відносин, що поставлені під охорону кримінального закону; родовий – група суспільних відносин, тотожних або однорідних за своєю сутністю; безпосередній – конкретні суспільні відносини, які охороняються кримінально-правовою нормою [223, с. 202]. Слід також зауважити, що в теорії кримінального права розрізняють три види безпосереднього об'єкта (горизонтальна класифікація) – основний, додатковий і факультативний. Необхідність у такому поділі виникає в разі, якщо один і той самий злочин одночасно зачіпає кілька суспільних відносин [188, с. 83]. Додатковий

безпосередній об'єкт може бути двох видів – обов'язковий (необхідний) і необов'язковий (факультативний) [188, с. 84].

Ми в свою чергу підтримуємо позицію науковців, яка передбачає «вертикальну» класифікацію об'єктів. До неї входять: загальний, родовий та безпосередній об'єкт. Безпосередній зі свого боку ділиться за «горизонтальною» класифікацією на основний, додатковий і факультативний.

Слід також зазначити, незважаючи на те, що на різних етапах розвитку вітчизняної кримінально-правової доктрини об'єктом злочину традиційно визнавалося те, що потерпає від злочинної дії або бездіяльності чи опиняється внаслідок цього в загрозовому стані, у наукових колах і досі точаться дискусії щодо об'єкта злочину. Певним підтвердженням цього є зазначене нижче різноманіття наукових підходів до вирішення цієї проблеми. Зазначимо, що однією з тенденцій сучасної теорії кримінального права є намагання дослідників відійти від традиційного розуміння об'єкта злочину як суспільних відносин, оскільки таке розуміння об'єкта злочину, за їх словами, ґрунтується на абстрактних умоглядних ідеологічних постулатах, штучно запроваджених у дійсність [193, с. 6].

Основні теорії та концепції об'єктом злочину визнають: суспільні відносини (В.І. Борисов, А.Н. Готін, М.Й. Коржанський, Ю.О. Кучер, А.Н. Миколенко, М.О. Мягков, А.А. Пінаєв, А.В. Савченко, В.Я. Тацій, І.І. Чугунников); соціальні цінності (П.С. Матишевський, Т.І. Присяжнюк, Є.В. Фесенко); соціальні блага (С.Б. Гавриш, А.Ф. Зелінський, В.М. Куц); блага, інтереси і права (В.Т. Дзюба); правовідносини (С.Я. Лихова); сфери життєдіяльності людей (В.П. Ємельянов); соціальну оболонку суспільних відносин (В.М. Трубніков) [73, с. 197]; людину або її суб'єктивні права (Д.А. Дріль, Г.П. Новосьолов); правові блага (С.Б. Гавриш, В.А. Наумов) [192, с. 127–128]; те на що посягає злочин і завдає істотної шкоди (чи створює загрозу її заподіяння) (Є.В. Лащук, А.А. Музика) [115, с. 9]; встановлений порядок

(О.Ф. Бантишев, О.М. Костенко) та інші підходи до розуміння. Здебільшого зазначені концепції не є новими, оскільки були розроблені вітчизняними та зарубіжними науковцями минулого [193, с. 6].

На даний час у кримінально-правовій науці домінує позиція, згідно з якою об'єктом злочину визнаються суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом. Такий погляд на об'єкт злочину висвітлений у більшості підручників і навчальних посібників із кримінального права та коментарів КК України [73, с. 197]. Наразі ми прихильники домінуючої позиції, згідно з якою об'єкт злочину визначається, як суспільні відносини, що охороняються кримінальним законодавством.

Досліджувана нами кримінально-правова норма розміщується в Розділ XVII, який має назву «злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» КК України. Так, згідно ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [11, с. 200].

Розглядаючи зазначений вище розділ КК України Ю.В. Гродецький та В.І. Тютюгін родовим об'єктом визначають суспільні відносини, що забезпечують нормальну, тобто таку, зміст, характер, межі та порядок здійснення якої визначені законодавством, діяльність державного апарату, апарату управління органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, інших юридичних осіб як публічного, так й приватного права, а також суспільні відносини, що забезпечують здійснення регламентованої законодавством професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг [198, с. 273–274].

У зв'язку з тим, що протиправний вплив здійснюється на офіційні спортивні змагання, звернемось до законодавства з метою визначення основних понять.

Так, згідно з Законом офіційні спортивні змагання зазначені, як спортивні змагання, передбачені Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України, що проводяться уповноваженим організатором спортивних змагань із метою визначення переможців згідно з правилами спортивних змагань для відповідного виду спорту, визнаного в Україні, та положенням (регламентом) про це змагання. Ставки на спорт розглядаються, як будь-яке парі із залученням грошових ставок в очікуванні виграшу в грошовому вираженні з урахуванням майбутнього й невизначеного перебігу подій, пов'язаних з офіційним спортивним змаганням та його результатами [150].

К.П. Задоя розглядаючи зміст кримінально-правових заборон, передбачених ст. 369-3 КК України зазначає, що дана стаття встановлює кримінальну відповідальність за два окремі (автономні) типи суспільно небезпечної поведінки: 1) вплив на результати офіційних спортивних змагань та одержання внаслідок таких діянь вигоди (ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України); порушення заборони розміщення ставок на спорт (ч. 3 ст. 369-3 КК України) [63, с. 147]. О.Ф. Бантишев [22, с. 12] та Ю.В. Гродецький [48, с. 56] розділяють думку К.П. Задоя й погоджуються з поділом ст. 369-3 КК на два окремі склади злочину. Так само підтримуємо позицію зазначених науковців.

Продовжуючи дослідження зазначимо, що О.В. Кришевич та А.В. Савченко протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань (ч. 1 і ч. 2 ст. 369-3 КК України) розглядають, як багатооб'єктний злочин. Якщо його основним безпосереднім об'єктом є суспільні відносини, що забезпечують правильну (належну) діяльність із приводу формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту, тобто діяльність у сфері спорту в частині непідкупності службових та інших осіб, фінансування їх виключно в порядку, встановленому законодавством, то додатковим факультативним – нормальний розвиток неповнолітніх [170].

Погоджуємося з авторами, що досліджуваний злочин являється багатооб'єктним, але вбачаємо додатковим факультативним об'єктом

нормальний соціальний розвиток різних груп населення, а не тільки неповнолітніх.

О.С. Бондаренко під безпосереднім об'єктом злочину теж розуміє суспільні відносини у сфері запобігання впливу корупційних злочинів та злочинів, пов'язаних із корупцією, на результати офіційних спортивних змагань [28, с. 214].

Однак іншої думку О.Ф. Бантишев. Він вважає, що в складі впливу на результати офіційних спортивних змагань (ч. 1 ст. 369-3 КК України) об'єктом визначається – встановлений в Україні порядок проведення офіційних спортивних змагань, а в складі порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням (ч. 3 ст. 369-3 КК України) об'єктом визначається – встановлений порядок розміщення ставок на спорт [22, с. 12–13].

З думкою О.Ф. Бантишева ми погоджуємося частково, бо вважаємо, що об'єктом ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України є суспільні відносини.

Так відомо, що в ст. 369-3 КК України містяться склад двох порівняно самостійних злочинів. Але ми вважаємо, що концепція «суспільних відносин» до ч. 3 ст. 369-3 КК України не підходить. Свою думку аргументуємо тим, що у ч. 3 ст. 369-3 КК України передбачена кримінальна відповідальність за порушення заборони розміщення ставок на спорт. У цьому випадку об'єктом виступає встановлений порядок розміщення ставок на спорт, що відповідає поняттю об'єкта яке пропонує О.М. Костенко і якого дотримується О.Ф. Бантишев [11, с. 201].

З вище окресленого нами вбачається нагальна необхідність поєднання двох концепцій під час визначення об'єкту злочину ст. 369-3 КК України. Так, об'єктом ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України є суспільні відносини у сфері проведення офіційних спортивних змагань, а об'єктом ч. 3 ст. 369-3 КК України є встановлений порядок розміщення ставок на спорт. Додатковим факультативним об'єктом є нормальний соціальний розвиток різних груп населення [11, 201].

Поряд з об'єктом злочину в статтях кримінального закону в певних випадках прямо вказується також і на предмет злочину. Тобто, предмет злочину є факультативною ознакою загального складу злочину, бо якщо його ознаки прямо передбачені в конкретному складі злочину, то вони автоматично набувають значення обов'язкових ознак цього складу злочину. Отже, якщо на той чи інший предмет злочину вказується в статті закону, то для кваліфікації діяння за цією статтею необхідно встановити наявність цього предмета під час вчинення цього злочину, а відсутність такого предмета виключає кваліфікацію за цим складом злочину. У такий спосіб, під предметом злочину в літературі розуміють будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу злочину [58, с. 95–96].

У диспозиції ст. 369-3 КК України зазначено, що кримінально караним є отримання неправомірної вигоди для себе або інших осіб під час впливу на результати офіційних спортивних змагань, або порушенні заборони розміщення ставок на спорт. Однак, у статті немає згадки на поняття неправомірної вигоди. Нагадаємо читачу, що в ст. 369-3 КК України передбачено відповідальність за два окремі юридичні склади злочину. Це зокрема стосується ч. 1 та ч. 3 ст. 369-3 КК України. У зв'язку з чим постає питання чи є можливість використовувати одне поняття неправомірної вигоди для обох частин [10, с. 215].

Розглядаючи безпосередньо КК України, то перша згадка про неправомірну вигоду відображається в примітці до ст. 160 КК України. Під неправомірною вигодою слід розуміти кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги або нематеріальні активи, вартість яких перевищує три відсотки розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, які пропонують, обіцяють, надають чи одержують без законних на те підстав. Дана дефініція нас не задовольняє. Оскільки, у ч. 1 ст. 369-3 КК України відсутня вказівка на розрахунковий показник, а у ч. 3 ст. 369-3 КК України

передбачена неправомірна вигода, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб [10, с. 215].

Друга згадка неправомірної вигоди міститься в примітці до ст. 364-1 КК України. Відповідно до неї, у статтях 364, 364-1, 365-2, 368, 368-3, 368-4, 369, 369-2 та 370 КК України під неправомірною вигодою слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав [10, с. 215].

Однак, дане поняття неправомірної вигод стосується тільки до зазначеного переліку статей.

З назви Закону випливає, що злочин, передбачений ст. 369-3 КК України, є корупційним, однак до 04.03.2020 року він не був включений у відповідний перелік цих злочинів (примітка ст. 45 КК України). І тому виникало запитання: «Якому із Законів України треба було надати перевагу?». Якщо пріоритет визнавався за КК України, то злочин, передбачений ст. 369-3, не був корупційним. Якщо перевага віддавалася Закону, то злочин необхідно було розглядати як корупційний. З огляду на те, що відповідь на це питання була неоднозначна, тому й тлумачити дане питання слід було на користь обвинуваченого зазначає Н.М. Ярмиш [237, с. 198–199].

Однією з особливостей корупційних злочинів, є відсутність загальної кількості можливостей звільнення особи від кримінальної відповідальності. Зокрема виключається, звільнення від кримінальної відповідальності внаслідок дійового каяття, примирення винного з потерпілим, передачі особи на поруки, зміни обстановки, що прямо передбачено в ст. 45-48 КК України. Особу обвинувачену у вчиненні корупційного злочину може бути звільнено від кримінальної відповідальності тільки у зв'язку із закінченням строків давності.

Погіршене становище обвинуваченого і у разі можливості звільнення від відбування покарання. Виключається можливість звільнення від відбування покарання з випробуванням ст. 75 КК України, звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років ст. 79 КК України, а також встановлені жорстокіші умови звільненні згідно з іншими статтями.

Відповідно до положень ст. 69 КК України взагалі забороняється призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.

А.О. Данилевський ще до прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції»» від 04.03.2020 № 524-IX, пропонував примітку до ст. 45 КК України доповнити вказівкою на ст. 369-3 КК України. Такі зміни на думку науковця могли уникнути ситуації, коли особу, винну в протиправному впливі на результати офіційних спортивних змагань, буде звільнено від кримінальної відповідальності або покарання [53, с. 173–174].

Попередимо читача, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань розглядається як корупційний з урахуванням положень ст. 45 КК України. Тому, під предметом злочину ст. 369-3 КК України необхідно розуміти неправомірну вигоду, у тому вигляді, яке пропонує Закон України «Про запобігання корупції».

Відповідно до нього, неправомірна вигода визначається, як грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав. Бачимо, дане віддзеркалюється з поняттям яке запропоноване в примітці до ст. 364-1 КК України.

Зазначимо, що зміст неправомірної вигоди в Законі відрізняється від того, який закріплений у Законі України «Про запобігання корупції». Якщо відповідно до останнього, обмеження щодо характеру послуг відсутні, то згідно з п. 2 ч. 3 ст. 8 Закону, що розглядається, послуги, які протиправно

отримують відповідні суб'єкти, можуть бути лише «майнового характеру» [237, с. 196–197].

Цікавим є той факт, що ще наявна певна неузгодженість між положеннями Закону та ст. 369-3 КК України простежується і в питанні відповідальності спеціальних суб'єктів за отримання неправомірної вигоди. Так, відповідно до положення ч. 1 ст. 369-3 КК України отримання неправомірної вигоди тягне за собою кримінальну відповідальність, якщо воно було наслідком підкупу, примушування, підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання. Водночас у ч. 3 ст. 8 Закону зазначається, що отримання неправомірної вигоди може бути наслідком не тільки зазначених дій, але й результатом несанкціонованого використання суб'єктом ексклюзивної спортивної інформації. А.О. Данилевський ставить питання, чому такі дії залишилися за межами складу злочину, що розглядається? Якщо вони на думку законодавця не мають достатнього рівня суспільної небезпеки, то для чого їх згадувати в законі як ознаки відповідного корупційного правопорушення? Науковець принагідно зауважує, що воно не згадується і як ознака відповідного адміністративного правопорушення [52, с. 53].

Закон передбачає, що спортсмени, особи допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадові особи у сфері спорту повинні сумлінно виконувати свої спортивні, професійні та службові обов'язки, не допускати зловживань ними, не розголошувати й не використовувати в інший спосіб ексклюзивну спортивну інформацію [150].

Розглянемо докладніше поняття ексклюзивної спортивної інформація, адже неможливо об'єктивно оцінити всі аспекти правового явища, без дослідження його багатоаспектного розуміння.

Згідно з тлумачним словником української мови ексклюзивний (англ. exclusive) – винятковий; який поширюється на обмежене коло предметів або осіб [189, с. 229]. Інформація – відомості про навколишній світ, процеси, які в ньому відбуваються, про події, ситуації, чийсь діяльність, що їх сприймає

людина безпосередньо або за допомогою спеціальних пристроїв, зокрема, через керуючі машини та інші системи [114, с. 237].

Сам Закон ексклюзивну спортивну інформацію визначає, як службову інформація про офіційне спортивне змагання і його учасників, якою особа володіє завдяки службовому становищу, крім інформації загальновідомої, легкодоступної чи розкритої відповідно до правил, що регулюють відповідне спортивне змагання [150].

Наразі основними законами які регулюють питання захисту інформації про особу є Закон України «Про захист персональних даних» прийнятий 01 червня 2010 року [155]. Він регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року [148]. Даний закон визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених Законом України «Про доступ до публічної інформації», та інформації, що становить суспільний інтерес.

Згідно з ним, конфіденційна інформація розуміється, як – інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов.

Останнім виокремимо Закон України «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 року [157], який має на меті регулювання відносин щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації.

З огляду на вищезазначене законодавство у сфері захисту інформації, вбачаємо вказівку на заборону несанкціонованого використання ексклюзивної спортивної інформації в Законі зайвою. Адже, по-перше, дані

дії перебувають поза межами ст. 369-3 КК України, і передбачуються тільки Законом. По-друге, захист інформації здійснюється низкою спеціальних нормативно-правових актів, що не потребують додаткового дублювання.

Ю.В. Гродецький підтверджує, що на даний час склалася ситуація, за якої законодавчого визначення неправомірної вигоди для ст. 369-3 КК України немає [48, с. 57] та пропонує доповнити примітку статті неправомірною вигодою в розумінні ст. 160 КК України. Попередньо видаливши з неї слова «вартість яких перевищує три відсотки розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб». З даним твердженням науковця ми не погоджуємося, бо вважаємо, що предметом ст. 369-3 КК України також можуть бути вигоди як нематеріального так і негрошового характеру, що характерно для поняття неправомірної вигоди Закону України «Про запобігання корупції» та примітці до ст. 364-1 КК України [49, с. 278].

Також зазначимо, що в Законі не витримана єдність термінології. У частині 2 ст.8 («Заборона протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань»), де розкривається поняття протиправного впливу, та ж неправомірною вигода називається «неправомірною перевагою» [237, с. 197].

Переконані в тому, що під предметом протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань необхідно розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав. Дане поняття неправомірної вигоди, можливо, використовувати без обмежень в усіх частинах ст. 369-3 КК України .

Зазначимо окремо, що під наведену дефініцію впливу на результати офіційних спортивних змагань не підпадає доволі поширена у вітчизняному спорті практика матеріального стимулювання спортсменів з іншого спортивного клубу за досягнення ними певного позитивного результату під час спортивних змагань із третім конкурентом (суперником). Подібні випадки не можуть кваліфікуватися за ч. 1 ст. 369-3 КК України, оскільки

таке матеріальне стимулювання не може вважатись спрямованим на некоректну зміну ходу змагань чи їх результату [63, с. 149].

Роблячи попередні висновки, вважаємо, що доцільно зробити зміни в примітці до ст. 364-1 КК України, де до переліку статей у яких, можливо, використовувати поняття неправомірної вигоди додати ст. 369-3 КК України. Дані зміни будуть погоджуватися з Законом України «Про запобігання корупції» та припинять плутанину щодо розуміння неправомірної вигоди в розумінні ст. 369-3 КК України.

Наступним логічним кроком дослідження вбачається визначення потерпілого від протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.

Потерпілий від злочину за своєю сутністю є факультативною ознакою складу злочину, котрий безпосередньо стосується об'єкта.

Конституцією України передбачено право кожної людини на свободу та особисту недоторканність. Відповідно до цього, кримінальне законодавство має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина.

Вбачаємо, що на даному етапі розвитку суспільних відносин центральною фігурою кримінального судочинства є потерпілий [15, с. 107].

Потерпілим від злочину визнається той, кому злочином спричиняється істотна фізична, матеріальна чи моральна шкода, бо згідно з ч. 2 ст. 11 КК України не є злочином діяння, яке не заподіяло й не могло заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Тому, потерпілого від злочину в літературі визначають, як «соціального суб'єкта, охоронюваному кримінальним законом блага, праву чи інтересу якого злочином заподіюється шкода». Під час вчинення злочину в реальній дійсності істотна шкода може спричинятися будь-якому із соціальних суб'єктів (фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі) або двом чи більше з них одночасно. Діяння, що не спричиняє шкоди ніякому соціальному суб'єкту, не є злочином [58, с. 96–97].

Для дослідження інституту потерпілого звернемо увагу на кримінальне провадження. КПК України кримінальне провадження визначає, як досудове розслідування й судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність [95].

Згідно КПК України потерпілим у кримінальному провадженні є:

1. Фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди. Водночас, потерпілим є також фізична особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода й у зв'язку з цим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження, як потерпілого.

2. Юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди. Водночас, потерпілим є також юридична особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода й у зв'язку з цим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження, як потерпілого [117, с. 173].

Отже, потерпілим може бути фізична особа, якій завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, або юридична особа, якій завдано тільки майнової шкоди. Відповідно до логіки кримінального процесуального законодавства юридичній особі не може бути завдано фізичної або моральної шкоди.

Однак, постанова Пленуму Верховного Суду України № 4 від 31 березня 1995 року «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» передбачає, що юридичній особі може бути заподіяна й немайна шкода, яка настала у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підрив довіри до її діяльності [163].

Наразі вбачається правова колізія, адже різні нормативно-правові акти трактують одне й те саме питання по різному. На нашу думку, юридичній особі може спричинитися, як матеріальна так і моральна шкода.

Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України № 13 від 02 липня 2004 року «Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів» не можуть бути визнані потерпілими особи, які постраждали від злочину, вчиненого ними ж; водночас, оскільки закон не пов'язує позбавлення особи статусу потерпілого з неправомірністю її поведінки, суди мають визнавати особу потерпілим і у випадках, коли вчинення щодо неї злочину спровоковано її діями. За такої умови неправомірність поведінки потерпілого може бути врахована під час кваліфікації дій підсудного або призначенні йому покарання [161].

У зазначеній постанові йдеться далі, що особа, якій заподіяно шкоду і яка пред'явила вимогу про її відшкодування, визнається одночасно потерпілим та цивільним позивачем. Їй забезпечуються всі передбачені законом права, як потерпілого, так і цивільного позивача.

У кримінальному та кримінальному процесуальному законодавстві визначення фізичної, моральної та матеріальної шкоди відсутнє. Тому, звернемось до цивільного законодавства, який розкриває поняття моральної та матеріальної шкоди. Відповідно останнього, до майнових збитків належить:

1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки);

2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).

Моральна шкода полягає:

1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;

3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку зі знищенням чи пошкодженням її майна;

4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи [222].

Для розуміння фізичної шкоди звернемось до наукової літератури, адже в законодавчих актах воно відсутнє.

Фізична шкода – це спричинені внаслідок злочину негативні зміни фізичного і психічного здоров'я потерпілої особи, виражені в різних ступенях (смерть людини, заподіяння тяжких, середніх чи легких тілесних ушкоджень, порушення психічного стану особи, зміни в нормальному розвитку організму, тощо) [191, с. 77].

Згідно з оглядом Закону, потерпілим у випадку примушування до вчинення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України, може бути, спортсмен, особа допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, посадова особа у сфері спорту.

Розглянемо поняття «спортсмен», «особа допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні» та «посадова особа у сфері спорту» з огляду на ст. 1 Закону.

Спортсмен – визначається, як фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах.

Особа допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні – будь-який тренер, наставник, менеджер, агент, працівник команди, офіційна особа команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються до спортивних змагань [150].

Посадова особа у сфері спорту – власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання; керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання [150].

Розглядаючи потерпілого від злочину передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України О.Ф. Бантишев зазначає, що потерпілий унаслідок дії суб'єкта злочину програє суму, що перевищує двадцять неоподатковуваних мінімумів для працездатних осіб [22, с. 12]. З 1 січня 2020 року один прожитковий мінімум для працездатних осіб становить 2102 грн, з 1 липня – 2197, з 1 грудня – 2270 грн [146]. Тобто, на початок 2020 року потерпілий повинен програти суму не менше, або еквівалентну 42040 грн.

З думкою науковця ми погодитися не можемо. Вважаючи, по-перше, ставка на спорт від однієї особи може не досягати визначеної суми в розмірі 42040 грн. По-друге, на окрему подію можуть бути зроблені тисячі ставок, у зв'язку з чим, визнати потерпілим кожного гравця, теж вбачається проблематичним. Тому, визначення потерпілого від злочину передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України прив'язуючись до грошового еквіваленту є нелогічним.

У ст. 18 Закон передбачає можливість усунення наслідків корупційного впливу на результати офіційних спортивних змагань. Відповідно зазначено, що спортсмени (спортивні команди) – учасники офіційних спортивних змагань (спортивного поєдинку, турніру), спортивні інтереси яких порушено внаслідок корупційного правопорушення, що вплинуло на результати цих змагань, можуть у порядку, встановленому нормативними актами компетентних спортивних організацій, вимагати скасування результатів або приведення їх в інший спосіб у відповідність із вимогами правил чесної гри [150].

Суб'єкти (фізичні і юридичні особи), права й законні інтереси яких порушено внаслідок корупційного впливу на результати офіційного

спортивного змагання чи порушення заборони розміщення ставок на спорт, мають право на відновлення своїх прав і відшкодування шкоди, завданої внаслідок порушення їхніх прав і законних інтересів [150].

Шкода, завдана фізичній або юридичній особі, яка здійснює діяльність у сфері спорту, унаслідок незаконних рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів протидії корупційним правопорушенням, зазначених у п. 1-3 ч. 1 ст. 9 Закону, відшкодовується згідно із Законом України «Про запобігання корупції» [150].

Із вищезазначеного виходить, що потерпілим від протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань чи порушення заборони розміщення ставок на спорт, у разі звернення, також можуть бути фізичні та юридичні особи, права та законні інтереси яких порушені.

Підводячи підсумок розгляду досліджуваного питання, можемо сказати, що безпосереднім об'єктом ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України є суспільні відносини у сфері проведення офіційних спортивних змагань, а об'єктом ч. 3 ст. 369-3 КК України є встановлений порядок розміщення ставок на спорт. Додатковим факультативним об'єктом є нормальний соціальний розвиток різних груп населення.

Під предметом протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань необхідно розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав. Дане поняття неправомірної вигоди, можливо, використовувати без обмежень в усіх частинах ст. 369-3 КК України.

Потерпілим у випадку примушування до вчинення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України може бути, спортсмен, особа допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, посадова особа у сфері спорту. В інших випадках потерпілий відсутній.

Потерпілими від протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань чи порушення заборони розміщення ставок на спорт, у разі звернення, також можуть бути фізичні та юридичні особи, права та законні інтереси яких порушені.

Для того, щоб Закон України «Про запобігання корупції» відповідав Закону, вбачаємо за необхідне п. 2 ч. 3 ст. 8 Закону викласти в такій редакції: «отримання спортсменами, особами допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовими особами у сфері спорту грошових коштів або іншого майна, переваг, пільг, послуг, нематеріальних активів, будь-яких інших вигод нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав». Дані зміни виправляють ситуацію, згідно з якою Закон неправомірну вигоду розглядає тільки в майновому характері.

Останнім часом вбачається нагальна необхідність, доповнення примітки ст. 45 КК України вказівкою на ст. 369-3 КК України. Адже, досліджуваний нами злочин за характером належить до корупційних, а тому потребував більш жорсткого регулювання з боку кримінального законодавства.

Вважаємо, що доцільно зробити зміни в примітці до ст. 364-1 КК України, де до переліку статей у яких, можливо, використовувати поняття неправомірної вигоди додати ст. 369-3 КК України. Дані зміни будуть узгоджуватися із Законом України «Про запобігання корупції» та припинять плутанину щодо неправомірної вигоди у розумінні ст. 369-3 КК України.

Для того, щоб була дотримана єдність термінології, вбачається необхідність у ч. 2 ст. 8 Закону слова «неправомірної переваги» замінити на «неправомірної вигоди».

2.2 Об'єктивна сторона складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань

Будучи зовнішнім проявом суспільно небезпечного діяння, що посягає на об'єкт кримінально-правової охорони, об'єктивна сторона визначає, у чому полягає кримінальне правопорушення та які наслідки воно спричиняє, за яких умов місця, часу та обстановки це кримінальне правопорушення має місце, у який спосіб і за допомогою яких засобів чи знарядь воно вчиняється. На практиці під час здійснення кримінального переслідування насамперед, як правило, встановлюється саме об'єктивна (найбільш інформативна) сторона кримінального правопорушення, на підставі чого надалі з'ясовується зміст його інших ознак. Законодавець також віддає перевагу об'єктивній стороні, як носію наочної і більш-менш однозначно фіксованої інформації. За загальним правилом, ознаки саме цього елемента складу злочину зазначаються в диспозиціях норм Особливої частини КК України найбільш повно [57, с. 163].

Виокремимо основне значення об'єктивної сторони, як елементу складу злочину:

- обов'язкова для будь-якого складу злочину;
- головний критерій розмежування суміжних складів злочину;
- розмежовує злочинне діяння від незлочинного;
- істотно впливає на ступінь суспільної небезпеки злочину і, як наслідок, на вид і розмір (строк) покарання;
- у деяких випадках дає можливість визначити зміст суб'єктивної сторони вчиненого злочину, зокрема спрямованість умислу, мотив або мету, яку мав перед собою злочинець [97, с. 251–252];

Загальноприйнятою є позиція, згідно з якою, об'єктивну сторону злочину поділяють на такі елементи:

- суспільно небезпечне діяння (дії або бездіяльності);
- наслідки від суспільно небезпечного діяння;

– причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням та наслідками;

– спосіб, час, місце, засоби та обстановка суспільно небезпечного діяння.

Щодо факультативних ознак, то вони не завжди вказуються під час характеристики об'єктивної сторони деяких складів злочинів. До таких належать наслідки і причинний зв'язок, а також спосіб, час, місце, засоби й обстановка вчинення злочину. Як правило, факультативні ознаки об'єктивної сторони складу злочину враховуються або під час кваліфікації злочину, або під час визначення покарання не містять вказівок на конкретні суспільно небезпечні наслідки. Основною ознакою об'єктивної сторони складу злочину є тільки діяння, яке має місце в об'єктивній стороні будь-якого злочину як із матеріальним складом, так і формальним. Інші ознаки висвітлюються законодавцем в об'єктивній стороні складу злочину не завжди, а в разі якщо певні об'єктивні обставини суттєво впливають на тяжкість злочину. Тому такі ознаки і є факультативними в об'єктивній стороні складу злочину [188, с. 96–97].

Розглянемо такий найголовніший елемент об'єктивної сторони злочину, як діяння.

Діяння – це усвідомлений акт поведінки людини, що завжди є наслідком пізнавальної діяльності, відображенням у свідомості людини об'єктивного світу. Тому не є діянням у кримінально-правовому значенні такі рухи тіла, які не контролюються свідомістю, навіть якщо вони за своїм характером були об'єктивно суспільно небезпечними й ними заподіювалася істотна шкода охоронюваним законом суспільним відносинам. Наприклад, дії, вчинені неосудними й душевнохворими особами, не контролюються їх свідомістю, отже, і не можуть становити дію чи бездіяльність у кримінально-правовому сенсі [88, с. 114].

Дію можна визначити, як свідому, активну, протиправну поведінку особи, а бездіяльність, як пасивну форма поведінки особи, що полягає в

невчиненні нею конкретної дії (дій), які вона повинна була й могла вчинити в даних конкретних умовах [88, с. 118].

Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань передбачений ч. 1 ст. 369-3 КК України, можливо, здійснювати в таких проявах:

- безпосередньо вплив на результати офіційних спортивних змагань;
- одержання внаслідок протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань неправомірної вигоди.

З огляду на ч. 2 ст. 8 Закону під впливом на результати офіційних спортивних змагань слід розуміти маніпулювання спортивними змаганням, тобто умисне вчинення корупційного правопорушення, яке спрямоване на некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результатів шляхом повного або часткового виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їхнього наслідку з метою отримання будь-якої неправомірної переваги для себе або для інших [150].

Некоректними змінами ходу спортивного змагання чи його результату є дії чи бездіяльність особи, які: 1) завідомо порушують правила змагань або ж не порушують їх, але не продиктовані їхнім природним ходом чи медичними показниками, і б) були заздалегідь, тобто до початку спортивних змагань (чи їхнього окремого етапу), погоджені з особою, що вчиняє вплив на результати офіційних спортивних змагань [118, с. 1186].

Виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їхнього наслідку може стосуватися:

- загального результату змагання чи його складової (наприклад, поразка команди у футбольному матчі);
- результату окремої команди (наприклад, дискваліфікація внаслідок порушення правил в естафеті з бігу) чи окремого спортсмену (наприклад, його останнє місце в змаганнях із плавання);

- окремих фактів, які фіксуються в офіційному протоколі змагань відповідно до його правил (наприклад, вилучення з поля гравця у футбольному матчі, рахунок боксерського поєдинку) [118, с. 1186–1187].

Згідно з загальною конструкцією складу підрозділяють на матеріальні, формальні й усічені. Конструкція складу визначається законодавцем у конкретних кримінально-правових нормах. Правильне розуміння конструкції складу має істотне значення для кваліфікації злочину, як закінченого або, як незакінченого злочину. З'ясування конструкції складу дає можливість визначитися в обов'язковості чи факультативності ознак об'єктивної сторони складу злочину [110, с. 842].

Матеріальний склад злочину – це юридичний склад, що передбачає наслідки як обов'язковий елемент його об'єктивної сторони [102, с. 196].

Матеріальний склад злочину включає в себе такі елементи, як діяння, небезпечні наслідки і причинний зв'язок між діянням та наслідками.

Формальний склад злочину зі свого боку не передбачає наслідки обов'язковим елементом, обов'язковим вважається тільки діяння. Злочин вважається закінченим із моменту вчинення передбачених діянь у відповідній статті КК України.

Усічений склад злочину – це юридичний склад, у якому момент закінчення злочину пов'язується з вчиненням діяння, що за своїм загальним кримінально-правовим змістом є попередньою злочинною діяльністю [102, с. 198].

Настання наслідків, і звісна річ причинний зв'язок між діянням та наслідками, для формального та усіченого складу злочину не передбачають обов'язкового характеру. Різниця між формальним та усіченим складом, у тому, що в останньому, момент закінчення злочину вважається вже на стадії готування до злочину або замаху на злочин. Дана позиція законодавця передбачає підвищену небезпеку до деяких злочинних діянь.

Погоджуємося із Т.В. Дубно, яка довела неприйнятність традиційного виділення в структурі складу конкретного злочину такої його ознаки, як

суспільно небезпечне діяння з ігноруванням її основної характеристики – способу вчинення цього діяння. Свої слова науковець підтверджує таким: будь-яке діяння саме по собі не існує, воно завжди вчиняється у відповідний спосіб; з огляду на те, що чинний КК України побудований за принципом родового об'єкта, у статтях відповідного розділу Особливої частини передбачено відповідальність за альтернативні види посягання на такий об'єкт (чи його частину), вчинені у відповідний спосіб; у ст. 91 КПК України однозначно та правильно задекларовано, що в будь-якому кримінальному провадженні підлягає доказуванню спосіб вчинення кримінального правопорушення тощо [56, с. 6].

Будь-який злочин тягне за собою суспільно небезпечні наслідки, які полягають у заподіянні шкоди об'єкту кримінально-правової охорони або створенні загрози заподіяння такої шкоди. Тому без наслідкових злочинів не буває. Однак у певних випадках (це злочини з матеріальним складом) суспільно небезпечні наслідки є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони, яка визначена в статті Особливої частини КК України [39, с. 75].

Причинний зв'язок – це об'єктивно існуючий зв'язок між причиною (суспільно небезпечним діянням) і слідством (суспільно небезпечними наслідками). Причинний зв'язок між злочинним діянням і суспільно небезпечними наслідками існує об'єктивно, як факт реальної дійсності поза свідомістю й волею людини – слідчого, прокурора, судді. Даний зв'язок, як зв'язок між явищами об'єктивної дійсності піддається пізнанню. Тому в кожному випадку для наявності об'єктивної сторони злочину з матеріальним складом необхідно встановити (вивчити, пізнати) не тільки діяння, але й суспільно небезпечний наслідок, а також причинний зв'язок між діянням і наслідками, як явищами реальної дійсності [197, с. 65–66].

Зазначимо думку К.П. Задоя, котрий вважає, що злочин передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України, якщо його вчинено в першій формі, є закінченим із моменту здійснення особою відповідного впливу, незалежно від того, чи

були в подальшому реально змінені хід змагань або їхній результат [63, с. 148–149]. Отже, науковець вбачає формальний склад злочину.

З думкою науковця ми не погоджуємося, адже відповідно до ч. 2 ст. 8 Закону злочинними визнаються діяння котрі спрямовані на некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткового виключення непередбаченого характеру змагань і досягнення наперед визначеного їхнього наслідку. Посилання Закону на необхідність досягнення наперед визначеного наслідку, вбачає матеріальний склад злочину [12, с. 313].

На нашу думку, протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову, передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України – за конструкцією матеріальний, із вважається закінченим з моменту досягнення наперед визначеного наслідку офіційного спортивного змагання [12, с. 313].

У другій формі, протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України, полягає в одержанні неправомірної вигоди для себе чи третьої особи. Згідно з законодавством третя особа визначається, як будь-яка особа. У даному випадку вже вбачається формальний склад злочину, адже настання наслідків не несе в собі обов'язкового характеру [12, с. 313].

Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням, як другий тип небезпечної поведінки, криміналізований у ст. 369-3 КК України, є злочином з матеріальним складом [118, с. 1189].

Відповідно, злочин передбачений ч. 3 ст. 369-3 КК України є закінченим тільки у разі настання суспільно небезпечних наслідків, які визначені як обов'язкова ознака ч. 3 ст. 369-3 КК України, і полягають у порушенні заборони розміщення ставок на спорт.

Згідно з понятійно-категоріальним апаратом досліджуваного складу злочину звернемось до Закону України «Про фізичну культуру і спорт».

Відповідно до останнього спортивне змагання визначається, як захід, що проводиться організатором спортивних заходів із метою порівняння досягнень спортсменів та визначення переможців відповідно до правил спортивних змагань із видів спорту та затвердженого організатором спортивних заходів положення (регламенту) про ці змагання, що відповідає визначеним центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, вимогам [166].

У злочині який передбачений ч. 1 ст. 369-3 КК України встановлено кримінальну відповідальність за вплив на результати офіційних і тільки офіційних спортивних змагань. Для розгляду поняття знову звернемось до законодавства. Так, відповідно до ст. 1 Закону офіційні спортивні змагання – це спортивні змагання які передбачені Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України, що проводяться уповноваженим організатором спортивних змагань із метою визначення переможців згідно з правилами спортивних змагань для відповідного виду спорту, визначеного в Україні, та положення (регламентом) про таке змагання.

Відповідно до офіційного тлумачення, змагання взагалі визначаються, як спроба перевершити, перемогти когось у чому небудь, домагаючись кращих, ніж у когось, результатів, показників [189, с. 282].

Якщо брати до розгляду Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України на 2020 рік [153], для прикладу розділ спортивних заходів із неолімпійських видів спорту, а саме пауерліфтинг, то ми можемо побачити, що до нього не включено альтернативні федерації такі як: WPA Ukraine, RAW 100%, WPF-Krawa тощо. Діяння які передбачені ст. 369-3 КК України під час проведення спортивних змагань зазначених федерацій не можуть кваліфікуватися, як кримінальні правопорушення, у зв'язку з відсутністю їх Єдиному календарному плані фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України [14, с. 225].

Або розглядаючи такі види спорту, як бойове самбо, джиу-джитсу та ММА. Можемо побачити, що далеко не всі змагання, які проводяться з даних видів спорту включені до переліку. Цьому свідчать календарні плани спортивних подій на 2020 рік розміщені на офіційних вебсторінках спортивних федерацій [66], [133], [65].

На нашу думку, це є неприйнятним, бо дані федерації проводять змагання не тільки на українському, а й на міжнародному рівні. Нами вбачається, що корупційні діяння на змаганнях міжнародного рівня можуть негативно вплинути не тільки на імідж країни, а й на міжнародні відносини у сфері спорту [14, с. 225].

За наявності достатніх для цього підстав дії осіб, які вчиняють вплив на результати спортивних змагань, не включених до Єдиного календарного плану, можуть кваліфікуватися, як інші корупційні злочини (наприклад, злочини, відповідальність за які передбачена статтями 354, 364, 364-1, 368-3 КК України), злочини проти життя та здоров'я (наприклад, за ст. 129 КК України) тощо [118, с. 1187].

Як зазначають А.В. Савченко та О.В. Кришевич визнання злочинним протиправний вплив на результати тільки офіційних спортивних змагань вважається неоднозначним, адже Єдиним календарним планом не передбачені такі змагання, як: Ліги чемпіонів, Ліги Європи УЄФА, чемпіонати з футболу між командами першої та другої ліги тощо [170]. Даної думки також дотримався і О.А. Чуваков під час дослідження протиправного впливу на результати офіційних футбольних змагань в Україні як різновиду корупції [226, с. 149].

Вбачаємо зумовлену необхідність передбачити кримінальну відповідальність не тільки за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань котрі передбачені Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України, а й за інші спортивні змагання, котрі не входять до переліку Єдиного календарного плану.

Спосіб вчинення злочину – це форма прояву суспільно небезпечного діяння або, іншими словами, – це послідовність прийомів і методів, які застосовує особа для вчинення умисного злочину (насильство, обман, зловживання довірою, використання безпорадного стану потерпілого, використання службового становища тощо) [39, с. 77].

Вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися шляхом вичерпного у ч. 1 ст. 369-3 КК України переліку способів, а саме – шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу в змову щодо офіційного спортивного змагання.

В.В. Сокурєнко в рамках досліджування здійснив опитування 360 професійних спортсменів із великого футболу (150 осіб), баскетболу (50 осіб), волейболу (50 осіб) українських клубів, а також із веслування (70 осіб), пауерліфтингу (40 осіб), що дало йому можливість сформулювати кримінологічну структуру протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань за критерієм способу впливу безпосередньо на спортсменів. Дослідженням встановлено, що підкуп становить 75%, підбурювання 10%, вступ у змову 8% та примушування 7%. Отже, як можна бачити, саме підкуп переважає серед способів стимулювання спортсменів до неправомірних дій [180, с. 116].

Як зазначає Г.Ю. Бордюгова, підкуповуються, як правило, судді змагань або спортсмени. До того ж в ігрових видах спорту не обов'язково про це знає вся команда, іноді це один або два гравці, або гравцям невідомо нічого і все «робить» рефері. Бували випадки, коли спортсменам у команді отруювали воду, і вони виступали нижче своїх можливостей, самі того не знаючи, – головну роль відіграв менеджер команди. Найчастіше погоджуються на маніпулювання через гроші – з жадібності, або, наприклад, спортсмени, яким місяцями не платять зарплату, або офіційні особи клубів, якщо в клубу є фінансові проблеми і т. ін. [29].

Враховуючи актуальність підкупу, як способу впливу на результати офіційних спортивних змагань, вбачаємо необхідність розглянути його поняття через призму кримінального законодавства.

Підкуп – це схилення особи до вчинення злочину шляхом обіцянки надання їй матеріальної чи іншої майнової вигоди в разі вчинення нею злочину (надання грошей, майна, житла, передача чи збереження прав на майно, звільнення від майнових зобов'язань тощо) [93, с. 100].

З огляду на п. 2 ч. 3 ст. 8 Закону під підкупом у ч. 1 ст. 369-3 КК України слід розуміти отримання та/або надання грошей, цінних паперів, іншого майна, користування послугами майнового характеру, отримання інших вигод і переваг, чи несанкціонованого використання ними ексклюзивної інформації. Тобто, підкупом є надання та/або одержання неправомірної вигоди [12, с. 314].

Прикладом підкупу за 369-3 КК України може слугувати ухвала Галицького районного суду м. Львова № 461/3101/18 від 08.05.2018 за матеріалами кримінального провадження № 1201814000000238 від 01 травня 2018 року, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 369-3 КК України.

01 травня 2018 року в СУ ГУНП у Львівській області надійшла заява про вчинене кримінальне правопорушення від керівника безпеки ФК «Карпати» ОСОБА_3 про те, що невідомі особи впливають на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, підбурювання та намагання вступу в змову з одним із гравців команди ФК «Карпати» U-19, а саме воротарем ОСОБА_4, пропонуючи останньому грошові кошти в сумі 10000 доларів США за те, щоби той допоміг вплинути на фіксований результат матчу ФК «Карпати» – ФК «Шахтар», шляхом програшу його команди, що суттєво вплинуло б на результати офіційного спортивного змагання між двома командами, у якій беруть участь неповнолітні спортсмени. 01.05.2018 року після передачі частини грошових коштів у публічно доступному місці, а саме в приміщенні торгового центру «Форум Львів», що за адресою:

Львівська обл., м. Львів, вул. Під Дубом, 7б, на третьому поверсі, по праву сторону від ескалатора, у правому куті між кафе «Сушія» та «Вареники тут» проведено огляд місця події під час якого вилучено частину домовлених грошових коштів у сумі 4000 доларів США [103].

У подальшому з огляду на ухвалу Галицького районного суду м. Львова № 461/916/19 від 24.04.2019, кримінальне провадження № 1201814000000238 від 01 травня 2018 року було перекваліфіковано за ч. 1 ст. 369-3 КК України. Адже, попередня правова кваліфікація була помилкова. Правоохоронні органи врахували, як підставу для кваліфікації, спортивні змагання в яких беруть участь неповнолітні спортсмени. Однак, U-19 означає можливість участі й повнолітніх.

Відповідно до складеного повідомлення про підозру від 07 червня 2018 року, ОСОБА_3, маючи умисел на протиправний вплив шляхом підкупу на результати футбольного матчу між футбольними командами, який повинен був відбутись у рамках Чемпіонату U-19 Всеукраїнських змагань із футболу серед команд клубів Української Прем'єр-Ліги, з корисливих мотивів, з метою одержання неправомірної вигоди для себе від розміщення ставок на перемогу однієї з футбольних команд, перебуваючи в невстановленому досудовим розслідуванням місці, під час спілкування за допомогою програмного забезпечення для смартфонів месенджера «Telegram» зі спортсменом клубу, запропонував надати останньому грошові кошти в сумі 10000 доларів США за вчинення ним дій із метою виключення будь-яких сумнівів у перемозі футбольної команди [104].

Наступним прикладом підкупу за 369-3 КК України можемо привести Ухвалу Печерського районного суду м. Києва № 757/31341/16-к від 06.09.2016 за матеріалами кримінального провадження № 4201600000001310 від 24.05.2016 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 369-3 КК України.

Футболіст-професіонал ОСОБА_3 шляхом підкупу професійних футболістів ТОВ «ФК «Говерла» ОСОБА_4 та ОСОБА_5, з метою одержання

неправомірної вигоди для себе та інших осіб, вплинув на результати офіційних спортивних змагань, а саме, на результат офіційного матчу ФК «Говерла» – ФК «Зоря», який відбувся 30.04.2016 в стадіоні «Авангард» у м. Ужгород [105].

У подальшому досудовим розслідування було встановлено, що окрім підкупу в діях фігуруючих осіб було встановлено ознаки складу злочину передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України.

23 травня 2018 року під час проведення огляду мобільного телефонного апарату «Iphone 7+» із СІМ-картою НОМЕР_1., який належить ОСОБА_5, були зафіксовані відомості, які свідчать про здійснення останнім протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань із метою отримання від цього злочинного прибутку, зокрема його переписка з іншими особами щодо ведення футбольної гри, інформація про наявність у нього акаунтів на сайті міжнародної букмекерської компанії, яка здійснює діяльність у світі прийняття ставок про результати спортивних матчів, фотокопії документів інших осіб, про яких у сторони обвинувачення є ґрунтовна інформація щодо їхньої причетності до злочинної діяльності тощо [106].

Продовжуючи наше дослідження, зазначимо, що наразі подяка, як вираз вдячності за зроблену дію та/або бездіяльність спортсмена та інших суб'єктів, після досягнення бажаного результату не може вважатися підкупом.

Можливі ситуації, коли у вчиненій особою дії чи бездіяльності воля особи не виявляється, а тому психофізична єдність діяння відсутня. Отже, тут відсутнє й саме діяння (дія чи бездіяльність), як ознака об'єктивної сторони злочину. До таких обставин належать непереборна сила, непереборний фізичний примус (насильство), психічний примус, що відповідає вимогам крайньої необхідності [39, с. 74].

Натомість підкреслимо також і ту обставину, приблизно на одному рівні за поширеністю з невеликим коливанням питомої ваги структурно

розмістилися такі способи впливу на спортсменів, як підбурювання (10%), вступ у змову (8%) та примушування (7%). І якщо перші два – виражають безпосередньо некомерційну, некорисливу, але самоактуалізаційну, консолідуючо-групову мотивацію спортсменів, які добровільно, усвідомлено та за власною обирають протиправні механізми досягнення визначених спортивних результатів на змаганнях, то третій спосіб, примушування, виражає його насильницьку природу. Із дослідження В.В. Сокурєнко, гравцям погрожують: а) розірванням контракту в односторонньому порядку за дискредитаційними підставами (70%); б) припинення ігрової практики, переміщення в резервні склади, у запас (20%); в) розголошення відомостей про попередню його протиправну діяльність у сфері спорту (10%) [180, с. 17].

Можемо побачити із приведеного вище соціологічного дослідження поряд із підкупом, з меншим еквівалентом використовуються такі способи, як примушування, підбурювання та вступ у змову.

Примушування – це незаконний вплив суб'єкта злочину на психіку особи, з метою схилення останньої до вчинення дій або навпаки утримання від їх вчинення, що суперечать її бажанням та містять ознаки складу злочину [27, с. 127]. Примушування буває двох видів: фізичним та психічним.

Під фізичним примусом розуміють такий протиправний фізичний вплив однієї людини на іншу, який повністю пригнічує волю того, хто зазнає насильство, унаслідок чого вона позбавлена можливості вибрати бажаний варіант поведінки й робить у результаті насильства рухи тіла, якими заподіює шкоду, або ж не робить тих дій, які вона повинна було зробити в даній ситуації [197, с. 61–62].

Одним із нетрадиційних способів фізичного примусу можна визначити гіпноз. Гіпноз, як метод впливу на волю людини офіційно не визнаний, однак навіть деякі представники правоохоронних органів, а особливо практикуючі психологи звертаються до людей з гіпнотичними навичками за порадою.

Гіпноз можна порівняти з використанням поліграфу (детектора брехні). Його використовують, але результати не мають «юридичної ваги» в судовому процесі.

Гіпноз – переборний (особа здатна усвідомлювати свої дії та керувати ними) або непереборний (особа не здатна усвідомлювати свої дії та керувати ними). У будь-якому разі гіпноз не визнається неосудністю через відсутність хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки, а тому особа підлягає кримінальній відповідальності [39, с. 75].

Однак, вчинення злочину під впливом примусу, судом використовується, як обставина, яка пом'якшує покарання п. 6 ч. 1 ст. 66 КК України.

Під психічним примусом розуміють вимогу зробити певні дії або, навпаки, не робити тих або інших дій, які в даній ситуації повинні бути зроблені, під погрозою застосування фізичного насильства, заповідання матеріальної або моральної шкоди (шляхом залякування) [197, с. 62].

Ось чому суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність), учинене внаслідок психічного примусу, за загальним правилом не виключає кримінальної відповідальності [39, с. 75].

Згідно з тлумачним словником української мови підбурювати означає – розмовами спонукати до якихось дій, учинків [189, с. 542], а відповідно до ч. 4 ст. 27 КК України підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину.

Змова – таємна угода для досягнення якої небудь мети [189, с. 282], а відповідно до ч. 2 ст. 28 КК України злочин визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення.

О.С. Бондаренко зазначає, що законодавець виділяє вступ у змову, як окрему форму протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, тому кваліфікувати дії кількох співучасників, що вступили в злочинну змову задля вчинення цього злочину, необхідно лише за ч. 1 ст. 369-3 КК України [27, с. 128]. Ми так само підтримуємо зазначену позицію науковця.

У ч. 2 ст. 369-3 КК України передбачена відповідальність за вплив на результати офіційних спортивних змагань неповнолітніх або повторно.

Відповідно до ч. 1 ст. 32 КК України повторністю визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України.

З огляду на ч. 1 ст. 32 КК України, можна виділити такі ознаки повторності злочинів:

1) особа (група осіб) вчиняє два або більше самостійних одиничних злочинів. Це означає, що повторність не можуть утворювати правопорушення, а також суспільно небезпечні діяння, які не мають ознак злочину, що визначені в ч. 1 ст. 11 КК України;

2) злочини у разі повторності мають передбачатись однією й тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України, тобто бути юридично тотожними, однаковими за своїм складом [93, с. 114].

До неповнолітніх осіб належать особи, що не досягли віку 18 років. Саме такі особи з числа учасників офіційних спортивних змагань і можуть бути поряд і іншими вищевказаними особами, потерпілими від цього злочину зазначає О.Ф. Бантишев [22, с. 12].

Зауважимо, що підвищену небезпеку несе в собі зокрема протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань виключно неповнолітніх. Що передбачено у ч. 2 ст. 369-3 КК України, як кваліфікуюча ознака. А вже змагання за участю неповнолітніх необхідно відносити до ч. 1 ст. 369-3 КК України [12, с. 315].

Як уже зазначалося в роботі порушення заборони розміщення ставок на спорт, передбачений ч. 3 ст. 369-3 КК України є закінченим тільки у разі настання суспільно небезпечних наслідків, які визначені як обов'язкові [12, с. 315].

Діяння передбачені у ч. 3 ст. 369-3 КК України відповідно до ч. 4 ст. 8 Закону полягають у порушенні заборони щодо розміщення ставок на спорт. Спортсменам, особам допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовим особам у сфері спорту забороняється розміщувати ставки на спорт щодо результатів офіційного спортивного змагання, у якому вони або їхня команда беруть участь.

Ставки на спорт відповідно до ст. 1 Закону визначаються, як будь-яке парі із залученням грошових ставок в очікуванні виграшу в грошовому вираженні з урахуванням майбутнього й невизначеного перебігу подій, пов'язаних з офіційним спортивним змаганням та його результатами.

Порушення заборони розміщення ставок на спорт передбачені ч. 3 ст. 369-3 КК України необхідно розмежовувати від порушення заборони розміщення ставок на спорт, котрі передбачені в ст. 172-9-1 КУпАП.

Єдиним критерієм розмежування даних заборон є розмір неправомірної вигоди. Відповідно до ст. 172-9-1 КУпАП сума неправомірної вигоди не повинна перевищувати двадцяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Усе що більше зазначеної суми підлягає кримінальній відповідальності за ч. 3 ст. 369-3 КК України.

Кваліфікуючою ознакою ст. 172-9-1 КУпАП є вчинення дій передбачених у ч. 1 особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню.

Нами вбачається невинуватість формулювань у ч. 3 ст. 369-3 КК України та ч. 1 ст. 172-9-1. Так, в останній порушення заборони розміщення ставок на спорт може здійснюватися заінтересованими сторонами офіційного спортивного змагання. З огляду на те, що в статтях

передбачена відповідальність за одні й ті самі діяння. Вбачається необхідність приведення даних норм у єдине формулювання.

Продовжуючи дослідження, зосередимо нашу увагу на таких ознаках об'єктивної сторони, як місце, час, засіб і знаряддя, та обстановка вчинення злочину.

Місце вчинення злочину – це певна територія або інше місце, де вчиняється суспільно небезпечне діяння та настають його суспільно небезпечні наслідки. У низці статей Особливої частини КК України місце вчинення злочину прямо передбачається, як обов'язкова ознака конкретного складу злочину [58, с. 105].

У кримінальному законодавстві не передбачено вимог до місця вчинення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. Згідно КК України, навіть, якщо особа вчинила злочин поза межами України (беруться до уваги офіційні спортивні змагання за межами України), її не може бути видано іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду.

Час вчинення злочину – це певний відрізок (проміжок) часу, протягом якого відбувається суспільно небезпечне діяння й настають суспільно небезпечні наслідки. У статтях Особливої частини КК України майже відсутня пряма вказівка на час, як ознаку складу злочину, проте встановлення часу вчинення кожного злочину має важливе значення для з'ясування питання про чинність закону про кримінальну відповідальність у часі [59, с. 82–83].

Здійснення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань може мати місце як до початку, так і під час проведення змагань. Наслідки впливу настають після закінчення офіційних спортивних змагань, у формі оголошення офіційних результатів.

Засоби та знаряддя вчинення злочину – це предмети зовнішнього світу (пристрої, зброя, транспорт тощо), використовуючи які злочинець впливає на об'єкт злочину та його складові елементи [3, с. 97]. Більш точніше

визначення дає А.А. Вознюк. Засоби вчинення злочину – це предмети, які полегшують вчинення злочину, однак безпосередньо не впливають на потерпілого та (або) предмет злочину, а знаряддя вчинення злочину – це предмети, якими особа вчиняє злочин [39, с. 79].

Як знаряддя вчинення злочину передбаченого ч. 3 ст. 369-3 КК України може бути використана електронно-обчислювальна машина (ЕОМ).

Згідно з офіційним тлумачення Електронно-обчислювальна машина являє собою сукупність технічних засобів та системного програмного забезпечення, яка створює можливість проведення обробки інформації та отримання результату в необхідній формі [233, с. 227].

Так, суб'єкт протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань може здійснювати ставки на спорт, пов'язані з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням за допомогою персональних комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, смартфонів тощо.

Тому, цілком і повністю погоджуємось із думкою О.А. Гритенко, що сьогодні, внаслідок стрімкого розвитку та поширення інформаційно-комунікаційних технологій, невід'ємною частиною життя людини стали мобільні телефони, планшети, комп'ютери тощо. Та особливе місце у житті суспільства належить саме всесвітній павутині – мережі Інтернет. Швидкість зростання користувачів інтернету вражає. При чому, йому властиві усі вікові категорії суспільства і велика кількість сфер діяльності. Але не зважаючи на позитивну роль віртуального простору, останнім часом спостерігається велика кількість вчинення злочинів за допомогою всесвітньої мережі, що являється суттєвою загрозою майбутнього [46, с. 91].

Обстановка вчинення злочину – це певні об'єктивні умови (події), в оточенні яких, з використанням яких чи створенням яких вчиняється злочин. Зовнішні компоненти обстановки вчинення злочину іноді безпосередньо зазначено в законі [35, с. 106].

Обстановка вчинення досліджуваного нами злочину в законі не визначена, та на кваліфікацію не впливає.

Отже, з вищевикладеного виходить, що об'єктивна сторона протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань полягає в такому:

– злочин передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України в першій формі вчиняється виключно шляхом активних дій, а саме: шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову, – за конструкцією матеріальний, і вважається закінченим із моменту досягнення наперед визначеного наслідку офіційного спортивного змагання [12, с. 315];

– у другій формі, протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України, вчиняється шляхом пасивних дій, і полягає в одержанні неправомірної вигоди для себе чи третьої особи. У даному випадку вже вбачається формальний склад злочину, адже настання наслідків не несе в собі обов'язкового характеру [12, с. 315];

– злочин передбачений ч. 3 ст. 369-3 КК України вчиняється виключно шляхом активних дій, і є закінченим тільки у разі настання суспільно небезпечних наслідків, які визначені як обов'язкова ознака ч. 3 ст. 369-3 КК України, і полягають у порушенні заборони розміщення ставок на спорт [12, с. 315]. Й зі свого боку є злочином із матеріальним складом.

Також, підводячи підсумок, вбачаємо необхідність передбачення кримінальної відповідальності не тільки за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань котрі передбачені Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України, а й за інші спортивні змагання, котрі не входять до переліку Єдиного календарного плану.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Підводячи підсумок дослідження другого розділу, можемо сказати, що безпосереднім об'єктом ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України є суспільні відносини у сфері проведення офіційних спортивних змагань, а ч. 3 ст. 369-3 КК України є встановлений порядок розміщення ставок на спорт. Додатковим факультативним об'єктом є нормальний соціальний розвиток різних груп населення.

Під предметом протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань необхідно розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав. Дане поняття неправомірної вигоди, можливо, використовувати без обмежень в усіх частинах ст. 369-3 КК України.

Потерпілим у випадку примушування до вчинення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України може бути, спортсмен, особа допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, посадова особа у сфері спорту. В інших випадках потерпілий відсутній. Потерпілими від протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань чи порушення заборони розміщення ставок на спорт, у разі звернення, також можуть бути фізичні та юридичні особи, права та законні інтереси яких порушені.

З метою відповідності Закону України «Про запобігання корупції» та Закону, вбачаємо за необхідне п. 2 ч. 3 ст. 8 Закону викласти в такій редакції: «отримання спортсменами, особами допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовими особами у сфері спорту грошових коштів або іншого майна, переваг, пільг, послуг, нематеріальних активів, будь-яких інших вигод нематеріального чи негрошового характеру,

які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав». Дані зміни виправлять ситуацію, згідно з якою Закон неправомірну вигоду розглядає тільки у майновому характері.

Вважаємо, що доцільно зробити зміни в примітці до ст. 364-1 КК України, де до переліку статей у яких, можливо, використовувати поняття неправомірної вигоди додати ст. 369-3 КК України. Дані зміни будуть узгоджуватися із Законом України «Про запобігання корупції» та припинять плутанину щодо неправомірної вигоди в розумінні ст. 369-3 КК України.

З метою дотримання єдності термінології, вбачається необхідність у ч. 2 ст. 8 Закону слова «неправомірної переваги» замінити на «неправомірної вигоди».

Об'єктивна сторона протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань полягає в такому: злочин передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України в першій формі вчиняється виключно шляхом активних дій, а саме: шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову, – за конструкцією матеріальний, і вважається закінченим із моменту досягнення наперед визначеного наслідку офіційного спортивного змагання; у другій формі, протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України, вчиняється шляхом пасивних дій, і полягає в одержанні неправомірної вигоди для себе чи третьої особи. У даному випадку вже вбачається формальний склад злочину, адже настання наслідків не несе в собі обов'язкового характеру; злочин передбачений ч. 3 ст. 369-3 КК України вчиняється виключно шляхом активних дій, і є закінченим тільки у разі настання суспільно небезпечних наслідків, які визначені як обов'язкова ознака ч. 3 ст. 369-3 КК України, і полягають у порушенні заборони розміщення ставок на спорт. Й зі свого боку є злочином із матеріальним складом.

Також, вбачаємо необхідність передбачення кримінальної відповідальності не тільки за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань котрі передбачені Єдиним календарним планом

фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України, а й за інші спортивні змагання, котрі не входять до переліку Єдиного календарного плану.

РОЗДІЛ 3

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДУ ПРОТИПРАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

3.1 Суб'єкт складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань

Слово суб'єкт від латинської мови *subjectus*. Згідно з філософською наукою, під цим поняттям розуміється людина, котра досліджує, осягає всесвіт. Згідно з історичними згадками кримінального законодавства суб'єкт злочину визнавався, як речі та тварин. Так, у Швейцарії в 1474 році до покарання у вигляді смертної кари було засуджено півня, звинуваченого в знесенні яйця. У 1593 році в Росії було засуджено церковний дзвін, який дзвонив під час повстання в м. Угличі. Дзвін був покараний нагаями й засланий до Сибіру. У Франції в 1710 році відомий процес над мишами та пацюками. Вони були звинувачені в пошкодженні посіву на полях [87, с. 212].

З розвитком людства визначення того, хто вчинив злочин і підлягає за нього певному покаранню, проходило відому «еволюцію» (починаючи із тварин, які заподіювали шкоду господарству, і закінчуючи неживими предметами, що заподіювали шкоду людині, закликали до певних вчинків (наприклад, повстання) і, навіть (в епоху середньовіччя) були залучені до чаклунства й потойбічних сил. Проте визнання на певному етапі розвитку кримінального права злочином діяння саме, як вольового акту фактично «звужило» зміст суб'єкта злочину лише до людини (фізичної особи), наділеної «відповідальною волею», що виключало кримінальну відповідальність однієї людини за дії іншої (наприклад, батьків за дітей). Отже, на теоретичному інормативному рівнях виникали питання, пов'язані з визначенням ознак суб'єкта злочину, їх змістовною характеристикою, а саме: про поняття «особистої відповідальності суб'єкта», здатність юридичної

особи вчиняти злочин, доцільність притягувати до кримінальної відповідальності батьків за вчинки дітей, господарів за заподіяну тваринами шкоду, керівників підприємств за виробництво й реалізацію шкідливої продукції, жебраків за шкоду, заподіяну потребою прогодувати себе тощо [25, с. 144–145].

Можемо побачити, що з розвитком питання суб'єкта злочину проходило певну еволюцію. Починаючи від тварин та недуховних предметів і закінчуючи людиною, як фізичною особою. Але наразі однаково проводяться дослідження суб'єкту, і пропонуються нові підходи до його розуміння.

Суб'єкт злочину, поряд з об'єктом, об'єктивною та суб'єктивною сторонами, є обов'язковим і самостійним елементом будь-якого складу злочину. Відсутність суб'єкта виключає наявність складу злочину загалом і зумовлює відсутність підстав для притягнення особи до кримінальної відповідальності. Ознаки, що характеризують суб'єкта, нерозривно пов'язані з усіма іншими елементами складу злочину. Саме своїм суспільно небезпечним діянням (об'єктивна сторона злочину) суб'єкт завдає шкоди об'єкту посягання, діючи водночас винно (суб'єктивна сторона) [225, с. 125].

З появою злочинності в людському суспільстві з'являється особа, яку називають злочинцем. Інтерес до особи, яка порушила закон, існував завжди. Однак глибоких, всебічних, цілеспрямованих досліджень особи злочинця не проводилося. У працях вчених із давніх часів і до середини XIX ст. можна віднайти тільки спроби аналізу різних аспектів того, що ми називаємо «особа злочинця». У давні часи відбувся перехід від побутового та онтологічного розуміння світу до особистісного. Давні філософи звернули увагу на людину, уперше всі цінності стали розглядатися через призму суспільних відносин. Концепцією цієї епохи можна вважати висловлювання Протагора з Абдер: «Человек мера всех вещей: существующих, поскольку они существуют, и несуществующих, поскольку они не существуют» [232, с. 9].

Наразі в теорії кримінального права «особистість злочинця» розглядається нерозривно з поняттям «суб'єкт злочину». Однак у кримінально-правовому аспекті дані поняття не є тотожними. Обидва вони розуміють ознаки фізичної особи, яка вчинила злочин, однак їхнє кримінально-правове значення є різним. Виокремлюють дані поняття для того, щоби повніше розуміти можливості й завдання кримінального законодавства. Ознаки суб'єкта злочину необхідні для вирішення питань кримінальної відповідальності, зокрема кваліфікації злочинів. З'ясування ж характеристик особистості злочинця може слугувати, наприклад, більшому повному встановленню обставин вчиненого злочину, причин та умов, які йому сприяли, з метою призначення необхідного для виправлення винуватого покарання та запобігання вчиненню злочинів як засудженими, так і іншими особами [35, с. 108].

Наразі поняття особистість злочинця включено до предмету кримінологічного дослідження. А кримінологія так само тісно пов'язана з кримінальним правом. Більше того, як наголошує В.Г. Хашев для кримінології характеристика особи злочинця є одним із найважливіших питань, що потребують постійної уваги. Оскільки на його думку, розробка належних та ефективних заходів запобігання будь-якому виду кримінальних правопорушень повинна враховувати ті специфічні риси, властивості і якості, що відрізняють злочинців від законослухняних громадян [221, с. 137].

Також слід відмітити, що спочатку розвитку кримінології особистість злочинця вже була дискусійним питанням серед дослідників у цій сфері. Злочинців сприймали, як тип особистості, що випадає з людської популяції. Причому, деякі дослідники відносили злочинців, відповідно до теологічної теорії, до послідовників та нащадків Каїна; інші – співвідносили явище прояву злочинних нахилів у певних осіб із біологічною особливістю людини; треті розробили специфічні соціальні типи злочинців та повністю відкидали тези біологічної концепції; четверті – шукали компроміс між соціальним та біологічним підходом [108, с. 358].

С.А. Шалгунова пише, що погляди на особу злочинця в різні часи були досить різноманітними. На ранніх етапах розвитку суспільства I – XIX ст.ст. дослідники пояснювали причини вчинення злочинів впливом божественного або диявольського на особу злочинця, впливом психічних відхилень та соціуму. У період у XVI – XIX ст.ст. відбувається взаємовплив світових наукових досліджень щодо особи злочинця: вітчизняні вчені (юристи, медики, соціологи) у своїх дослідженнях спиралися на дослідження зарубіжних авторів, але й зарубіжні автори посилалися на вітчизняних дослідників [231, с. 163]. А наприкінці XIX ст. відбувся потужний поштовх до вивчення особи злочинця, що ґрунтувався на дослідженнях осіб, які вчинили насильницькі та корисливо-насильницькі злочини (у сучасному їх розумінні). До 1917 р. переважно вітчизняні юристи та психіатри приділяли значну увагу вивченню особи злочинця. При цьому сформувалося чотири напрямки: класичний, антропологічний, соціологічний і соціалістичний. Зазначені напрямки з різних боків пояснювали та окреслювали особу злочинця й у такий спосіб дали найпотужніший поштовх до вивчення та розуміння цього феномена в подальшому [230, с. 343].

Наявні в науковій площині визначення «особистості злочинця» характеризуються неоднозначністю, але мають і спільні риси. Зокрема їх поєднує позиція, згідно з якою взаємодія в соціумі безпосередньо формує поведінкову характеристику особи злочинця.

Д.В. Бараненко зіставляє поняття «особа злочинця» з поняттям «суб'єкт злочину». Перше зазначає науковець є більш багатогранним і охоплює багато ознак індивіда, не пов'язаних з його правовою характеристикою: місце в системі суспільних відносин, соціальні зв'язки та прояви, ставлення до сучасних соціальних цінностей, психологічні особливості тощо [135, с. 71–72].

Зміст особи злочинця, як елемента криміналістичної характеристики полягає в розгляді людини, як певної системи, властивості та ознаки якої знаходять відображення в навколишньому середовищі та використовуються

під час розслідування. До таких властивостей людини М.В. Салтевський відносив фізичні, біологічні та соціальні. Зі свого боку В.Ю. Шепітько зазначив, що особа злочинця має певні дані демографічного характеру, деякі моральні якості та психологічні особливості [67, с. 145].

Можемо побачити, що поняття суб'єкт злочину за обсягом вужче ніж особистість злочинця. Адже суб'єкт злочину позначає насамперед лише юридичну характеристику злочинця, а особистість злочинця позначає весь комплекс життєвих характеристик.

До ознак особи злочинця, які мають значення для зіставлення криміналістичної характеристики протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань можна віднести такі: вік, стать, освіта, рід занять, соціальне положення.

Аналіз особи злочинця був передбачений законодавцем під час формулювання КК України, як обов'язковий у відповідних загальних засадах призначення покарання ст. 65 КК України. До таких обставин можемо віднести ст. 66 КК України «Обставини які пом'якшують покарання», ст. 67 КК України «Обставина, які обтяжують покарання» та ст. 69 КК України «Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом». До цього ж, відомості про особу злочинця можуть впливати на рішення суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Зі свого боку питання про суб'єкт злочину за своєю сутністю є питанням про особу, яка вчинила злочин і підлягає кримінальній відповідальності. Це прямо впливає із найменування розд. IV Загальної частини КК України – «Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт злочину)» [194, с. 153].

Відповідно до ч. 1 ст. 18 КК України суб'єкт злочину – це фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до КК України може наставати кримінальна відповідальність. Можемо побачити, що суб'єкт злочину характеризується такими ознаками, як фізична особа, обов'язково осудна, та яка відповідно досягла визначеного кримінальним законом віку.

Кримінальний закон також пропонує визначення спеціального суб'єкту злочину. Відповідно до ч. 2 ст. 18 КК України спеціальним суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

Ознаки спеціального суб'єкта доповнюють загальне поняття суб'єкта злочину, виступаючи, як додаткові ознаки, які передбачаються в певній статті Особливої частини КК України для суб'єкта конкретного злочину [58, с. 110–111].

Осудність у ч. 1 та ч. 2 ст. 18 КК України визначається, як обов'язкова ознака суб'єкту злочину. А поняття осудності розглядається у ч. 1 ст. 19 КК України. Де передбачено, що осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними.

Осудність характеризується двома критеріями: юридичним і психологічним. Юридичним критерієм осудності є факт вчинення суспільно небезпечного діяння (злочину), передбаченого законом про кримінальну відповідальність, психічно здоровою особою, здатною повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) (фактичну сторону та суспільну небезпечність свого діяння) та керувати ними під час вчинення злочину. Під психологічним критерієм осудності розуміється стан свідомості особи, її здатність до усвідомленої діяльності. Психологічний критерій осудності характеризується двома ознаками: 1) можливістю (здатністю) повною мірою усвідомлювати характер своїх дій (бездіяльності), тобто усвідомлювати фактичну сторону та суспільну небезпечність свого діяння (іншими словами, коли здатність до усвідомленої діяльності збережена); 2) можливістю керувати своїми діями (бездіяльністю) [3, с. 103–104].

Неосудність у ч. 2 ст. 19 КК України визначається, як нездатність особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння передбаченого КК України усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок

хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки.

Поняття неосудності також складається із сукупності двох критеріїв – медичного і юридичного. Медичний (біологічний) критерій неосудності пов'язаний із хворобливою природою психічного розладу здоров'я людини. Це хронічна душевна хвороба, тимчасовий розлад душевної діяльності, слабоумство чи інший хворобливий стан. Юридичний (психологічний) критерій неосудності включає інтелектуальну ознаку (особа «не могла усвідомлювати своїх дій») і вольову (особа «не могла керувати ними») [172, с. 47].

Відповідно до ч. 1 ст. 20 КК України, підлягає кримінальній відповідальності особа, визнана судом обмежено осудною, тобто така, яка під час вчинення злочину, через наявний у неї психічний розлад не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними.

Тут також мають місце два критерії: 1) медичний (біологічний), виражений у словах «наявний психічний розлад» і 2) юридичний (психологічний), який виражений у словах «не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними». Обмежена осудність не виключає кримінальну відповідальність за вчинене діяння, оскільки особа внаслідок наявності певного психічного розладу лише не повною мірою здатна усвідомлювати фактичні ознаки й суспільну небезпечність вчинюваного діяння та (або) керувати своїми діями (бездіяльністю). Тому, відповідно до ч. 2 ст. 20 КК України визнання особи обмежено осудною враховується судом у разі призначення покарання, і може бути підставою для застосування примусових заходів медичного характеру [58, с. 112–113].

Вік особи – це такий календарний період психофізіологічного розвитку особи, з яким зв'язані біологічні, соціально-психологічні та правові наслідки для юридичного статусу особи [90, с. 68–69].

До XVIII ст. вік злочинця довго залишався невизначеним. Наказ Катерини II, Військовий артикул Петра I не містили вказівки на вік злочинця. Проте стали виділяти вік неповнолітньої особи, верхня межа якого була 17 років. Особи до 17 років не могли піддаватися страті, але інші види покарання їм призначали. Отже, була передбачена пом'якшена відповідальність, що наступала для особи, котра вчинила злочин у віці від 10 до 17 років. Аналіз артикулів Петра I свідчить, що в них розрізнявся умисний злочинець; злочинець, який вчинює злочин під тиском пана (з примусу); випадковий злочинець. Так, С.А. Шалгунова убачає перші витoki типології особи злочинця [231, с. 159–160].

На сьогодні вік кримінальної відповідальності визначений ч. 1 ст. 22 КК України. Де зазначено, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років (загальний вік кримінальної відповідальності). А згідно ч. 2 особи, що вчинили злочини у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності за окремо передбачені кримінальним законодавством злочини (знижений вік кримінальної відповідальності).

Також ще виділяють підвищений вік – де суб'єктами злочинів можуть бути лише певні особи (приклад: військові злочини – з 18 років; злочини проти правосуддя, що вчиняються суддями, – з 25 років) [169, с. 42].

Суб'єктом злочину в національному кримінальному праві традиційно визнається лише фізична особа, тобто людина. Юридичні особи, тварини, механізми ні за яких обставин не можуть бути визнані суб'єктами злочинної діяльності. На думку П.Л. Фріса, у ситуації розвитку та зміцнення в країні деяких видів злочинності (організованої, про екологічної безпеки, економічної та ін.), визнання суб'єктом злочину юридичної особи набуває неабиякого значення [44, с. 201–202].

Тому, поряд із традиційним визначенням суб'єкта злочину наразі набирає поширеності поняття суб'єкт злочину, як юридичної особи.

Однак, незважаючи на традиційні погляди питання щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб є не новим. Дослідники звертають увагу на практику окремих держав, у законодавстві яких уже давно розроблена й ефективно впроваджена система норм щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб. Проблема новели в українському законодавстві полягає у відсутності попереднього обґрунтування й її обговорення перед доповненням КК України. Саме тому і виникла полярність у поглядах науковців. У цьому випадку слушною видається позиція В.О. Навроцького, який оцінюючи міркування, що наводять як прихильники, так і противники встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб, зазначає, що всі вони заслуговують на увагу, і жодне із них не можна категорично відкинути – їх сукупності врешті-решт рівнозначні. Звідси випливає, що цю проблему не можна вирішити в юридичній площині, вона потребує вольового політичного вирішення [181, с. 506–507].

Законодавство деяких іноземних держав передбачає кримінальну відповідальність і юридичних осіб (Закон Макарена – Вуда в США). Шостий міжнародний конгрес кримінального права в Римі (1953 р.) і сьомий – в Афінах (1957 р.) висловився за можливість притягнення до кримінальної відповідальності юридичних осіб. У кримінально-правовій літературі було висловлено думку про те, що суб'єкт не може бути елементом складу злочину, оскільки людина не може бути часткою вчиненого нею. З цим не можна погодитися ні за сутністю (особа проявляється у вчинках і в цьому вона є їх частиною), ні за формою, бо якщо підставою кримінальної відповідальності є склад злочину, то ознаки суб'єкта є його елементом [87, с. 213].

Наразі в міжнародному кримінальному праві є такі практика сприйняття юридичної особи, як суб'єкта злочину: визнання, заперечення та заходи кримінально-правового характеру (квзікримінальна відповідальність).

Україна обрала шлях застосування квазікримінальної відповідальності юридичних осіб. Початком впровадження даного інституту справедливо вважають прийняття 23 травня 2013 року Закону України № 314-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» [143].

Зосередимо увагу, що відповідальність кримінально-правового характеру юридичних осіб не виключає кримінальну відповідальність фізичних осіб.

Судом до юридичних осіб можуть застосовуватися: штраф, конфіскація майна та ліквідація (ч. 1 ст. 96-6 КК України).

Юридична особа може нести квазікримінальну відповідальність тільки за злочини, які прямо передбачені кримінальним законодавством. Серед злочинів, котрі найближче підходять до предмету нашого дослідження, можемо виділити ст. 368-3 КК України, яка може передбачати відповідальність за підкуп службових осіб спортивних організацій та ст. 369 КК України, за підкуп службових осіб спортивних організацій державної форми власності [16, с. 235].

Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань не входить до переліку статей за які згідно ч. 1 ст. 96-3 КК України може нести відповідальність юридична особа. Позиція законодавця для нас не зрозуміла, бо наряду зі ст. 368-3 та ст. 369 КК України юридична особа може вчиняти й діяння передбачені ст. 369-3 КК України з метою отримання неправомірної вигоди [16, с. 235].

Однією з умов правильного застосування ст. 369-3 КК України є точне встановлення кола осіб, які можуть бути суб'єктами цього злочину. Дотримання цієї умови передбачає з'ясування цілої низки питань щодо, як кримінально-правових, так і кримінологічних ознак цих осіб [55, с. 213].

Розглядаючи безпосередньо досліджувану нами статтю, бачимо, що згідно з приміткою, суб'єктом правопорушень цієї статті є особи, зазначені в

ч. 2 ст. 17 Закону. Однак зазначена стаття робить посилання на ч. 3 ст. 6 Закону. Навіщо законодавець застосовує подвійне посилання не зрозуміло.

Відповідно до ч. 2 ст. 17 Закону суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення, що впливають на результати офіційних спортивних змагань можуть бути: особи, зазначені в ч. 3 ст. 6 Закону, які вчинили корупційне правопорушення (спортсмени, особи допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадові особи у сфері спорту); особи, які порушили заборону, встановлену в ч. 4 ст. 8 Закону (спортсменам, особам допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовим особам у сфері спорту забороняється розміщувати ставки на спорт щодо результатів офіційного спортивного змагання, у якому вони або їхня команда беруть участь); особи, які примушували чи підбурювали цих суб'єктів до правопорушень або вступили з ними у змову [150].

Закон пропонує відповідний перелік понять для визначення суб'єктів протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.

Спортсмен – фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах. Особа допоміжного спортивного персоналу – будь-який тренер, наставник, менеджер, агент, працівник команди, офіційна особа команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються до спортивних змагань. Посадова особа у сфері спорту – власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання, керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання [150].

У питанні визначення суб'єкту наразі вбачається не витриманість термінології. Так, у ч. 3 ст. 6 Закону та низці інших статей йдеться про осіб допоміжного персоналу, «які беруть участь у спортивному змаганні», а в ч. 2

ст. 6 Закону відповідні особи названо такими, які беруть участь у спортивному змаганні «безпосередньо». Н.М. Ярмиш зазначає що це навряд чи різні особи. Звісно, «допоміжний персонал» тому і є допоміжним, що лише допомагає в проведенні змагань, а не бере в них «безпосередню участь» [237, с. 197].

Наразі вбачається стилістична помилка у викладенні ч. 2 ст. 6 Закону. З метою єдності термінології є необхідність якомога швидкого її виправлення.

А.О. Данилевський зазначає, що у ч. 3 ст. 6 Закону використовується формулювання «особи допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні», хоча ознака участі в спортивному змаганні відповідно до положень статті 1 Закону притаманна тільки спортсменам, а допоміжний спортивний персонал лише обслуговує або лікує спортсменів. Таким чином, відповідальність допоміжного спортивного персоналу за вчинення злочину, передбаченого в статті 369-3 КК України взагалі неможлива, адже умовою відповідальності таких осіб відповідно до положень Закону є їх участь у спортивному змаганні, а вони в ньому участі не беруть. Проблема з визначенням суб'єкта злочину, що розглядається, пов'язана з тим, що законодавець об'єднав у межах однієї частини статті 369-3 КК України діяння, які можуть вчинятися як загальним, так і спеціальним суб'єктом. До того ж, особи, які підпадають під ознаки спеціального суб'єкта, можуть виступати і спеціальними потерпілими від вчинення цього злочину (наприклад, у формі примушування). А.О. Данилевський вважає, що у випадку закріплення відповідальності за такі злочини в різних статтях (частинах однієї статті), вирішити питання про чітке визначення суб'єктів відповідних злочинів було б набагато легше [52, с. 52].

З позицією науковця щодо осіб допоміжного спортивного персоналу не погоджуємося. Адже особи допоміжного спортивного персоналу, беруть участь у спортивному змаганні не безпосередньо, на відміну від спортсменів. Однак через свою діяльність можуть впливати на результати офіційних спортивних змагань.

А.О. Данилевський також зосереджує увагу на примітці до ст. 369-3 КК України де вказується, що суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені в ч. 2 ст. 17 Закону. Відповідні положення закону не просто визначають, хто саме може бути суб'єктом певних дій, а й чітко розмежовують, хто з них відповідає за вчинення яких дій. Так, особи зазначені у ч. 3 ст. 6 Закону (спеціальні суб'єкти) несуть відповідальність за вчинення корупційного правопорушення та порушення заборони ставок на спорт, а всі інші (загальні суб'єкти) – тільки за примушування, підбурювання або вступ у змову із спеціальними суб'єктами. У такий спосіб, робить висновок А.О. Данилевський, що загальний суб'єкт не може нести кримінальної відповідальності за підкуп спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу та посадових осіб у сфері спорту, оскільки ані у ч. 2 ст. 17, ані у ч. 3 ст. 6 Закону не зазначено, що вони можуть вчиняти такі дії (є хіба що вказівка на те, що вони можуть надавати пропозиції неправомірної вигоди) [52, с. 52]. Однак, К.П. Задоя дещо іншої думки. Так, він пише, що вплив, який здійснюється шляхом примушування, підкупу чи вступу у змову, очевидно, може вчинятися загальним суб'єктом [63, с. 152].

Зі змісту ч. 1 ст. 369-3 КК України зрозуміло, що законодавець передбачає відповідальність за вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову саме загального суб'єкта. Тому, відсутність підкупу у ч. 3 ст. 17 Закону, як способу впливу на результати офіційних спортивних змагань вчиненого загальним суб'єктом злочину, вважається знову ж таки, результатом стилістичної помилки.

Слушною наразі є позиція Н.М. Ярмиш. Вона зазначає, що загалом Закон слід вважати таким, що грубо порушує канони законодавчої техніки, правила граматики (як морфології, та й синтаксису), закони логіки (тобто здорового глузду), страждає лінгвістичною безпорадністю [237, с. 202].

Даний вираз пояснює причину наявної невідповідності Закону, сучасному стану кримінального законодавства та Закону України «Про запобігання корупції».

Також слухна думка Ю.В. Гродецького, що неточною є вказівка на суб'єкта, що вживається в однині. Адже в ст. 369-3 КК України передбачена відповідальність за два злочини, кожний з яких має свою специфіку, що обумовлює відмінність не тільки в ознаках їх об'єктивної сторони, а й у характеристиках суб'єктів. Це означає, що коло суб'єктів цих злочинів не може бути обмежено вказівкою на одну особу, мова має йтися про декількох осіб [49, с. 270].

Підтримуємо науковця, та вбачаємо необхідність внесення змін до примітки ст. 369-3 КК України, де слово «суб'єктом» замінити на «суб'єктами».

Варто зазначити, що примітки до статей Особливої частини КК України є їхньою невід'ємною структурною частиною на сучасному етапі кодифікації кримінально-правових норм. Водночас примітки доповнюють, уточнюють диспозицію статей Особливої частини КК України, а тому є логічним компонентом кримінально-правової заборони. На сьогодні примітки виконують нормативну, дефінітивну, уточнюючу та інформативну функції, оскільки допомагають з'ясувати зміст того чи іншого поняття, яке використовується в диспозиції статті Особливої частини КК України, уточнюють межі кримінально-правової заборони. У разі формулювання приміток до статей необхідно досягти такого ступеня законодавчої майстерності, щоби вони дійсно мали нормативний характер та не потребували додаткових роз'яснень [196, с. 306].

У випадку із приміткою до статті 369-3 КК України, то вона, на нашу думку, дає більше питань чим роз'яснень. Ю.В. Гродецький взагалі має сумніви щодо доцільності існування примітки досліджуваної статті, і наголошує, що головним призначенням приміток є уточнення та роз'яснення

понять, що використовуються законодавцем у КК України з яким примітка до ст. 369-3 КК України не справляється [49, с. 273].

Вважаємо, що внесення змін до досліджуваної примітки, можуть задовольнити зауваження наукової спільноти, щодо застосування кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

Оскільки злочин у ч. 2 ст. 369-3 КК України вчиняється щодо неповнолітніх, його суб'єктом може бути лише повнолітня особа, тобто така, що досягла віку 18 років. Особа вважається такою, що досягла відповідного віку (у нашому випадку 18 років) не в день народження, а з нуля годин доби, що настає за цим днем [22, с. 12].

Відповідно до п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України № 5 від 16.04.2004 за відсутності відповідних документів і неможливості їх одержання вік неповнолітнього встановлюється судово-медичною. У цьому випадку днем народження вважається останній день того року, який названий експертом. У разі визначення віку мінімальною й максимальною кількістю років суд приймає рішення зважаючи на встановлений експертом мінімальний вік [162].

Наведемо ґрунтовний аналіз суб'єктів протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, який здійснив В.В. Сокурєнко.

У результаті його дослідження було виявлено, що професійні спортсмени – не єдині адресати протиправного впливу, зокрема, підкупу, що може визначити результати офіційних спортивних змагань. Здійснене науковцем дослідження виявляє таку кримінологічну структуру матч-фіксингу за ознакою одержувача неправомірної. Основні зусилля суб'єктів протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань щодо підкупу спрямовуються безпосередньо на спортсменів. Сукупно частка такого впливу складає 78% з незначним переважання підкупу кількох спортсменів (гравців) однієї команди (40%) над підкупом окремого гравця (38%). На другому місці за ранжиром – підкуп членів тренерського штабу

(10%). Частіше – одного з помічників головного тренера та рідше самого головного тренера. У подальшому через тренерський штаб відбувається опосередкований вплив на гравців із використанням інших, безгрошових важелів впливу на гравців, структурну побудову командної гри тощо. Цікаво відмітити, що порівняно незначною є частка підкупу суддів (5%). Це пов'язано з пильним контролем за їх діяльністю, поширенням використання технічних засобів контролю за ходом та результатами змагання, що мінімізує роль суддівської дискреції та можливості суттєвого впливу на результати спортивного змагання. Так само умовно невеликою є й питома вага підкупів (та їх спроб) власників спортивних клубів (5%). Найменш часто (не більш як у 2% випадків) трапляється підкуп допоміжного персоналу: медичних працівників, фізіотерапевтів (з метою подовження періоду виліковування, відновлення травмованого спортсмена) [180, с. 117–118].

Зазначимо, що одним із важливих чинників забезпечення якісного кримінально-правового забезпечення розслідування злочинів є можливість доступу до ресурсів глобальної мережі Internet. За кількістю інформації та ступеню її оновлення в мережі Internet загалом характеризують, як перспективне джерело інформації [54, с. 179]. ЗМІ в мережі Internet є перспективним джерелом інформації під час виявлення злочинів у сфері фізичної культури і спорту. Аналіз публікацій ЗМІ дає можливість ефективно використовувати наявні оперативно-розшукові можливості [13, с. 132].

Так, переконані в необхідності дослідити наявні в мережі Internet повідомлення про вчинення злочинів, які передбачають протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань [16, с. 233], [9, с. 267].

У травні 2018 року колишній заступник голови Національної поліції України Ігор Купранець прокоментував роботу п'яти груп, які заробляли ставками на спорт, так званий тоталізатор. Зазначені особи вступали у змову із гравцями, тренерами або суддями та домовлялися щодо результатів договірних матчів. Під час проведення матчів, надавалися заздалегідь обумовлені сигнали. У цей момент співучасники через зареєстровані на

підставних осіб акаунтах робили ставки переважно в азійських букмекерських конторах. Так, за одну гру, вони заробляли від 10 до 100 тисяч доларів [1].

У 2019 році очільник Комітету етики та чесної гри Франческо Баранка розповів, як професійний футбольний клуб «Суми» заробляли на договірних матчах. «Суми» займалися двома видами діянь: підкуп арбітрів або суперника, або ж ставки на свою перемогу. В іншому випадку, коли вони не платили арбітрам і поступалися, то грали проти себе на букмекерські контори. Звісно, що «Суми» отримували грошові кошти й на своїх поразках, і на своїх перемогах. У результаті чого за найбільш скромними підрахунками, сума їхнього заробітку доходить до 10 млн євро [23].

Навіть побіжний огляд ЗМІ дає змогу зрозуміти, що наявна безліч випадків вчинення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. Однак, незважаючи на резонансні повідомлення в ЗМІ, незважаючи, що кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань передбачено в далекому 2015 році, відомості про засуджених осіб у Єдиному державному реєстрі судових рішень відсутні. Будемо сподіватися, що наші напрацювання будуть сприяти покращенню кримінально-правової охорони результатів офіційних спортивних змагань.

За результатами нашого дослідження встановлено, що суб'єктом злочину передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України в першій формі може бути загальний суб'єкт: фізична осудна особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років, а в другій формі та ч. 3 ст. 369-3 КК України – спеціальний суб'єкт, а саме: спортсмен – фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах; особа допоміжного спортивного персоналу – будь-який тренер, наставник, менеджер, агент, працівник команди, офіційна особа команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються до

спортивних змагань; посадова особа у сфері спорту – власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання, керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання [16, с. 235–236].

У зв'язку з тим, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися юридичними особами, пропонується додати ст. 369-3 КК України до переліку статей за які згідно п. 1 ч. 1 ст. 96-3 КК України можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру [16, с. 236].

Для досягнення єдності термінології вбачається необхідність виключити слово «безпосередньо» із ч. 2 ст. 6 Закону [16, с. 236].

У примітці до ст. 369-3 КК України, слово «суб'єктом» пропонується замінити на слово «суб'єктами» [16, с. 236].

До переліку способів протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань вчинюваних загальним суб'єктом злочину (ч. 2 ст. 17 Закону) пропонується додати підкуп [16, с. 236].

3.2 Суб'єктивна сторона складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань

Поведінка індивіда є проявом психічних процесів, що відбуваються в його свідомості. Найважливішою ознакою людини є її соціальні якості, за допомогою яких вона сприймає загальноприйняті правила поведінки й норми соціального гуртожитку. Зазначені положення знаходять своє відображення в її свідомості, завдяки чому вони осмислюються й перетворюються в життя. Водночас будь-який індивід співвідносить свою поведінку з інтересами інших людей, суспільства й держави, що зі свого боку, створює найсприятливішу систему соціальних відносин, що дає можливість повною

мірою співвідносити права і свободи окремої особи й суспільства в цілому [91, с. 215].

Встановлення суб'єктивної сторони злочину має таке значення:

- впливає на кваліфікацію злочину;
- надає можливість відмежовувати один злочин від іншого;
- впливає на призначення покарання;
- впливає (характер суб'єктивної сторони) на вирішення питання

звільнення від кримінальної відповідальності та покарання [86, с. 46].

Хоч і дослідження суб'єктивної сторони почалось уже порівняно давно з ХІХ ст., однак залишилася велика кількість запитань, які наразі не знайшли загального розуміння в кримінальному законодавстві.

Ще більше спірних питань виникає коли мова йде про, доволі молоду, теорію кримінально-правової кваліфікації говорить Н.Р. Лащук [98, с. 83]. Адже кримінально-правова кваліфікація є визначальним питанням здійснення кримінального провадження, одним з основних етапів (стадій) застосування кримінально-правової норми, і є базовим поняттям у кримінально-правовій літературі та слідчо-судовій практиці [214, с. 10].

Суб'єктивна сторона складу злочину, як внутрішнє психічне ставлення особи до вчинюваного діяння є найбільш глибоким за змістом та найменш дослідженим аспектом злочинної поведінки зазначає Р.В. Вереша. Окрім класичного підходу, згідно з яким суб'єктивна сторона складу злочину є внутрішнім (психічним) ставленням суб'єкта злочину до вчинюваного діяння, є також положення щодо уявної універсальності суб'єктивної сторони складу злочину, коли вона ототожнюється із сукупністю будь-яких об'єктивно-суб'єктивних обставин, що визначає в поведінці конкретної особи її негативне ставлення до суспільних цінностей [38, с. 35].

Прихильники останньої позиції вважають, що хоча суб'єктивна сторона і є проявом психічної, нематеріальної діяльності винної особи, вона весь час має визначатися, як факт об'єктивної дійсності, оскільки психічна робота людини в злочині, як і в будь-якій свідомій поведінці, об'єктивується

в її діянні. Учені-криміналісти обґрунтовано зазначають, що неможливо дослідити дії або бездіяльність особи у відриві від її внутрішніх (суб'єктивних) чинників, оскільки сам термін «діяння» означає певну поведінку людини, зумовлену її свідомістю й волею, а у разі вчиненні злочинного діяння – сваволею та нездійсненими мріями. Тобто, зважаючи на психологію, людина нічого не робить без свідомого наміру, без бажаної мети, тому будь-який вчинок людини є проявом її волі та контролюється її свідомістю. Суб'єктивні ознаки злочину відображаються в конкретному діянні. Зовнішньо такі ознаки проявляються як об'єктивні, змістовні (семантичні) показники [69, с. 159–160].

С.І Селецький пише, що суб'єктивна сторона складу злочину – це процес мислення, бажання і волі людини, у якому відображаються її об'єктивна поведінка людини, у якому відображаються її об'єктивна поведінка та інші зовнішні обставини, пов'язані з вчиненням злочину. Суб'єктивна сторона складу злочину завжди знаходить свій вияв у певному зовнішньому протиправному діянні. Тобто, в об'єктивних ознаках злочину знаходять свій вияв мотив, мета і, у кінцевому підсумку, волевиявлення особи. Суб'єктивна сторона складу злочину – це внутрішня сутність злочинного діяння; це ті внутрішні процеси, які відбуваються в психіці осудної особи під час вчинення нею передбаченого кримінальним законом суспільно небезпечного діяння. Характерними ознаками (елементами) суб'єктивної сторони злочину є вина, мотив та мета вчинення злочину [173, с. 64–65].

Ми ж наразі являємося прихильниками класичної позиції розуміння суб'єктивної сторони. Де суб'єктивна сторона розуміється, як внутрішній прояв вчиненого злочинного діяння. Розглянемо деякі розповсюджені позиції вчених із приводу розуміння суб'єктивної сторони в класичному її розумінні.

О.Ф. Скаун дотримується точки зору, що суб'єктивна сторона – це сукупність ознак, які характеризують суб'єктивне (психічне) ставлення особи

до вчиненого нею протиправного діяння і його негативних наслідків, а саме – вина, мотив, мета [177, с. 422].

С.А. Шалгунова, суб'єктивну сторону розуміє, як психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно небезпечного діяння й до його наслідків (які настали, або могли настати). Серед ознак виділяє додатково емоції [85, с. 73].

Можемо побачити, що питання визначення суб'єктивної сторони злочину вирішено в кримінальній науці більш менш однотайно, однак виявляється дискусійним питання щодо елементів суб'єктивної сторони. Насамперед це стосується емоційного стану (емоцій) як окремому елементу складу суб'єктивної сторони злочину. Наразі кримінальне законодавство налічує декілька різновидів визнання емоційного стану злочинця в складі злочину, які зведено до таких підходів.

Згідно з першим підходом, емоційний стан особи не входить до суб'єктивної сторони злочину, а притаманний лише окремим привілейованим складам злочинів, у яких умовою відповідальності є перебування винного в стані сильного душевного хвилювання. Наприклад, А.О. Пінаєв принципово заперечує проти того, щоб емоційний стан особи розглядався структурною ознакою суб'єктивної сторони складу злочину і вивчався в її межах, мотивуючи це тим, що емоції притаманні будь-якій діяльності людини, тобто присутні у вині, наявні у разі формування мотивів та мети. Цей науковець, окрім того, вважає, що емоційний стан повинен вивчатися виключно в межах привілейованих складів, у яких йдеться про стан афекту. Такої ж думки дотримуються й ті вчені, які у разі аналізу змісту суб'єктивної сторони складу злочину взагалі не згадують про емоційний стан особи. Проте ще А.А. Піонтковський, який також не розглядав емоційний стан окремо, усе ж наголошував на тому, що емоційна сторона злочину дозволяє більш глибоко зрозуміти мотиви вчиненого діяння, спрямованість умислу або причини недбалості і, у такий спосіб, більш глибоко зв'язувати характер вини особи в цьому злочині [81, с. 606].

Перший підхід не визначає емоційний стан особи як структурний елемент суб'єктивної сторони злочину, а лише як характерний окремим складам злочинів котрі мають пом'якшуючі обставини.

Згідно з другим підходом, емоційний стан особи (так само, як мотив і мета) не є самостійною ознакою суб'єктивної сторони складу злочину, а входить у зміст вини. Уперше таку точку зору висловив ще в 1950 р. Б.С. Утевський, який підкреслював, що емоційний стан особи входить у зміст вини як її елемент оскільки вони є двигуном волі особи та умислу на вчинення злочину. Такої позиції дотримуються також, зокрема, П.С. Дагель та Г.А. Крігер. Так, П.С. Дагель, ототожнюючи суб'єктивну сторону злочину із виною, вважає мотив, мету та емоційних стан складовими компонентами психічного ставлення, яке складає вини. Г.А. Крігер зазначає, що мотив, мета і емоції завжди притаманні будь-якій людській поведінці, у тому числі і злочинній [81, с. 606].

Даний підходи ми також не підтримуємо, адже згідно ст. 23 КК України виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності. Емоційний стан законодавець не вносить до поняття вини, адже вони можуть не мати значення для деяких злочинів.

Згідно з третім підходом, емоційний стан злочинця відносять до факультативної ознаки суб'єктивної сторони злочину.

Так, М.Й. Коржановський писав, що емоції мають значення для з'ясування суб'єктивної сторони злочину, вони можуть свідчити про мотиви вчинення злочину або вказувати на мету його вчинення. Взагалі емоції лежать за межами складу злочинів і впливають лише на призначення покарання [87, с. 248–249].

Дана думку підтверджується Постановою Пленуму Верховного Суду України № 2 від 7 лютого 2003 року «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи». У п. 23 зазначено, що деякі злочини характеризуються не лише умислом, а й таким емоційним станом винного,

який значною мірою знижував його здатність усвідомлювати свої дії або керувати ними [164].

Бачимо, що зазначена постанова також свідчить про необхідність врахування емоційного стану на призначення покарання. Наразі ми підтримуємо позицію згідно з якою емоційний стан виноситься за межі складу злочину, і має впливати тільки на питання призначення покарання.

Згідно з загальним правилом єдиною обов'язковою й основною ознакою суб'єктивної сторони злочину є вина. Тому, розкриваючи питання елементів суб'єктивної сторони, вважаємо за необхідно починати саме з неї.

Значення вини відображається в багатьох національних та міжнародних нормативно-правових актах. Зокрема можемо виокремити наступні.

Згідно ч. 1 ст. 11 Загальної декларації прав людини кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде встановлена в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, під час якого їй забезпечують усі можливості для захисту. А ч. 2 ст. 11 ніхто не може бути засуджений за злочин на підставі вчинення будь-якого діяння або за бездіяльність, які під час їх вчинення не становили злочину за національними законами або за міжнародним правом [61].

Згідно п. 2 ст. 6 Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод» від 04 листопада 1950 року кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку [76].

Якщо зазирнути до норм Конституції України, то ми можемо побачити ст. 62, яка безпосередньо стосується вини. У ній зазначено «особа вважається невинуватою у вчиненні злочину й не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду». Відповідно до даного принципу кримінальна відповідальність можлива тільки за наявності вини.

Згідно ч. 18 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 01

листопада 1996 року № 9 проголошено, що у разі розгляду кримінальних справ має суворо дотримуватися закріпленого у ч. 1 ст. 62 Конституції України принципу презумпції невинуватості, згідно з яким особа вважається невинуватою у вчиненні злочину й не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили. Водночас неприпустимо покладати на обвинуваченого (підсудного) доведення своєї невинуватості [151].

Наступним нормативним актом який розглядає вину, уявляється КК України. Згідно до ч. 2 ст. 2 «особа вважається невинуватою у вчиненні злочину й не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Відповідно до ст. 23 КК України «виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності».

Вірно зауважує Є.Л. Стрельцов, що з урахуванням положень суб'єктивної сторони є й більш тісний предметно-системний зв'язок між кримінальним правом і кримінальним процесуальним правом. Наприклад, ст. 45 КК України передбачає умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, а глава 35 чинного КПК України «Кримінальне провадження на підставі угод» містить низку статей, які закріплюють положення щодо угоди в кримінальному провадженні (ст. 468), про ініціювання та укладення угоди щодо визнання винуватості (частини 2, 3, 4, 5, 6 ст. 469), обставини, що враховуються прокурором у разі укладення угоди про визнання винуватості (ст. 470), зміст угоди про визнання винуватості (ст. 472) та ін. Аналіз показує, що досі є певні неузгодженості відносно закріплення окремих положень у кримінальному та кримінальному процесуальному законодавстві щодо правової оцінки психічного ставлення людини до своїх суспільно небезпечних діянь, але, за великим рахунком, це певною мірою достатньо інноваційний підхід до

подальшого розвитку взаємозв'язку між цими галузями законодавства [187, с. 166–167].

З чого виходить, що вина уявляється найважливішим елементом складу суб'єктивної сторони злочинного діяння. Відсутність у особи вини, повністю виключає склад злочину.

У разі встановленні вини та її змісту в кожному конкретному випадку слід виходити з її об'єктивного існування в реальній дійсності. Тому вину має бути доведено на досудовому слідстві й під час судового розгляду на підставі аналізу всіх зібраних у провадженні доказів. Вона входить до змісту предмета доведення в кожному кримінальному провадженні. Суд пізнає вину так, як він встановлює й пізнає інші факти та явища об'єктивної дійсності, що існують або відбуваються в зовнішньому світі поза свідомістю окремої людини чи свідомістю суддів. Тобто, встановлення вини, її форми та виду – необхідна умова правильної кваліфікації злочину. Значення вини полягає також в тому, що наше кримінальне право виходить із принципу суб'єктивного ставлення за вину [89, с. 169–170].

П.А. Воробей вважає, що найбільшим здобутком історичного розвитку юриспруденції та кримінального законодавства є суб'єктивне ставлення у вину – інкримінування вчиненого особою діяння за наявності її вини. Цивілізованість і демократичність певної правової системи, її законодавства та правосуддя визначаються, головним чином, і першу чергу тим, яким є її ставлення у вину: об'єктивним чи суб'єктивним, яке місце в законодавстві посідають ці протилежні принципи кримінальної відповідальності, у якому співвідношенні вони перебувають між собою. Ставлення у вину – об'єктивне чи суб'єктивне – може бути лакмусовим папірцем для визначення демократичності та рівня розвитку певного законодавства, правового захисту особи, суспільства й держави. Незворотний шлях розвитку кримінального законодавства – від об'єктивного до суб'єктивного ставлення у вину, від об'єктивно-суб'єктивного – до виключно суб'єктивного [227, с. 101–102].

Необхідно зазначити, що помилковим є твердження згідно з яким суб'єктивне ставлення у вину ототожнюють із принципом винної відповідальності.

Слушною з цього приводу є думка В.В. Шаблистого, котрий виходячи із буквального тлумачення поняття вини та її форм у КК України і розуміння об'єктивного ставлення у вину як необхідність врахування об'єктивних умов вчинення злочину, припускає, що у вітчизняній кримінально-правовій науці слід вести мову про суб'єктивно-об'єктивне ставлення (при безумовному пріоритеті суб'єктивного). Науковець вважає, що таке твердження повністю відповідає положенням чинного кримінального закону. Належне кримінально-правове забезпечення безпеки людини напряму залежить від дотримання правових приписів правозастосовником. У зв'язку із цим В.В. Шаблистий пропонує принцип винної відповідальності розуміти окремо від суб'єктивного ставлення у вину [227, с. 104].

Погоджуємося з думкою науковця, та вважаємо, що досліджуючи питання вини, як складової суб'єктивної сторони злочину, необхідно вести річ не про суб'єктивне ставлення у вину, а про суб'єктивно-об'єктивне ставлення у вину. А пріоритет віддавати все ж таки суб'єктивному ставленню.

Поряд із цим, тяжкість кожного злочинного діяння характеризується окремим ступенем вини, як оціночною категорією вини.

Так, Р.В. Вереша зазначає, що питання про вину було й залишається одним із найбільш складних у кримінальному праві Західної Європи, радянській, російській та вітчизняній кримінально-правовій науці у XVIII-XXI ст. Немає однозначності в підходах до питання вини й сьогодні. У світовій кримінально-правовій літературі є чимало концепцій (теорій) вини. Як основні ми можемо зазначити: нормативну, оціночну концепцію (теорію), об'єктивну та психологічну теорію вини [37, с. 5–6].

Узагальнюючи положення нормативної теорії, у викладі її Е. Белінгом, Р.В. Вереша виділяє такі основні характеристики вини, які в загальному вигляді дають змогу зрозуміти її суть:

- кримінально-правові поняття мають бути виключно нормативними;
- вина є умовою кримінальної відповідальності;
- вина є самостійним елементом злочинного діяння, однопорядковим складу і протиправності;
- вина – психічне ставлення суб'єкта до вчиненого діяння;
- для наявності вини суб'єкт має усвідомлювати, що його діяння заборонене правом;
- вина є родовим поняттям умислу та необережності щодо конкретного складу [36, с. 17].

Узагальнюючи положення оціночної теорії, Р.В. Вереша виділяє такі основні її положення, що характеризують вину:

- правові поняття, у тому числі й поняття вини, мають бути виключно оціночними;
- сутність вини полягає в негативній оцінці судом поведінки обвинуваченого як такої, що суперечить праву;
- вина не вичерпується психічним ставленням особи до передбачених у складі обставин і не зводить до умислу та необережності;
- вина є поза межами складу злочину (в традиційному для оціночної теорії розумінні складу злочину);
- усвідомлення протиправності є обов'язковим для наявності вини;
- вина є підставою кримінальної відповідальності [37, с. 26].

Автор узагальнюючи положення об'єктивної теорії, звертає увагу дослідників на такі ознаки теорії:

- вина є умовою кримінальної відповідальності;
- вина є ознакою складу злочину;
- для наявності вини має усвідомлюватися формальна протиправність діяння;

- умисел та необережність утворюють психологічну ознаку вини;
- встановлення вини опосередковано трьома умовами, і відповідно до цього вина має три ознаки: біологічну, психологічну та нормативну [33, с. 87].

Можемо побачити, що не одна із вище перелічених теорій визначення вини не підходить до реалій кримінального законодавства України.

Узагальнюючи положення психологічної теорії вини, Р.В. Вереша виділяє основні її характеристики:

- вина – це психічне ставлення особи до злочинного діяння, яке вчиняється нею, та його наслідків у формі умислу чи необережності;
- вина – це завжди умисел або необережність;
- до кожного психічного акту певною мірою належать два елементи (аспекти) – інтелектуальний та вольовий; інколи виділяється і третій елемент (аспект) – емоційний;
- вина є умовою кримінальної відповідальності;
- усвідомлення протиправності не є обов'язковим для наявності вини;
- у принципі, у межах психологічної теорії вини можна виділити також нормативний елемент [33, с. 94].

Наразі можемо побачити, що в КК України наразі обрана психологічна теорія вини. Яка має витоки ще з радянських часів, і наразі має своє відображення в ст. 23 КК України.

Зважаючи на вищезазначене, протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися виключно з прямим умислом, що характерно для всіх частин. Тобто, особа вчиняючи протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань повинна усвідомлювати суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачати його суспільно небезпечні наслідки й бажати їхнього настання.

Так, 14.11.2016 року до суду надійшла скарга ОСОБА_2 на бездіяльність співробітників Дніпровського УП ГУ Національної поліції у м. Києві, яка полягає невнесенні відомостей до ЄРДР. Скаржник вказує, що

01.11.2016 року він, як Народний депутат України, звернувся до Дніпровського УП ГУ Національної поліції у м. Києві із заявою про кримінальне правопорушення щодо протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань під час проведення чемпіонату України серед юніорів та юніорок до 21 року, що відбувся 23 березня 2016 року. Дана заява зареєстрована за № 91078. Підставою звернення стали дії спортивних суддів, які забезпечували суддівство на зазначеному спортивному заході. Чемпіонат транслювався в прямому ефірі у всесвітній мережі Internet за адресою: <http://vhome.vi-port.com.ua/video-translyatsiya>. Означену трансляцію переглядав ОСОБА_3 – батько учасниці у ваговій категорії до 44 кілограмів ОСОБА_4. Перед виходом на татамі ОСОБА_4, комісар татамі суддя ОСОБА_9 змінює суддю ОСОБА_11 на суддю ОСОБА_12 для суддівства пів фінального поєдинку ОСОБА_5 зі спортсменкою ОСОБА_6. Між тим суддя ОСОБА_9 пояснює власне рішення таким чином: «Тань, там просто эту схватку уже проплатили, ты не в курсе, а ОСОБА_8 знает». У сказаному можна пересвідчитися, переглянувши відеозапис чемпіонату, який розміщений у мережі Internet. До зазначених вище дій ОСОБА_7 нагадує ОСОБА_8: «ОСОБА_8, Игорь! Забуй, подъем две сотки». Перераховані вище факти, на думку заявника, свідчать про корупційну складову у діяльності ОСОБА_9, ОСОБА_10 під час реалізації повноважень судді на чемпіонаті України серед юніорів та юніорок до 21 року 23 березня 2016 року у м. Києві. Як вважає скаржник, вказані дії ОСОБА_8 та ОСОБА_9 містять склад злочину, передбаченого ст. 369-3 КК України [107].

Виходячи з вище наведеного, ОСОБА_8 та ОСОБА_9 усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх діянь, передбачали суспільно небезпечні наслідки протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань і бажали їх настання.

Хоча як зазначалося вище вина – це основна, обов’язкова ознака будь-якого складу злочину, що визначає наявність суб’єктивної сторони і значною мірою її зміст. Відсутність вини виключає суб’єктивну сторону і тим самим

склад злочину. Проте в багатьох злочинах суб'єктивна сторона потребує встановлення мотиву і мети, що є її факультативними, тобто не завжди обов'язковими ознаками. Вони мають значення обов'язкових лише в тих випадках, коли названі в диспозиції закону як обов'язкові ознаки конкретного злочину [35, с. 127].

Дотримуємося тієї думки, що мотив – це те що підбурює до діяння (дії або бездіяльності), а ціль – це кінцевий результат.

У зв'язку з цим слід зауважити, що оскільки мотив рухає людиною, а мета визначає напрям його руху, впливає висновок: мета не може бути без мотиву (бо керує діями, спрямованими на досягнення конкретної мети, мотив) і, крім того, при певному діянні людини – як правомірне, так і протиправне – мотив і мета за своїм змістом повністю або частково збігаються (оскільки мотив зумовлює дії особистості, спрямовані на задоволення будь-якої потреби, а мета висловлює кінцеву направленість цих дій), тобто вони представляють певну єдність [132, с. 189].

Так, мотивом та метою протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань є одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України незалежно від грошового та матеріального виміру. А у ч. 3 ст. 369-3 КК України є одержання неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

У діях вище зазначених ОСОБА_8 та ОСОБА_9 мотив та мета протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань є одержання неправомірної вигоди в грошовому вигляді, а саме «две сотки», як дослівно зазначено в матеріалах Єдиного державного реєстру судових рішень.

Одержання неправомірної вигоди для себе чи для третьої особи внаслідок впливу на результати офіційних спортивних змагань як друга форма вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 369-3 КК України, являє собою набуття у володіння неправомірної вигоди: 1) переданої іншою

особою як винагороди за вчинення одержувачем вигоди впливу на результати офіційних спортивних змагань (наприклад, суб'єкт одержує грошову винагороду від третьої особи за вчинення примушування спортсмена до певного результату під час офіційних змагань); 2) одержаної як наслідку здійснення такого впливу (зокрема, виграшу від ставок на спорт). Злочин у цій формі вчиняється також виключно з прямим умислом [118, с. 1188].

Останньою факультативною ознакою протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань виокремимо емоційний стан злочинця.

Емоції як окрема категорія не є виключно кримінально-правовою чи юридичною – традиційно їх досліджують різні науки, до яких належать психологія, судова психіатрія, юридична психологія тощо. Визначення поняття емоцій у різних науках не є однаковим, внаслідок чого теоретичні положення кримінального права щодо емоційного стану, які використовують у законодавчій, правозастосовній та експертній діяльності, містять низку неоднозначних аспектів, що вимагають подальшого наукового осмислення. У теорії кримінального права емоційний стан – це особливий юридично значущий психологічний стан особи, який, впливаючи на її волю та свідомість, взаємодіє з ознаками складу злочину (насамперед його суб'єктивною стороною) і в такий спосіб визначає особливості кримінально-правової оцінки діяння, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, а також впливає на вирішення питань, пов'язаних з індивідуалізацією покарання [34, с. 77–78].

Емоційний стан кримінальне законодавство наразі відображає фрагментарністю. Так, у КК України використовується дефініція «стан сильного душевного хвилювання». Це зокрема ст. 123 КК України «Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне в стані сильного душевного хвилювання».

У ст. 116 КК України передбачена відповідальність за «умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання». Відповідно злочинець за вбивство в стані сильного душевного хвилювання несе меншу відповідальність, ніж за ст. 115 КК України.

Відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 66 КК України «вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поводженням, або таким, що принижує честь і гідність особи» являється обставиною, яка пом'якшує покарання.

Розглядаючи «Крайню необхідність» передбачену ч. 3 ст. 39 КК України бачимо, що «особа не підлягає кримінальній відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності, якщо внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного небезпекою, що загрожувала, вона не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці» А згідно ч. 4 ст. 36 КК України особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо через сильне душевне хвилювання, викликане суспільно небезпечним посяганням, вона не могла оцінити відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обстановці захисту «Необхідна оборона».

У випадку вчинення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань ст. 369-3 КК України емоційний стан має змогу тільки характеризувати особу злочинця, і досліджуватися судом у разі призначення покарання, або звільнення від кримінальної відповідальності та покарання.

З вищевикладеного можемо зробити висновок, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися виключно з прямим умислом, що характерно для всіх частин досліджуваної статті. Тобто, особа вчиняючи протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань повинна усвідомлювати суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачати його суспільно небезпечні наслідки й бажати їхнього настання.

Мотивом та метою протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань є одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої

особи ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України незалежно від грошового та матеріального виміру. А у ч. 3 ст. 369-3 КК України є одержання неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Мета у випадку протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, несе обов'язковий характер, адже передбачена в диспозиції статті. Емоційний стан дає змогу тільки охарактеризувати особу злочинця, а тому має досліджуватися судом у разі призначенні покарання, або звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Підводячи підсумок дослідження третього розділу, можемо сказати, що суб'єктом злочину передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України в першій формі може бути загальний суб'єкт: фізична осудна особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років, а в другій формі та ч. 3 ст. 369-3 КК України – спеціальний суб'єкт, а саме: спортсмен – фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах; особа допоміжного спортивного персоналу – будь-який тренер, наставник, менеджер, агент, працівник команди, офіційна особа команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються до спортивних змагань; посадова особа у сфері спорту – власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання, керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання.

У зв'язку з тим, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися юридичними особами, пропонується додати ст. 369-3 КК України до переліку статей за які згідно п. 1 ч. 1 ст. 96-3 КК України можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру.

Для досягнення єдності термінології вбачається необхідність виключити слово «безпосередньо» із ч. 2 ст. 6 Закону.

У примітці до ст. 369-3 КК України, слово «суб'єктом» пропонується замінити на слово «суб'єктами».

До переліку способів протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань вчинюваних загальним суб'єктом злочину (ч. 2 ст. 17 Закону) пропонується додати підкуп.

Встановлено, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може вчинятися виключно з прямим умислом, що характерно для всіх частин досліджуваної статті. Тобто, особа вчиняючи протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань повинна усвідомлювати суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачати його суспільно небезпечні наслідки й бажати їхнього настання.

Мотивом та метою протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань є одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України незалежно від грошового та матеріального виміру. А у ч. 3 ст. 369-3 КК України є одержання неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Мета у випадку протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, несе обов'язковий характер, адже передбачена в диспозиції статті. Емоційний стан дає змогу тільки охарактеризувати особу злочинця, а тому має досліджуватися судом у разі призначення покарання, або звільнення від

кримінальної відповідальності та покарання за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

ВИСНОВКИ

1. Здійснений аналіз історико-правового розвитку та сучасного стану законодавства про кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань надав змогу окреслити наступні періоди його встановлення: 1) перший період від середини ХІХ до початку ХХ ст. – царський період, який характеризується активним формуванням законодавства, яке встановлювало кримінальну відповідальність за хабарництво; 2) другий період від початку ХХ до кінця ХХ ст. – радянський період, який характеризується вдосконалення кримінального законодавства, щодо відповідальності за хабарництво; 3) третій період від кінця ХХ по теперішній час – період незалежності України, який характеризується встановлення кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

На даний час кримінально-правове забезпечення результатів офіційних спортивних змагань потребує вдосконалення, адже постала нагальна потреба в боротьбі із протиправним впливом на результати офіційних спортивних змагань.

2. Обґрунтовано небезпечність протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань та встановлено, що в законодавця були всі обов'язкові обставини соціальної обумовленості для створення кримінально-правової норми, яка має на меті забезпечити суспільство від протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.

Відсутність судової практики застосування кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань не говорить про відсутність соціальної обумовленості, а лише підтверджує те, що даний вид злочину характеризується високим ступенем латентності, як і злочини предметом яких є неправомірна вигода, а також відзначається наявністю проблем застосування ст. 369-3 КК України на території України.

3. Узагальнений зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, дав змогу говорити про таке. Обґрунтовано, що до санкції ст. 369-3 КК України слід внести доповнення: передбачити додатковий вид покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Дані зміни будуть більш точно сприяти реалізації завдань кримінального закону.

З метою стимулювання правосвідомості правопорушників, встановлена необхідність запозичення досвіду КК Республіки Азербайджану, КК Республіки Грузії та КК Російської Федерації із приводу можливості звільнення від кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

Обґрунтовано, що рішення відмовитися від офіційного характеру спортивних змагань, значно розширить коло змагань, на результати яких може бути здійснено протиправний вплив, що зі свого боку значно полегшить застосування ст. 369-3 КК України.

4. Визначено, що безпосереднім об'єктом ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України є суспільні відносини у сфері проведення офіційних спортивних змагань, а ч. 3 ст. 369-3 КК України є встановлений порядок розміщення ставок на спорт. Додатковим факультативним об'єктом є нормальний соціальний розвиток різних груп населення.

Під предметом протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань необхідно розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав.

Потерпілим у випадку примушування до вчинення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України може бути, спортсмен, особа допоміжного

спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, посадова особа у сфері спорту.

Потерпілими від протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань чи порушення заборони розміщення ставок на спорт, у разі звернення, також можуть бути фізичні та юридичні особи, права та законні інтереси яких порушені.

5. Розкрито ознаки об'єктивної сторони складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, і встановлено що вони полягають у такому:

– злочин передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України в першій формі вчиняється виключно шляхом активних дій, а саме: шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову, – за конструкцією матеріальний, і вважається закінченим із моменту досягнення наперед визначеного наслідку офіційного спортивного змагання.

– у другій формі, протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, передбачений у ч. 1 ст. 369-3 КК України, вчиняється шляхом пасивних дій, і полягає в одержанні неправомірної вигоди для себе чи третьої особи. У даному випадку вже вбачається формальний склад злочину, адже настання наслідків не несе в собі обов'язкового характеру.

– злочин передбачений ч. 3 ст. 369-3 КК України вчиняється виключно шляхом активних дій, і є закінченим тільки у разі настання суспільно небезпечних наслідків, які визначені як обов'язкова ознака ч. 3 ст. 369-3 КК України, і полягають у порушенні заборони розміщення ставок на спорт. Зі свого боку дані суспільно небезпечні дії є злочином з матеріальним складом.

6. Визначено, що суб'єктом складу злочину передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України в першій формі може бути загальний суб'єкт: фізична осудна особа, якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років, а в другій формі та ч. 3 ст. 369-3 КК України – спеціальний суб'єкт, а саме: спортсмен – фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах;

особа допоміжного спортивного персоналу – будь-який тренер, наставник, менеджер, агент, працівник команди, офіційна особа команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються до спортивних змагань; посадова особа у сфері спорту – власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання, керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання.

7. Проведений аналіз ознак суб'єктивної сторони протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, дав змогу стверджувати, що злочин може вчинятися виключно з прямим умислом, що характерно для всіх частин досліджуваної статті. Тобто, особа вчиняючи протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань повинна усвідомлювати суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачати його суспільно небезпечні наслідки та бажати їх настання.

Мотивом та метою протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань є одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи ч. 1 та ч. 2 ст. 369-3 КК України незалежно від грошового та матеріального виміру. У ч. 3 ст. 369-3 КК України є одержання неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, що перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Мета у випадку протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, несе обов'язковий характер, адже передбачена в диспозиції статті. Емоційний стан дає змогу тільки охарактеризувати особу злочинця, а тому має досліджуватися судом у разі призначення покарання, або звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

8. За результатами дослідження сформульовано пропозиції з удосконалення чинного законодавства та практики його застосування в частині протидії протиправному впливу на результати офіційних спортивних змагань. Пропонується внести такі зміни:

а) ст. 369-3 КК України викласти таким чином:

Стаття 369-3. Протиправний вплив на результати спортивних змагань.

1. Вплив на результати спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи або одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи, –

караються штрафом від двохсот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від одного до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо спортивних змагань неповнолітніх або повторно, –

караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або організованою групою, –

караються позбавленням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. 1. Суб'єктами правопорушень у цій статті є особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону України «Про запобігання

впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань».

2. Особа, яка вчинила злочин, передбачений ч. 1, ч. 2 або ч. 3 цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона активно сприяла розкриттю і (або) розслідуванню злочину і (або) стосовно неї мало місце вимагання, або ця особа добровільно повідомила про вчинений злочин в орган, який має право на відкриття кримінального провадження.

б) доповнити КК України ст. 369-4 і викласти таким чином:

Стаття 369-4. Розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням спортивним змаганням.

1. **Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням спортивним змаганням з одержанням в результаті цього неправомірної вигоди для себе або інших осіб у розмірі, від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, –**

карається штрафом від семисот до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. **Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені у великих розмірах (в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян) або повторно, –**

караються позбавленням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. **Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені в особливо великих розмірах (в шістсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян), –**

караються позбавленням волі на строк від п'яти років до семи років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. 1. Суб'єктами правопорушень у цій статті є особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань».

2. Особа, яка вчинила злочин, передбачений ч. 1 статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона активно сприяла розкриттю і (або) розслідуванню злочину і (або) стосовно неї мало місце вимагання, або ця особа добровільно повідомила про вчинений злочин в орган, який має право на відкриття кримінального провадження.

в) доповнити ст. 369-3 і ст. 369-4 КК України до переліку статей за які згідно п. 1 ч. 1 ст. 96-3 КК України можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру, і викласти в такій редакції:

Стаття 96-3. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

1. Підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є:

1) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого зі злочинів, передбачених у статтях 209 і 306, частинах першій і другій статті 368-3, частинах першій і другій статті 368-4, статтях 369, 369-2, 369-3 і 369-4 цього Кодексу;

г) доповнити примітку до ст. 364-1 КК України, де до переліку статей у яких, можливо, використовувати поняття неправомірної вигоди додати ст. 369-3 і ст. 369-4 КК України, і викласти в такій редакції:

Примітка. У статтях 364, 364-1, 365-2, 368, 368-3, 368-4, 369, 369-2, 369-3, 369-4 та 370 цього Кодексу під неправомірною вигодою слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги,

нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав.

д) для досягнення єдності термінології встановлена необхідність виключити слово «безпосередньо» із ч. 2 ст. 6 Закону, і викласти у такій редакції:

2. Правила чесної гри (Fair Play) – це загальновизнані в спортивному товаристві морально-етичні зобов'язання спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадових осіб у сфері спорту строго дотримуватися правил змагань, не допускати заборонених прийомів і методів боротьби, грубощів, шахрайства, інших протиправних діянь як засобів досягнення спортивних результатів.

е) з метою дотримання єдності термінології, вбачається необхідність у ч. 2 ст. 8 Закону слова «неправомірної переваги» замінити на «неправомірної вигоди», і викласти в такій редакції:

2. Протиправний вплив на результати офіційного спортивного змагання для цілей цього Закону – це маніпулювання спортивним змаганням, тобто умисне вчинення корупційного правопорушення, спрямованого на некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткового виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку, з метою отримання будь-якої неправомірної вигоди для себе або для інших.

ж) з метою відповідності Закону України «Про запобігання корупції» та Закону, вбачаємо за необхідне п. 2 ч. 3 ст. 8 Закону викласти у такій редакції:

2) отримання спортсменами, особами допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовими особами у сфері спорту грошових коштів або іншого майна, переваг, пільг,

послуг, нематеріальних активів, будь-яких інших вигод нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав».

и) до переліку способів протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань вчинюваних загальним суб'єктом злочину (ч. 2 ст. 17 Закону) додати підкуп, і викласти в такій редакції:

2. Суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення, що впливають на результати офіційних спортивних змагань, є особи, зазначені в частині третій статті 6 цього Закону, які вчинили корупційне правопорушення; особи, які порушили заборону, встановлену в частині четвертій статті 8 цього Закону; особи, які примушували, підкуповували чи підбурювали цих суб'єктів до правопорушень або вступили з ними у змову.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Договірні матчі» у футболі. Як побороти корупцію? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29247432.html> (дата звернення: 26.01.2020).
2. 8 олімпійських медалей, які Україна втратила через допінг. URL: https://espreso.tv/article/2016/11/24/8_olimpiyskykh_medaley_yaki_ukrayina_vtratyta_cherez_doping (дата звернення: 05.02.2020).
3. Александров Ю.В. Кримінальне право України: Заг. частина: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2004. 328 с.
4. Анісімов Д. Кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань: постановка проблеми. *Проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення прав особи в Україні*: збірник матеріалів Міжнародної конференції (2019; Львів). С. 15–16;
5. Анісімов Д. Окремі питання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. *Правові аспекти застосування прийомів рукопашного бою при силовому затриманні та проблемні питання надання домедичної допомоги*: збірник матеріалів круглого столу / за заг. ред. В.В. Богуславського. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 137–139.
6. Анісімов Д.О. Актуальні питання використання допінгу та наркотичних речовин у сфері спорту. *Наркобізнес: сучасні глобалізаційні процеси*: матер. Регіонал. наук.-практ. семінар. (28 лютого 2020 р., м. Дніпро). Дніпро: Видавець Біла К.О., 2020. С. 5–7.
7. Анісімов Д.О. Визнання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційним кримінальним правопорушенням: за чи проти. *Протидія організованій злочинності: проблеми теорії та практики*: Матеріали регіонального науково-

практичного семінару (м. Дніпро, 03 грудня 2021 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2021. С. 13–15.

8. Анісімов Д.О. Зарубіжний досвід окремих країн щодо кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 1 (30). С. 158–162.

9. Анісімов Д.О. Легалізація грального бізнесу на шляху Євроатлантичної інтеграції України через протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України*: тези V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 листопада 2021 р.). Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ: НУОУ, 2021. С. 267–269.

10. Анісімов Д.О. Неправомірна вигода як предмет протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 листоп. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. С. 215–217.

11. Анісімов Д.О. Об'єкт протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронних журнал»*. 2020. № 1. м. Запоріжжя. С. 198–201. URL: http://lsej.org.ua/1_2020/49.pdf (дата звернення: 27.03.2020).

12. Анісімов Д.О. Об'єктивна сторона складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 312–317.

13. Анісімов Д.О. Про необхідність використання засобів масової інформації під час виявлення злочинів у сфері економіки підрозділами ДСБЕЗ МВС України. *Актуальні питання оперативно-розшукової протидії*

злочинам: матеріали наук.-практ. семінар (Дніпропетровськ, 15 травня 2015 р.). Дніпропетровськ, 2015. С. 130–133.

14. Анісімов Д.О. Розвиток службово-прикладних єдиноборств шляхом боротьби з корупцією у сфері спорту. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України*: тези IV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19 листопада 2020 р.) Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ: НУОУ, 2020. С. 224–226;

15. Анісімов Д.О. Роль потерпілого при звільненні від кримінальної відповідальності злочинця. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (19 трав. 2016 р.). Харків, 2006. С. 107–108.

16. Анісімов Д.О. Суб'єкт протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 233–237. URL: <http://er.dduvs.in.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4633/17.pdf?sequence=1> (дата звернення: 27.04.2020).

17. Анісімов Д.О. Щодо визнання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційним злочином. *Напрями формування кримінальної юстиції в Україні*: матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 22 травня 2020 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. С. 14–18.

18. Анісімов Д.О. Щодо впливу грального бізнесу на забезпечення національної безпеки держави. *Сучасні проблеми забезпечення національної безпеки держави*: тези III Міжнародної науково-практичної конференції (26 листопада 2020 року). Київ: Інститут УДО України КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. С. 4–5.

19. Анісімов Д.О., Шаблистий В.В. Історія становлення законодавства про кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань на території України (1845-1991 рр.). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спеціальний випуск № 2. С. 211–215.
20. Антидопінгова конвенція: Конвенція від 16.11.1989 (994_228) / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_228 (дата звернення: 12.06.2019).
21. Балобанова Д.О. Теорія криміналізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.08. Одеса, 2007. 18 с.
22. Бантишев О.Ф. Кримінально-правова боротьба з корупцією у спорті. *Юрист України: наук.-практ. журнал*. Харків. 2018. № 1 (36). С. 9–13.
23. Баранка: ПФК Суми заробили на договірних матчах біля 10 мільйонів євро. URL: <https://sportarena.com/football/ukraine-pervaya-liga/baranka-sumi-tse-odna-z-najrezonansnishih-sprav-v/> (дата звернення: 26.01.2020).
24. Березняк В.С. Особливості нормативно-правового забезпечення профілактики корупції в органах поліції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 112–117.
25. Берзін П.С., Гацелюк В.О. Суб'єкт злочину. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1 (1). С. 144–159.
26. Берило О. Кримінальне законодавство зарубіжних країн про відповідальність за ненадання допомоги хворому медичним працівником. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 8. С. 181–185. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/8/35.pdf> (дата звернення: 14.03.2020).
27. Бондаренко О.С. Понятійний апарат об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 1 ст. 369-3 Кримінального кодексу України. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі:*

матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 9 грудня 2016 р. Київ: НАВСУ, 2016. С. 126–128.

28. Бондаренко О.С. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань: кримінально-правова характеристика. *Право і суспільство*. 2017. № 1. С. 213–217.

29. Бордюгова Г.Ю. Як покарати спортивного шахрая. *Юридична газета*. № 6 (452). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/yak-pokarati-sportivnogo-shahraya.html> (дата звернення: 21.02.2020).

30. Брич Л.П., Навроцький В.О. Кримінально-правова кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні: монографія. Київ, 2000. 288 с.

31. Булатова М.М. Твій перший олімпійський путівник. Київ: 2017, 128 с.

32. Важкоатлетка Ольга Коробка через допінг позбавлена медалі Олімпіади-2008. URL: https://zik.ua/news/2016/10/27/vazhkoatletka_olga_korobka_cherez_doping_pozbavlena_medali_olimpiady2008_981221 (дата звернення: 05.02.2020).

33. Вереша Р.В. Вина у кримінальному праві: навчально-методичний вимір: навчальний посібник. Київ. 408 с.

34. Вереша Р.В. Емоційний стан особи: кримінально-правовий та віктимологічний аспекти. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 4 (109). С. 77–86.

35. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: навчальний посібник 2-ге вид. перероб. та доп. Станом на вересень 2011 р. Київ, 2012. 320 с.

36. Вереша Р.В. Поняття вини як елемент змісту кримінального права України. Київ, 2005. 224 с.

37. Вереша Р.В. Проблеми вини в теорії кримінального права: навчальний посібник. Київ, 2005. 464 с.

38. Вереша Р.В. Проблеми суб'єктивної сторони складу злочину: дисертація на здобут. наук. ступ. доктора юрид. наук. Київ, 2017. 583 с.

39. Вознюк А.А. Кримінальне право України. Загальна частина: конспект лекцій. Київ: Нац. акад. внутр. справ, «Освіта України», 2006. 236 с.
40. Волюков Г.О. Аналіз практики застосування статті 323-ї Кримінального кодексу України «Спонування неповнолітніх до застосування допінгу»: деякі аспекти. *Вісник Одеської адвокатури*. № 3. 2016. С. 57–64.
41. Волошин А.П., Ксензенко Ф.М. У олимпийской черты. Киев: Молодь, 1988. 400 с.
42. Всесвітній антидопінговий кодекс. URL: https://nadc.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/WADA-Code_UA.pdf (дата звернення: 01.02.2020).
43. Гасюк І.Л. Еволюція організаційно-правових основ державного управління фізичною культурою й спортом на українських землях наприкінці XIX ст. та в радянський період. Університетські наукові записки. 2009. № 4. С. 261–272. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2009_4_48 (дата звернення: 08.02.2020).
44. Гіжевський В.К., Ліненко М.О., Митрофанов І.І. Кримінальне право України. Загальна частина: підруч. Київ: Атіка, 2012. 708 с.
45. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 04.02.2020).
46. Гритенко О.А. Зарубіжний досвід щодо встановлення кримінальної відповідальності за доведення до самогубства через мережу інтернет. *Вплив інтернет-мережі на психіку дітей та молоді – виклик сьогодення*: матеріали Всеукр. круг. столу. (м. Одеса, 27 березня 2017 р.). Одеса: ОДУВС, 2017. С. 91–92. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/407/1/Гритенко%20О.А..pdf> (дата звернення: 23.04.2021).
47. Грищенко Н. Соціальна зумовленість кримінальної відповідальності за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Підприємництво господарство і право*. 2018. № 6. С. 258–262.

48. Гродецький Ю.В. Неправомірна вигода як ознака злочинів, передбачених статтею 369-3 Кримінального кодексу України. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції*: зб. Матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ХНУВС, 2016. С. 54–57.

49. Гродецький Ю.В. Питання вдосконалення примітки до статті 369-3 КК України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. Вип. 1 (6). С. 269–279.

50. Грузинського легкоатлета через допінг відсторонили від Олімпіади-2020: веб-сайт. URL: <https://champion.com.ua/olympic-games/2021/08/03/878405/gruzinskogo-legkoatleta-cherez-doping-vidstoronili-vid-olimpiadi-2020> (веб-сайт: 23.02.2021).

51. Данилевский А.А. Противоправное влияние на результаты официальных спортивных соревнований: сравнительный анализ уголовного законодательства Украины и Республики Беларусь. *Актуальные вопросы современной юридической науки*: сборник материалов II Международной заочной научной конференции, Могилев, 19 мая 2017 года. Могилев: институт МВД, 2017. 1 электрон. опт. диск (CD-R). С. 130–134. URL: http://elib.institutemvd.by/bitstream/MVD_NAM/1609/1/Danilevskii%20A%2cA.pdf (дата звернення: 26.03.2020).

52. Данилевський А.О. Окремі проблеми кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати спортивних змагань. *Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи*: збірник тез за матеріалами Всеукр. наук. – практ. інтер. – конфер., 23 травня 2017 року. Київ: ДНДІ МВС України, 2017. С. 51–54.

53. Данилевський А.О. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань як корупційний злочин. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 9 грудня 2016 р. Київ: НАВСУ, 2016. С. 172–174.

54. Дараган В.В. Використання засобів масової інформації під час виявлення злочинів у сфері державних закупівель. *Теорія і практика правознавства*. Вип. 1 (7). 2015. С. 175–184.

55. Документування злочинних дій щодо протиправного впливу на результати офіційних змагань на території України / [С.В. Бабанін, М.М. Єфімов, В.Д. Людвік, Д.Б. Санакоєв, В.М. Федченко, Д.С. Мороз]. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2019. 40 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3951/1/Методичні%20рекомендації%20Документування%20злочинних%20дій%20щодо%20протиправного%20впливу%20на%20результати%20офіційних%20змагань%20на%20території%20Украї.pdf> (дата звернення: 27.04.2020).

56. Дубно Т.В. Спосіб вчинення злочину за кримінальним правом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2016. 22 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/624/1/dubno%20aref.pdf> (дата звернення: 22.02.2020).

57. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навчальний посібник / за заг. ред. М.І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2014. 944 с.

58. Ємельянов В.П. Кримінальне право: Загальна частина. Основні питання вчення про злочин: наук.-практ. посіб. Харків: Право, 2018. 142 с.

59. Жаровська Г.П., Ющик О.І. Кримінальне право України (Загальна частина): навч. посіб. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т., 2013. 304 с.

60. Заборонений список (січень 2020): Міжнародний стандарт / Всесвітнє антидопінгове агентство. Національний антидопінговий центр. URL: https://nadc.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/PL_2020.pdf (дата звернення: 05.02.2020).

61. Загальна декларація прав людини: Декларація від 10.12.1948 (995_015) / Організація Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 08.03.2020).

62. Задорожна О.Р. Лекція з «Основ антидопінгового контролю у спорті». Львів, 2018. 31 с. URL:

<http://repository.ldufk.edu.ua:8080/bitstream/34606048/14199/1/6.%20проблеми%20використання%20допінгу.pdf> (дата звернення: 08.02.2020).

63. Задоя К.П. Науково-практичний коментар до 369-3 кримінального кодексу України «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань». *Право і громадянське суспільство*. 2015. № 2. С. 146–157.

64. Закон об уголовном праве Израиля: веб-сайт. URL: <http://library.khpg.org/files/docs/1375279180.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

65. Календар спортивних подій 2020 року Національної федерації змішаних єдиноборств ММА України. URL: <http://mma.org.ua/2013-03-21-12-53-06/kalendar> (дата звернення: 17.04.2020).

66. Календарь ФБСУ на 2020 год. URL: <http://bsambo.com.ua/календарь-федерации-боевого-самбо-украины.html> (дата звернення: 17.04.2020).

67. Карпенко Р. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики заподіяння тілесних ушкоджень, учинених неповнолітніми. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 144–148. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/09/28.pdf> (дата звернення: 26.02.2020).

68. Касьяненко О.Г. Отображение культурных особенностей и предпосылок возникновения Олимпийских игр в древней Греции. *Проблеми фізичного виховання і спорту*. 2009. № 12. С. 77–79.

69. Кияшко О.О. Посягання на життя державного чи громадського діяча: кримінально-правові та компаративістські аспекти: дисертація на здобут. наук. ступ. кандидата юрид. наук. Херсон, 2019. 271 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/11996> (дата звернення: 07.03.2020).

70. Кодекси чинютии Чумхурии Тоцикистон: веб-сайт. URL: [https://ihl-databases.icrc.org/ihl-nat/a24d1cf3344e99934125673e00508142/a971afbae5b8fdb6c125772000497723/\\$FILE/Penal%20Code_tg.pdf](https://ihl-databases.icrc.org/ihl-nat/a24d1cf3344e99934125673e00508142/a971afbae5b8fdb6c125772000497723/$FILE/Penal%20Code_tg.pdf) (дата звернення: 21.01.2022).

71. Козерацька О.С. Пеналізація злочинів проти безпеки виробництва. *Правова держава*. Вип. 16. 2003. С. 209–214.

72. Козій В. Особливості провадження щодо юридичної особи у кримінальному процесі. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2018. № 1. С. 84–95. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/kozii.pdf> (дата звернення: 31.03.2020).

73. Колос С. Об'єкт злочину у науці кримінального права. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 196–199.

74. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Конвенція від 31.10.2003 (995_c16) / Організація Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 06.01.2020).

75. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Конвенція ратифікована Україною 15.11.2000 / Організація Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789 (дата звернення: 12.06.2019).

76. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція від 04.11.1950 (995_004) / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 08.03.2020).

77. Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями: Конвенція ратифікована Україною 16.11.2016 / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_c01 (дата звернення: 12.06.2019).

78. Конституция (Основной Закон) Союза Советских Социалистических Республик Утверждена Чрезвычайным VIII съездом Советов Союза ССР 5 декабря 1936 года: веб-сайт. URL: <https://constituanta.blogspot.com/2012/01/1937.html> (дата звернення: 21.01.2020).

79. Конституция (Основной Закон) Союза Советских Социалистических Республик принята на внеочередной седьмой сессии

Верховного Совета СССР девятого созыва 7 октября 1977 г. URL: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1977.htm#i> (дата звернення: 21.01.2020).

80. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к-/960-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 07.05.2019).

81. Короленко О.М. Емоційний стан як ознака суб'єктивної сторони складу злочину. *Юридичні і політичні науки*. Випуск 50. С. 605–609. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34901/95-Korolenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 29.02.2020).

82. Костенко О., Ландіна-Виговська А. Поняття об'єкта злочину: дискусію варто продовжити. *Право України*. № 4. 2008. С. 101–104.

83. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову за мобілізацією: монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук. доц. В.В. Шаблістого. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2019. 136 с.

84. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією: Конвенція ратифікована Україною 18.10.2006 / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_228 (дата звернення: 12.06.2019).

85. Кримінальне право (Загальна частина): навчальний посібник / за заг. ред. С.А. Шалгунової. Херсон: Айлант, 2019. 296 с. URL: http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3881/1/02-Посібник_Кримінальне%20право.pdf (дата звернення: 29.02.2020).

86. Кримінальне право (Загальна частина): навчальний посібник / укладач В.І. Тютюгін. Дніпропетровськ: Пороги, 1992. 166 с.

87. Кримінальне право і законодавство України. Частина Загальна. Курс лекції / за ред. М.Й. Коржановського. Київ: Атіка, 2001. 432 с.

88. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / за ред. проф. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Харків: Право, 2010. 455 с.

89. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків, 2015. 528 с.

90. Кримінальне право України: теоретичний курс на практикум: навчальний посібник / за заг. ред. В.Я. Горбачевського. Київ: Атіка, 2015. 378 с.
91. Кримінальне право України. Загальна частина: [підруч.] / В.К. Гіжевський, М.О. Ліненко, І.І. Митрофанов. Київ, 2012. 708 с.
92. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 03.11.2015 № 743-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 07.05.2019).
93. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Харків: Право, 2013. 376 с.
94. Кримінальний кодекс УРСР: затверджений Законом від 28.12.1960 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0006.html (дата звернення: 08.02.2020).
95. Кримінальний процесуальний Кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 24.01.2020).
96. Лазоренко С.А., Чхайло М.Б. Давньогрецькі спортивні свята. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. 2014. Вип. 118 (1). С. 180–183.
97. Лактіонова В.В. Ознаки об'єктивної сторони злочину та місце серед них злочинних наслідків. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 249–254. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/1_2012/53.pdf (дата звернення: 21.02.2020).
98. Лащук Н.Р. Дискусійні аспекти теорії кримінально-правової кваліфікації щодо врахування ознак суб'єктивної сторони складу злочину. *Теорія кримінально-правової кваліфікації як феномен української кримінально-правової доктрини*: тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції, 16 січня 2016. Львів: Видавничий дім «АртЕк», 2016. С. 80–83.

99. Лихова С.Я. Кримінальна відповідальність за порушення безпеки людини за законодавством держав – учасниць Європейського Союзу: монографія. Київ: Ред. журн. «Право України», 2012. «Академічні правові дослідження». Дод. до юрид. журн. «Право України»). URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/17979/1/Likhova_S.YA.pdf (дата звернення: 19.03.2020).

100. Майна Г.Є. Правова природа та значення конкурсу у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди. *Форум права*. № 64 (5). 2020. С. 60–66. URL: https://forumprava.pp.ua/files/060-066-2020-5-FP-Maina_8.pdf (дата звернення: 01.02.2022).

101. Марисюк К.Б. Поняття та суть декриміналізації діянь: веб-сайт. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/19.pdf> (дата звернення: 25.02.2020).

102. Марисюк К.Б., Кіндрацька І.В. До питання про усічений склад злочину. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 3. С. 196–198. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2018/57.pdf (дата звернення: 21.02.2020).

103. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73748686> (дата звернення: 02.02.2020).

104. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81072987> (дата звернення: 02.02.2020).

105. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/60777689> (дата звернення: 02.02.2020).

106. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77778637> (дата звернення: 02.02.2020).

107. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/63203663> (дата звернення: 22.02.2020).

108. Маханьков Д.Г. Особистість злочинця як ключове поняття кримінології. *Форум права*. 2009. № 1. С. 357–361. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2009_1_50 (дата звернення: 21.02.2020)

109. Медицький І.Б. Наслідки злочинності в Україні: теоретико-прикладні засади: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: 12.00.08. Івано-Франківськ, 2020. 560 с.

110. Мирошниченко Н.А. Конструкція складу злочину та її значення для кваліфікації. *Актуальні проблеми держави і права*. 2004. Вип. 22. С. 841–844.

111. Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті: Конвенція від 18.11.2005 (952_007) / Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_007 (дата звернення: 01.02.2020).

112. Міжнародна хартія фізичного виховання та спорту: Конвенція від 21.11.1978 (995_350) / Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_350 (дата звернення: 01.02.2020).

113. МОК позбавив українського борця Василя Федоришина срібної медалі Олімпіади-2008. URL: https://zaxid.net/mok_pozbaviv_ukrayinskogo_bortsy_a_vasilya_fedorishina_sribnoyi_medali_olimpiadi2008_n1422571 (дата звернення: 05.02.2020).

114. Морозов С.М., Шкарапута Л.М. Словник іншомовних слів. Київ: Наукова думка. 2000. 680 с.

115. Музика А.А., Лашук Є.В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. Київ, 2011. 192 с.

116. Наказателен Кодекс: веб-сайт. URL: <https://justice.government.bg/home/normdoc/1589654529> (дата звернення: 21.01.2022).

117. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Зразки процесуальних документів у кримінальному провадженні / за заг. ред. Лошицького М.В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. 1272 с.

118. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: ВД «Дакор», 2018. 1368 с.

119. Об образовании Всесоюзного Комитета по делам физической культуры и спорта при СНК Союза ССР: веб-сайт. URL: <http://istmat.info/node/46548> (дата звернення: 22.01.2020).

120. Олійник М.В., Башта І.І. Міжнародний досвід боротьби з корупційними ознаками у спорті. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*: наук. збірник. 2019. № 2. С. 171–175. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3968/1/2791_IR.pdf (дата звернення: 19.03.2020).

121. Олімпійська хартія. URL: <http://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/> (дата звернення: 01.02.2020).

122. Орлеан А.М. Соціальна та кримінологічна зумовленість криміналізації торгівлі людьми. *Наукові записи Харківського економіко-правового університету*. 2015. № 1 (2). С. 99–108. URL: <http://dspace.hcpu.edu.ua:8080/xmlui/handle/1/418> (дата звернення: 20.09.2016).

123. Основной Закон (Конституция) Союза Советских Социалистических Республик Принят второй сессией ЦИК СССР первого созыва 6 июля 1923 года и в окончательной редакции II съездом Советов СССР 31 января 1924 года. URL: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1924.htm> (дата звернення: 22.01.2020).

124. Панов М.І., Гуторова Н.О. Методологічні засади дослідження проблем Особливої частини кримінального права. *Проблеми законності*. Вип. 100. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2009. С. 291–304. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2338/1/100_29.pdf (дата звернення: 14.03.2020).

125. Пащенко О.О. Криміналізація та соціальна обумовленість. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2017. Вип. 1 (8). С. 41–76.

126. Пащенко О.О. Наявність ресурсів для здійснення кримінального переслідування як обставина соціальної обумовленості кримінально-правових норм. *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ.* 2016. № 2. С. 129-140.

127. Пащенко О.О. Обставини, що визначають соціальну обумовленість охоронних кримінально-правових норм (законів про кримінальну відповідальність). *Актуальні питання кримінальної відповідальності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* Харків: Право, 2014. С. 210–213.

128. Пащенко О.О. Соціальна обумовленість побудови санкцій кримінально-правових норм. *Питання боротьби зі злочинністю.* 2018. Вип. 35. С. 30–43.

129. Пащенко О.О. Співрозмірність позитивних і негативних наслідків кримінально-правової заборони. *Науковий вісник Ужгородського Національного університет.* 2015. Вип. 35. Ч. 1. Т. 3. С. 59–63.

130. Пащенко О.О. Суспільна корисність кримінально-правових норм. *Вісн. Луган. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка.* 2017. № 1. С. 71–81.

131. Пенитенциарный кодекс Республики Эстония: веб-сайт. URL: <https://v1.juristaitab.ee/sites/www.juristaitab.ee/files/elfinder/ru-seadused/ПЕНИТЕНЦИАРНЫЙ%20КОДЕКС%2001.03.2020.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

132. Пинаев А.А. Уголовное право. Общая часть. Харьков: «Харьков юридический», 2005. 664 с.

133. План-календар спортивних заходів на період з 1 січня до 31 грудня 2020 року URL: https://jj.ua/plan_kalendar.php (дата звернення: 17.04.2020).

134. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 05.02.2020).

135. Поповічук В.О. Суб'єкт складу злочину, передбаченого ст. 445 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Т. 2. Вип. 38. С. 71–74. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12311/1/СУБ'ЄКТ%20СКЛАДУ%20ЗЛОЧИНУ_%20ПЕРЕДБАЧЕНОГО.pdf (дата звернення: 26.02.2020).

136. Практикум з кримінального права України (Загальна частина): навчальний посібник / О.В. Ведмідський, В.Д. Людвік, В.Ф. Примаченко та ін.; за заг. ред. д.ю.н., доц. В.В. Шаблистою. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2017. 352 с.

137. Претендентка на медаль в Токио поймана на допинге: веб-сайт. URL: <https://skeptik.com.ua/pretendentka-na-medal-v-tokio-pojmana-na-dopinge/> (дата звернення: 23.02.2021).

138. Примаченко В.Ф. Проблемні питання визначення криміналізації як методу кримінально-правової політики. *Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 17.03.2017). Ч. 1. С. 193–195.

139. Про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X / Верховна Рада УРСР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19> (дата звернення: 24.01.2020).

140. Про антидопінговий контроль у спорті: Закон України від 07.02.2017 № 1835-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-19> (дата звернення: 04.02.2020).

141. Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом та про фінансування тероризму: Конвенція ратифікована Україною 17.11.2010 / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948 (дата звернення: 12.06.2019).

142. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції»: Закон України від 04.03.2020 № 524-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/524-20> (дата звернення: 02.04.2020).

143. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб: Закон України від 23.05.2013 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-18> (дата звернення: 21.02.2020)

144. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції: Закон України від 17.10.2019 № 198-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/198-IX> (дата звернення: 01.02.2020).

145. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році: Закон України від 20.12.2016 № 1791-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1791-19> (дата звернення: 24.01.2020).

146. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14.11.2019 № 7 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/294-IX> (дата звернення: 24.01.2020).

147. Про державні лотереї в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5204-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5204-17> (дата звернення: 02.02.2020).

148. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 19.02.2020).

149. Про заборону грального бізнесу: Закон України від 15.05.2009 № 1334-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1334-17> (дата звернення: 02.02.2020).

150. Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень: Закон України від 03.11.2015 № 743-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19> (дата звернення: 07.05.2019).

151. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова від 01.11.1996 № 9 / Верховний Суд України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96> (дата звернення: 08.03.2020).

152. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року: Постанова від 1 березня 2017 року № 115 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-п> (дата звернення: 17.07.2019).

153. Про затвердження Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на 2020 рік. Наказ від 27.12.2019 № 6171 / Міністерство молоді та спорту України. URL: http://dsmsu.gov.ua/media/2019/12/28/13/6171_1.pdf (дата звернення: 04.01.2020).

154. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей і Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей: Наказ від 12.12.2002 № 128/1037 / Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва Міністерства фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1005-02> (дата звернення: 05.02.2020).

155. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 19.02.2020).

156. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція ратифікована Україною 17.07.1997 / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 12.06.2019).

157. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 19.02.2020).

158. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (дата звернення: 04.02.2020).

159. Про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів: Конвенція ратифікована Україною 15.11.2001 / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_003 (дата звернення: 12.06.2019).

160. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту: Указ від 28.09.2004 № 1148/2004 / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004> (дата звернення: 09.02.2020).

161. Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів: Постанова від 14.11.2019 № 7 / Верховний Суд України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-04> (дата звернення: 18.02.2020).

162. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: Постанова від 16.04.2004 № 5 / Пленум Верховного Суду України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va005700-04> (дата звернення: 21.02.2020).

163. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова від 31.03.1995 № 4. / Верховний Суд України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95> (дата звернення: 19.02.2020).

164. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова від 07 лютого 2003 р. № 2 / Верховний Суд України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03> (дата звернення: 03.03.2020).

165. Про утворення Національного антидопінгового центру: Постанова від 25.07.2002 № 1063 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063-2002-п> (дата звернення: 04.02.2020).

166. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12> (дата звернення: 09.02.2020).

167. Регіональний семінар «Спорт осторонь від злочинності плюс» Разом проти маніпулювання спортивними змаганнями». Національний університет фізичного виховання і спорту: веб-сайт. URL: <https://uni-sport.edu.ua/content/regionalnyu-seminar-sport-ostoron-vid-zlochynnosti-plyus-razom-proty-manipulyuvannya> (дата звернення: 17.07.2019).

168. Рябчук С.В. Кримінологічна характеристика та запобігання гральному бізнесу: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 218 с. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/03/diss_riabchuk_07_03_19.pdf (дата звернення: 10.01.2020).

169. Савченко А.В. Кримінальне право. Загальна та Особлива частини (у схематичний діаграмах) [текст]: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 312 с.

170. Савченко А.В., Кришевич О.В. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань: проблемні питання кримінальної відповідальності. *Право і громадянське суспільство*. 2015. № 2 (11). URL: <https://www.naiou.kiev.ua/pravova-prosvita/osnovi-antikorupciynogo-zakonodavstva-ukrayini/naukovi-statti-ta-tezi-z-antikorupciynoyi-tematiki/savchenko-av-krishevich-ov-protipravnij-vpliv-na-rezultati-oficijnih-sportivnih-zmagan.pdf> (дата звернення: 10.01.2020).

171. Савченко В.М., Лопатенко Г.О. Роль духовності у спорті (огляд вітчизняної та російськомовної літератури). *Молодий вчений*. № 4.3 (56.3). 2018. С. 69–76.

172. Селецький С.І. Кримінальне право України. Загальна частина [текст]: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2012. 180 с.

173. Селецький С.І. Кримінальне право України. Загальна частина: навчальний посібник. Київ, 2008. 248 с.

174. Семенюк О., Неміч Ф. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 214–217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_5_49 (дата звернення: 16.07.2019).

175. Семьянов А.С. Совершенствование уголовно-правовых норм, предусматривающих уголовную ответственность за подкуп участников и организаторов профессиональных спортивных соревнований. *Спортивное право в Республике Беларусь*. 2015. № 5. С. 317–323. URL https://union.by/files/00214/obj/110/3333/doc/Сборник%20статей%20Спортивное%20право%20в%20Республике%20Беларусь_Выпуск%205.pdf (дата звернення: 19.03.2020).

176. Сидоренко Н.С. Теоретико-прикладні засади кримінологічної діяльності органів кримінального судочинства України: дисертація на здобут. наук. ступ. доктора юрид. наук. Дніпро, 2021. 452 с.

177. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. Харків: Консум, 2006. 656 с.

178. Словник української мови. В 11 т. Т. 5. Н-О. / гол. ред. І.К. Білодід. Київ: Наукова думка, 1974. 840 с.

179. Словник української мови. В 11 т. Т. 9. С. / гол. ред. І.К. Білодід. Київ: Наукова думка, 1978. 917 с.

180. Сокурєнко В.В. Кримінологічний аналіз стану протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань в Україні. *Європейські перспективи*. 2019. № 3. Харків. 2019. С. 114–120.

181. Сосніна О.В. Питання відповідальності юридичних осіб за порушення недоторканності приватного життя. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 837. С. 505–510.

182. Социально-биологические проблемы физической культуры и спорта / М.М. Бака, В.С. Бойко, С.С. Гурвич, И.В. Муравов. Киев: Здоров'я. 1983. 248 с.

183. Спортсмена из «ДНР» Юрченко лишили олимпийской медали. URL: <http://mignews.com.ua/sport/15964225.html> (дата звернення: 05.02.2020).
184. Старка А.Б. Окремі аспекти кримінально-правової характеристики складу злочину, передбаченого ст. 369-3 КК України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2018. № 1 (10). С. 153–162.
185. Статут національного олімпійського комітету України. URL: <http://noc-ukr.org/about/officialdocuments/statut-nok-ukraini/> (дата звернення: 09.02.2020).
186. Степанюк С.І., Гречанюк О.О., Маляренко І.В. Методичний посібник для вивчення дисципліни «Історія фізичної культури» за блочно-модульною системою: для студентів денної та заочної форми навчання факультету фізичного виховання та спорту. Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. 236 с.
187. Стрельцов Є.Л. Суб'єктивна сторона злочину. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1 (1). С. 160–170. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/1_10.pdf (дата звернення: 08.03.2020).
188. Сухонос В.В. Кримінальне право. Загальна частина: підручник. Суми: Університетська книга, 2016. 375 с.
189. Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. Харків: ВД «Школа», 2009. 832 с.
190. Тамаров О.Ю. Тенденції вдосконалення кримінального законодавства України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 155–165. URL: <https://scientbul.naiu.kiev.ua/index.php/scientbul/article/view/328/331> (дата звернення: 16.02.2020).
191. Татарин І.І. Поняття і види шкоди, заподіяної злочином. *Європейські перспективи*. 2012. № 3 ч. 2. С. 74–80. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2012_3\(3\)__16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2012_3(3)__16) (дата звернення: 19.02.2020).

192. Тацій В.Я. Об'єкт злочину. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1 (1). С. 126–143.
193. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія. Харків, 2006. 256 с.
194. Тацій В.Я., Борисов В.І., Тютюгін В.І. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. Вид. 5-те, переробл. і допов. Харків, 2015. 528 с.
195. Телесніцький Г.Н. Соціальна зумовленість кримінальної відповідальності за катування. *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2012. Вип. 2 (23). С. 122–127.
196. Тростюк З.А. Юридична природа та перспективи використання приміток у Кримінальному кодексі України. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 302–307.
197. Туляков В.О., Мирошніченко Н.А., Балобанова Д.О. Кримінальне право України. Загальна частина: текст лекцій: Закон. Злочин. Відповідальність. Одеса: Юридична література, 2014. 128 с.
198. Тютюгін В.І., Гродецький Ю.В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: загальна характеристика. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 1 (4). С. 272–295.
199. Уголовное уложение от 22 марта 1903 года. Санктпетербургъ. 1903. 144 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/234494/> (дата звернення 08.02.2020).
200. Уголовный кодекс Грузии: веб-сайт. URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf> (дата звернення: 21.01.2022).
201. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики: веб-сайт. URL: <https://www.mfa.gov.cn/ce/cerus//rus/zfhz/zgflyd/t1330730.htm> (дата звернення: 21.01.2022).

202. Уголовный кодекс Кореи: веб-сайт. URL: <https://vseokoree.com/vse-o-koree/zakony-i-normativnyye-pravovyye-akty/ugolovnyj-kodeks-respubliki-koreya> (дата звернения: 21.01.2022).
203. Уголовный кодекс Кыргызской Республики: веб-сайт. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309?cl=ky-kg> (дата звернения: 21.01.2022).
204. Уголовный кодекс Литовской Республики: веб-сайт. URL: <http://www.alex-lawyer.lv/ugolovnijzakonlatviirus.pdf> (дата звернения: 21.01.2022).
205. Уголовный кодекс Республики Армении: веб-сайт. URL: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus> (дата звернения: 21.01.2022).
206. Уголовный кодекс Республики Беларусь: веб-сайт. URL: <https://etalonline.by/document/?regnum=hk9900275> (дата звернения: 21.01.2022).
207. Уголовный кодекс Республики Казахстан: веб-сайт. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252#pos=5;-155 (дата звернения: 21.01.2022).
208. Уголовный кодекс Российской Социалистической Федеративной Советской Республики от 01.06.1922 года. Издание Военной Коллегии Верх. Трибун. В.Ц.И.К. 1922. 42 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/844809/> (дата звернения: 08.02.2020).
209. Уголовный кодекс Российской Федерации: веб-сайт. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/ (дата звернения: 21.01.2022).
210. Украинский олимпийских чемпион Алексей Торохтий попался на допинге. URL: <https://kp.ua/sport/626967-ukraynskyi-olympyiskyi-chempyon-aleksei-torokhtyi-ropalsia-na-dorunhe> (дата звернения 05.02.2020).

211. Українська важкоатлетка Килина має повернути медаль Олімпіади-2012. URL: <https://hromadske.ua/posts/ukrainska-vazhkoatletka-kalyna-maie-povernuty-medal-olimpiady-2012> (дата звернення 05.02.2020).

212. Українського спортсмена П'ятницю позбавили медалі, завойованої на Олімпіаді-2012. URL: <https://ukranews.com/ua/news/443308-ukrainskogo-sportsmena-p-yatnycyu-pozbavyly-medali-zavoiovanoi-na-olimpiadi-2012> (дата звернення: 05.02.2020).

213. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных от 15 августа 1845 года. Санктпетербургъ. 1845. 922 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/281022/> (дата звернення: 08.02.2020).

214. Ус О.В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації: лекції. Харків: Право, 2018. 368 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13956/1/Lekcii_2018.pdf (дата звернення: 07.03.2020).

215. Філютович-Герасименко В.С. Адміністративно-правові засади протидії незаконному гральному бізнесу в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 246 с.

216. Фоменко А.Є. Досвід європейський країн у сфері надання адміністративних послуг правоохоронними органами. *Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування*: матеріали наукового семінару (ДДУВС, 10.12.2020). С. 11–14.

217. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2007. 557 с. URL: <http://www.disslib.org/kryminalne-zakonodavstvo-ukrayiny-ta-inshykh-derzhav-kontynentalnoyi-evropy.html> (дата звернення: 14.03.2020).

218. Хавронюк М.І. Кримінально-правова система в Україні у взаємодії із зарубіжними кримінально-правовими системами (частина I). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 1 (4). С. 18–70. URL:

http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/4_2.pdf (дата звернення: 21.03.2020).

219. Хавронюк М.І. Кримінально-правова система в Україні у взаємодії із зарубіжними кримінально-правовими системами (частина II). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2 (5). С. 9–43. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/02_Хавронюк.pdf (дата звернення: 21.03.2020).

220. Хавронюк М.І. Наукове осмислення правової доктрини та кримінального законодавства зарубіжних країн. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1 (1). С. 298–347. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/1_19.pdf (дата звернення: 14.03.2020).

221. Хашев В. Деякі питання кримінологічної характеристики злочинців за ознакою статі. *Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні: сучасні досягнення та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 10-11.06.2021)*. С. 137–139.

222. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 19.02.2020).

223. Чабанюк В.Д., Габро О.І. Об'єкт складу злочину передбаченого ст. 384 КК України. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 200–208.

224. Чередник Р.В. Джерела (форми) спортивного права України. *Актуальні проблеми політики*. 2012. № 45. С. 279–289.

225. Чорней С.В. Поняття суб'єкта злочину. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2012. Випуск 618. С. 125–128.

226. Чуваков О.А., Павлов О.І. Протиправний вплив на результати офіційних футбольних змагань в Україні к різновид корупції. *Правова держава*. 2020. № 38. С. 147–152.

227. Шаблистий В. Об'єктивне ставлення у вину в суб'єктивній кримінальній відповідальності. *Юридична наука*. 2013. № 2. С. 101–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2013_2_20 (дата звернення: 08.03.2020).

228. Шаблистий В.В. Суспільна небезпека (небезпечність) у кримінальному праві України в епоху постмодерну. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2015. № 3 (11). С. 112–124.

229. Шаблистий В.В. Теоретико-прикладні засади кримінально-правового забезпечення безпеки людини в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2016. 37 с.

230. Шалгунова С.А. Особа злочинця за уявленнями вітчизняних юристів з кінця XIX ст. – до 1917 року. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 2011. 4. С. 339–344.

231. Шалгунова С.А. Особа злочинця за уявленнями дореволюційних вітчизняних юристів: антропологічна та соціологічна школи. *Право і суспільство*. 2011. № 6. С. 157–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_6_34 (дата звернення: 29.02.2020).

232. Шалгунова С.А. Особа насильницького злочинця: монограф. 2-е вид., доп. і перероб. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Ліра ЛТД. 2012. 548 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/shalgm.pdf> (дата звернення: 21.02.2020).

233. Шапочка С.В. Щодо поняття шахрайства, що вчиняється з використанням комп'ютерних мереж (кібершахрайства). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 1 (4). С. 221–232.

234. Шевчук В.В., Охман О.В. Об'єкт злочину за кримінальним правом України. *Універсальні наукові записки*. 2016. № 2 (18). С. 234–239.

235. Шепеленко Т.В., Буц А.М., Бондаренкова І.О. Фізичне виховання у формуванні здорового способу життя: навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2018. 125 с.

236. Юсіна Г.Л. Фармакологічний супровід у сфері фізичної культури і спорту. Скорочений конспект лекцій для студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Краматорська: ДДМА, 2020. 158 с.

237. Ярмиш Н.М. Новий закон – нові проблеми (щодо доповнення Кримінального кодексу України статтею 369-3 «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань»). *Теорія кримінально-правової кваліфікації як феномен Української кримінально-правової доктрини: тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції*, 16 січня 2016 р. Львів: Видавничий дім «Артек», 2016. С. 195–203.

238. Anisimov D. Social condition of criminal liability for the illegal influence on the results of official sports competitions. *Visegrad journal on human rights*. № 6 (volume 2). 2019. Bratislava. С. 8–14.

239. Azərbaycan respublikasının Cinayət məəcəlləsi: веб-сайт. URL: <https://www.e-qanun.az/framework/46947> (дата звернення: 21.01.2022).

240. Brottsbalk: веб-сайт. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700 (дата звернення: 21.01.2022).

241. Christian Görgens, Sven Guddat, Josef Dib, Hans Geyer, Wilhelm Schänzer, Mario Thevis Mildronate (Meldonium) in professional sports – monitoring doping control urine samples using hydrophilic interaction liquid chromatography - high resolution/high accuracy mass spectrometry. *Drug Test. Analysis*, 2015. 7: 973–979. DOI: 10.1002/dta.1788.

242. Code pénal: веб-сайт. URL: <https://codes.droit.org/PDF/Code%20pénal.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

243. Código Penal: веб-сайт. URL: <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/95154/111930/F-134767008/STP95154.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

244. Codul penal al Republicii Moldova: веб-сайт. URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109495&lang=ro (дата звернення: 21.01.2022).

245. Criminal Code Act 1995: веб-сайт. URL: <https://www.legislation.gov.au/Details/C2021C00183> (дата звернення: 21.01.2022).

246. Dmytro O. Anisimov, Volodymyr V. Shablistiy. Doping as a global problem of the 21st century on account of its illegal influence on the results of official sports competitions. *Wiadomości lekarskie*. Volume lxxiv, issue 11 part 2, November 2021. P. 3092–3097.

247. Emanazione del nuovo codice penale: веб-сайт. URL: <https://www.studocu.com/it/document/universita-ca-foscari-venezia/strumenti-operativi-per-le-decisioni-di-marketing/17019121-codice-penale-1974/20049214> (дата звернення: 21.01.2022).

248. Giuseppe Lippi, Camilla Mattiuzzi. Misuse of the metabolic modulator meldonium in sports. *Journal of Sport and Health Science*. 2017. 6: 49–51. DOI: 10.1016/j.jshs.2016.06.008.

249. IOS sanctions one athlete for failing anti-doping test at beijing 2008. URL: <https://www.olympic.org/news/ioc-sanctions-one-athlete-for-failing-anti-doping-test-at-beijing-2008> (дата звернення: 08.02.2020).

250. Karl Greenblatt, David J. Greenblatt Meldonium (Mildronate): A Performance-Enhancing Drug? *Clinical Pharmacology in Drug Development*. Volume 5, Issue 3: 167–169. DOI: 10.1002/cpdd.264.

251. Kodeks karny: веб-сайт. URL: <https://www.prawo.pl/akty/dz-u-1969-13-94,16787601.html> (дата звернення: 21.01.2022).

252. Latvijas kriminālkodekss: веб-сайт. URL: <https://likumi.lv/ta/id/318953-latvijas-kriminalkodekss> (дата звернення: 21.01.2022).

253. Ley Orgánica: веб-сайт. URL: <https://www.boe.es/buscar/pdf/1995/BOE-A-1995-25444-consolidado.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

254. Lov om straff (straffeloven): веб-сайт. URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28> (дата звернення: 21.01.2022).

255. O‘zbekiston respublikasining Jinoyat kodeksi: веб-сайт. URL: <https://lex.uz/acts/-111453> (дата звернення: 21.01.2022).

256. Schweizerisches Strafgesetzbuch: веб-сайт. URL: https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/20200701/de/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-54-757_781_799-20200701-de-pdf-a.pdf (дата звернення: 21.01.2022).

257. Straffeloven: веб-сайт. URL: <https://danskelove.dk/straffeloven> (дата звернення: 21.01.2022).

258. Strafgesetzbuch: веб-сайт. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/BJNR001270871.html> (дата звернення: 21.01.2022).

259. Strafgesetzbuch: веб-сайт. URL: <https://www.jusline.at/gesetz/stgb> (дата звернення: 21.01.2022).

260. Strafwetboek: веб-сайт. URL: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1867060801&table_name=wet (дата звернення: 21.01.2022).

261. Texas Penal Code: веб-сайт. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/55160NCJRS.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

262. Türk ceza kanunu: веб-сайт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

263. Türkmenistanyň jenaýat kodeksi: веб-сайт. URL: <https://ombudsman.gov.tm/doc/Jenayat%20kodeksi.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

264. WADA обьяснило, почему запретили мельдоний: веб-сайт. URL: <https://newdaynews.ru/sports/560472.html> (дата звернення: 22.03.2021).

265. Wetboek van Strafrecht: веб-сайт. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2022-07-01> (дата звернення: 21.01.2022).

266. Yunin, O. et al. (2021). Discrimination in sports as a gross violation of human rights in Ukraine. *Amazonia Investiga*, 10 (47), 173–179.

267. قانون مجازات اسلامی: веб-сайт. URL: <https://d gla.ut.ac.ir/fa/page/2984/۱۳۹۲-قانون-مجازات-اسلامی> (дата звернення: 21.01.2022).

268. ประมวลกฎหมายอาญา: веб-сайт. URL: <https://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=443287&ext=pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

269. 刑法: веб-сайт. URL: <https://elaws.e-gov.go.jp/document?lawid=140AC0000000045> (дата звернення: 21.01.2022).

ДОДАТКИ

Додаток 1

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ
ДИСЕРТАЦІЇНаукові праці в яких опубліковано основні наукові результати
дисертації

1. Dmytro O. Anisimov, Volodymyr V. Shablistiy Doping as a global problem of the 21st century on account of its illegal influence on the results of official sports competitions. *Wiadomości lekarskie*. Volume lxxiv, issue 11 part 2, November 2021. P. 3092–3097 (**Scopus**). (Вклад дисертанта становить 70%: огляд літератури, збір матеріалів, концепція та дизайн роботи, написання статті, критичний огляд, остаточне затвердження статті);
2. Anisimov D. Social condition of criminal liability for the illegal influence on the results of official sports competitions. *Visegrad journal on human rights*. № 6 (volume 2). 2019. Bratislava. С. 8–14;
3. Анісімов Д.О. Зарубіжний досвід окремих країн щодо кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 1 (30). С. 158–162;
4. Анісімов Д.О. Об'єкт протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2020. № 1. м. Запоріжжя. С. 198–201. URL: http://lsej.org.ua/1_2020/49.pdf;
5. Анісімов Д.О. Суб'єкт протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1 (104). С. 233–237;
6. Анісімов Д.О. Об'єктивна сторона складу протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 312–317;

7. Анісімов Д.О., Шаблистий В.В. Історія становлення законодавства про кримінальну відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань на території України (1845-1991 рр.). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спеціальний випуск № 2. С. 211–215. (Вклад дисертанта становить 70%: огляд літератури, збір матеріалів, аналіз результатів, написання статті, підготовка статті до друку).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Анісімов Д.О. Кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань: постановка проблеми. *Проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення прав особи в Україні*: збірник матеріалів Міжнародної конференції. Львів: СПОЛОМ, 2019. С. 15–16;

9. Анісімов Д.О. Неправомірна вигода як предмет протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. *Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 листоп. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2019. С. 215–217;

10. Анісімов Д.О. Актуальні питання використання допінгу та наркотичних речовин у сфері спорту. *Наркобізнес: сучасні глобалізаційні процеси*: матер. Регіонал. наук.-практ. семінар. (28 лютого 2020 р., м. Дніпро). Дніпро: Видавець Біла К.О., 2020. С. 5–7.

11. Анісімов Д.О. Щодо визнання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційним злочином. *Напрями формування кримінальної юстиції в Україні*: матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 22 травня 2020 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. С. 14–18;

12. Анісімов Д.О. Розвиток службово-прикладних єдиноборств шляхом боротьби з корупцією у сфері спорту. *Сучасні тенденції та перспективи*

розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: тези IV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19 листопада 2020 р.) Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ: НУОУ, 2020. С. 224–226;

13. Анісімов Д.О. Щодо впливу грального бізнесу на забезпечення національної безпеки держави. *Сучасні проблеми забезпечення національної безпеки держави: тези III Міжнародної науково-практичної конференції (26 листопада 2020 року)*. Київ: Інститут УДО України КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. С. 4–5;

14. Анісімов Д. Окремі питання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. *Правові аспекти застосування прийомів рукопашного бою при силовому затриманні та проблемні питання надання домедичної допомоги: збірник матеріалів круглого столу / за заг. ред. В.В. Богуславського*. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 137–139;

15. Анісімов Д.О. Легалізація грального бізнесу на шляху Євроатлантичної інтеграції України через протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: тези V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 листопада 2021 р.)*. Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ: НУОУ, 2021. С. 267–269.

16. Анісімов Д.О. Визнання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційним кримінальним правопорушенням: за чи проти. *Протидія організованій злочинності: проблеми теорії та практики*. Матеріали регіонального науково-

практичного семінару (м. Дніпро, 03 грудня 2021 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2021. С. 13–15.